

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1907. Andra Kammaren. N:o 18.

Lördagen den 2 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 23 nästlidne februari.

§ 2.

Herr statsrådet m. m. *C. F. W. Hederstierna* aflämnade Kungl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

med förslag till lag om handräckning för fordrans utfående;
i fråga om ändringar i och tillägg till nådiga förordningen den 22 juni 1883 angående en postsparbank för riket; och
angående ökning af lånefonden för rederinäringens understödjande.

Dessa propositioner blefvo på begäran lagda på bordet.

§ 3.

Föredrogos hvar för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord hvilande propositioner; och hänvisades därvid till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

angående förhyrande af ett beskickningshus i London;
angående öfverlåtelse till landtförsvaret af två ägoskiften, tillhörande förra skogvaktarbostället Kävplunda n:o 2 Gransikagården i Sköfde socken, Skaraborgs län;
angående ändring i pensionsåldern för personal vid intendenturkåren m. fl.;
angående öfverlåtelse till landtförsvaret af en del utaf förra bergshauptmansbostället Väsby i Västmanlands län; och
angående ändrings- och tillbyggnadsarbeten å krigsskolans gymnastikhus m. m.

Vid föredragning härefter af Kungl. Maj:ts proposition angående *Bemiss af en förflyttning af flottans station i Stockholm till Elfvik & Lidingön, proposition.* begärdes ordet af

Andra Kammarens Prot. 1907. N:o 18.

Remiss af en
proposition.
(Forts.)

Herr Branting, som yttrade: Herr talman! Jag må uppriktigt bekänna, att jag endast kunnat taga den allra flyktigaste del af denna vidlyftiga proposition, som kom i går. Jag vill dock begagna detta tillfälle till att allmäneligen efterlysa den ekonomiska utredning, som skulle ske af den blifvande försvarsplanen, som bort uppgöras, innan man skred till stora, nya anslag för försvaret. Det tillsattes ju en kommitté för uppgörande af denna försvarsplan i början af förra året. Man har försport, att från militärt håll detta arbete skulle vara slutfördt, men däremot har ingenting försports om den granskning af landets bärkraft, som skulle vidtagas efter det de militära anspråken blifvit tillrättalagda. Nu kommer här till Riksdagen en proposition om ofantligt stora nya anläggningar, som gå löst på bortåt 40 miljoner, efter hvad *nu* uppgifves. Det förefaller mig, att det skulle ligga i sakens natur, att en sådan åtgärd icke vidtages, förrän Riksdagen har fått den allmänna öfversikt öfver de blifvande militära utgifterna, hvarom löfte gifvits.

Jag har blott velat göra denna erinran, då jag icke är i tillfälle att gå närmare in på ämnet. Men jag hoppas, att statsutskottet i sin blifvande pröfning icke måtte försumma att beakta äfven denna sida af saken.

Vidare anfördes ej. Kammaren beslöt att öfverlämna ifrågavarande proposition jämte det i anledning af densamma nu afgifna yttrandet till statsutskottet.

Till statsutskottet remitterades jämväl Kungl. Maj:ts propositioner

angående upplåtelse till Göteborgs hospital af viss del utaf hemmanet $\frac{6}{8}$ mantal Storhagen i Backa socken af Göteborgs och Bohus län;

angående anslag till anläggning vid Göteborgs hospital af en hållplats å statsbanan genom Bohuslän;

angående uppförande af ett nytt hvalmuseum och

angående anordnande af erforderlig arkivlokal i domkapitelshuset i Västerås m. m.

§ 4.

Vidare föredrogos hvar för sig de på kammarens bord hvilande motionerna och hänvisades därvid:

herr *A. F. Vennerstens m. fl.* motioner, n:is 194 och 195, till Riksdagens särskilda utskott n:o 2;

herrar *G. M. Sandins* i Grums och *G. Janssons* i Krakerud motion, n:o 196, till lagutskottet;

herr *C. Olssons* i Viken motion, n:o 197, till Riksdagens särskilda utskott n:o 1;

herr *S. T. Palmes* motion, n:o 198, till Riksdagens särskilda utskott n:o 2; samt

herr *S. H. Kvarnzelius m. fl.* motion, n:o 199, till bevillningsutskottet.

§ 5.

Föredrogos, men bordlades åter lagutskottets utlåtanden n:is 14, 15 och 16.

§ 6.

Lagutskottets härefter föredragna utlåtande n:o 10, i anledning af väckta motioner om ändring af 11 kap. 38 § rättegångsbalken, blef af kammaren godkänt.

§ 7.

Till afgörande förelåg vidare statsutskottets utlåtande n:o 4, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tredje hufvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Efter föredragning häruppå af *punkten 2*, angående de ordinarie anslagen till utrikesdepartementet, begärdes ordet af

*Angående
de ordinarie
anslagen till
utrikesde-
partementet.*

Herr Warburg, som yttrade: Herr talman! Då Kungl. Maj:t icke förutsatt någon ändring i det belopp, hvarmed de ordinarie anslagen skola upptagas i riksstaten, kan det naturligtvis icke ifrågakomma att påyrka någon afvikelse från utskottets hemställan. Men det må tillåtas mig att vid denna post göra några erinringar särskildt med hänsyn till den *reform i diplomatien och konsulatväsendet*, som förra året beslöts och som nu börjat tillämpas.

I det principuttalande till statsrådsprotokollet, som utgjorde programmet för diplomat- och konsulatkommitténs verksamhet, betonade hans excellens utrikesministern angelägenheten af att en liflig samverkan mellan diplomatien och konsulatväsendet komme till stånd. För åstadkommande af denna samverkan föreslog också kommittén, att beskicksningschefen skulle i de flesta fall utöfva ledningen af de konsulära ärendena. I enlighet härmed blefvo ock våra ministrar på utländska orter i allmänhet tillika generalkonsuler i landet. I och för sig var häremot intet att erinra, ehuru måhända mången i likhet med mig förra året var något tveksam om huruvida det just var så klokt att indraga generalkonsulatet på viktiga hamnplatser och lämna befälet till en diplomat i hufvudstaden, som kanske stode fjärran från de konsulära sysslorna.

I hvarje fall gäller det tillse, att icke diplomatien *konsulära* verksamhet endast blir en verksamhet *på papperet*, generalkonsulstitlen endast ett tillägg till den diplomatiska titulaturen utan motsvarande funktioner.

I dessa dagar har en händelse inträffat, som tyvärr låter oss befara att så å vissa håll tör blifva fallet. Före reorganisationen af

*Angående
de ordinarie
anslagen till
utrikesde-
partementet.*

(Forts.)

vår diplomati representerades vi i *Belgien* af en minister, bosatt i Brüssel, som tillika var ackrediterad i Holland, och två generalkonsuler, i Brüssel och Antwerpen, af hvilka dock endast den senare var aflönad. Kommittén föreslog indragning af ministerposten och i stället aflönade generalkonsuler både i Belgien och Holland, men hans excellens utrikesministern ansåg bättre att bibehålla ministern och sammanslå minister- och generalkonsulsbefattningen samt nöja sig med aflönade vicekonsuler i Antwerpen för Belgien och Rotterdam för Holland. Säsom motiv härför anförde hans excellens bland annat att »*det korta afståndet mellan hufvudstaden och landets viktigaste sjöhamn Antwerpen möjliggjorde, att ministern-generalkonsuln kunde utöfva högsta ledningen öfver förvaltningen af därvarande lokala konsulära intressen!*» Jag ber herrarne lägga märke till dessa ord — särskildt om det korta afståndet.

Förutsättningen för att organisationen skall kunna fungera tillfredsställande är emellertid, att ministern verkligen, *då det gäller*, utöfvar generalkonsulsverksamheten, griper in med sin myndighet och auktoritet och är konsul till mer än namnet. Det förefaller mig, herr talman, som om så icke varit förhållandet vid ett tillfälle, som helt nyligen ådragit sig europeisk uppmärksamhet och där en — jag vågar säga — märklig slapphet ådagalagts af vår diplomatiska och konsulära representation i Belgien — jag menar den sorgliga tilldragelsen — olyckshändelsen eller brottet, dödsfallen eller mordet å ångfartyget Olof Wijk på dess resa från Göteborg till Antwerpen. Denna tilldragelse timade natten mellan söndag och måndag den 10 och 11 februari. Den 12 februari — tisdagen — på eftermiddagen anlände båten till Antwerpen, men bud om olyckshändelsen hade gått från Vlissingen och lär varit kungjord i tidningarna i Antwerpen före ångarens ankomst. Ett konsulat, där man varit någorlunda vaken, borde haft reda därpå och i ty fall sört för att en tjänsteman varit den svenske ångaren *till mötes*, då den ankom med fyra lik i lasten, för att försegla hvad som fanns att försegla och öfver hufvud taget tillse, att icke någon lämnade skeppet, som kunde lämna upplysningar om olyckan. Det hade kanske emellertid varit för mycket fordradt i afseende på vakenhet. Och jag skulle heller icke gjort det, därest icke vice konsuln, om jag ej misstager mig, var densamme, som, då han fungerade som t. f. vice konsul i Köpenhamn, uttalade sig föga smickrande om vår svenska handelskår, därför att den var så oerhördt sömnig. Men i hvarje fall fick ju vice konsuln reda på saken onsdagen, men först dagen därpå — den 14 — alltså två dygn efter att båten anländt, anmäler vice konsuln saken för polisen i Antwerpen och begär dess hjälp, oaktadt här antingen måste förelegat en högst betänklig olyckshändelse eller ett brott, genom hvilket ej blott en rysk flykting och en fransk hemresande utan ock *två af hans egna landsmän* ljutit döden. I hvarje fall hade det varit vice konsulns ovillkorliga skyldighet att ögonblickligen rapportera saken till sin närmaste förman, ministern och generalkonsuln i Brüssel.

Hans excellens utrikesministern har till en intervjuare meddelat, att ministern i Brüssel i hvarje fall onsdagen den 13 februari läst nyheten i tidningarna och att han då ställt sig i förbindelse med vice konsuln samt efter vanlig ämbetsmannakutym bedt honom inkomma

med upplysningar. Men jag frågar, hade det icke varit ministerns och generalkonsulns i Brüssel skyldighet att erinra sig utrikesministerns ord förra året, om att *det korta afståndet* mellan Brüssel och Antwerpen möjliggör, att han kan utöfva högsta ledningen af Antwerpens *lokala* konsulära intressen.

*Angående
de ordinarie
anslagen till
utrikesde-
partementet.*

(Forts.)

För dem, som icke känna förhållandena, vill jag nämna, att afståndet mellan Brüssel och Antwerpen är en knapp timmes färd, att ministern t. ex. kunde ha rest kl. $\frac{1}{2}$ 1 och varit i Antwerpen 20 minuter öfver 1, och att det går 36 tåg i hvardera riktningen om dygnet. Men herr ministern och generalkonsuln dröjde till fredagen, den 15, innan han företog denna lilla tur — två dagar efter det han fått veta händelsen. Då händelsen här var allmänt känd på onsdag afton, skulle en ämbetsman från härvarande utrikesdepartement kunnat vara i Antwerpen lika snabbt som nu ministern från Brüssel. Det förvånar för öfrigt, att ej ministern i Brüssel rent af mottagit uppmaning från utrikesdepartementet att själf omedelbart öfvertaga ledningen *på platsen* af denna trista affär.

Man har klandrat vice konsuln, som just icke synes hafva visat hvad man i det diplomatiska språket kallar »konduit», men det tyckes mig som en god del af ansvaret, och hvarför icke hufvudansvaret, drabbar hans chef i Brüssel, som, såvidt jag förstår, lagt ådaga en högst betänklig långsamhet och likgiltighet. Det gällde dock här en ytterst mystisk affär, som timat å en svensk ångare, och utom det rent humana och kriminaljuridiska intresse, som frågan om orsaken till dödsfallen måste väcka, var här äfven ett svenskt *merkantilt* intresse engageradt, hvilket Sveriges högste konsuläre representant i Belgien haft skyldighet att värna, jag menar den utkastade beskyllningen att tändstickorna skulle vara orsak till förgiftningen, hvilken innebär en fara för en viktig exportindustri. Såsom motsats till denna likgiltighet kan det ju förtjäna erinras, att, då Kongostatens ombud utverkade, att de stackars i dess tjänst anställda svenskarne fingo uppgrävas — en heder, som jag icke riktigt senterar — och ägnas en högtidligare jordfästning än den första, nöjde de sig ej med att låta Kongostatens representant i Antwerpen närvara, utan Kongostatens kommandant inreste från Brüssel och ansåg alltså resan ej för lång, ehuru det här dock gällde en honnorsbevisning, ej att gripa in och handla med den större auktoritet, som ministern och generalkonsuln ovillkorligen har i jämförelse med vice konsuln.

Det är ledsamt, att man redan af hvad man nu vet — och jag vet naturligen icke annat än hvad som från goda källor stått att läsa i pressen och äfven hvad som framgått af intervjuerna med utrikesministern — måste fastslå, att *i detta fall* den nya diplomatiska representationen icke visat sig vuxen uppdraget att tillika fungera såsom högsta konsulärmyndighet, utan med förlof sagdt tappat hufvudet, ifall det nu funnits några hufvuden att tappa.

Just i en fråga som denna borde man varit angelägen att lägga bort den diplomatiska uniformen med dess långsamt byråkratiska krumelurer och, som en borgerlig, om sitt ansvar medveten handelskonsul skulle gjort, snabbt och kraftigt ingripit — och detta så mycket mera som det just med anledning af hvad som föregick året 1905

Angående
de ordinarie
anslagen till
utrikesde-
parlamentet.

(Forts.)

borde vara en *hederssak* att visa, att Sverige icke vanvårdar sitt konsulatväsende — stridsäpplet under så många år.

När vi i fjol anslogo stora summor till vår diplomati, skedde det under förutsättning, att den verkligen skulle vilja ombilda sig efter tidens fordringar till ett praktiskt och snabbt handlande ämbetsverk, som ej blott till *namnet* utan ock till *gagnet* ville taga högsta ledningen af konsulatväsendet.

Herr talman, jag har naturligtvis intet annat yrkande än bifall till Kungl. Maj:ts och utskottets förslag. Men det sker under förhoppning att hans excellens utrikesministern måtte göra rätt klart för ministrarna innebörden af deras nya ställning såsom konsulatchefer.

Herr Wavransky i Stockholm: Herr talman! Vi hafva i den nya världen på andra sidan Atlanterhafvet en befolkning, som, om vi till de svenskfödde lägga deras afkomlingar i första led och deras anförvanter, kan räknas till ungefär hälften af Sveriges befolkning i denna stund. Det synes naturligt, att det mellan dem och oss skall finnas en intim, stark och varaktig förbindelse. En sådan förbindelse finnes det ock. De enskilda emigranterna underhålla en intim förbindelse med sina anförvanter och vänner här genom brefväxling och äfven genom att hitsända rätt stora kapital, för att liksom locka våra landsmän ditöfver, något, som ofta äfven lyckas på grund af de stora förvärfsmöjligheter, som kunna erbjudas af det stora landet på andra sidan Västerhafvet. Men denna förbindelse är ägnad att försvaga oss, att allt mera beröfva vår nation dess must och märg.

Det är i detta afseende icke nog, att vi en och annan gång göra en officiell undersökning af förhållandena i Amerika, att vår sång tränger ditut, att vi deltaga i det stora landets världsexpositioner o. s. v. Vi måste etablera ett fastare, varaktigare och fullständigare samband mellan denna svensk-koloni och oss. Den enskilda företagsamheten, som slumrat så mycket i vårt land, behöfver ett sakkunnigt och tillförlitligt stöd därute. Likgiltigheten och oföretagsamheten på detta samfärdsområde hafva varit otroligt stora. Eller är det icke obegripligt, att dessa miljoner anförvanter till oss hafva nödgats söka sig ditut med främmande hjälp, och att, om de vilja återse fädernejorden, de måste gå öfver främmande länder eller åtminstone använda deras samfärdsmedel; är det icke obegripligt, att en direkt ångbåtsförbindelse med Amerika icke under denna långa tid kunnat etableras?

För att tillvarataga våra internationella intressen af olika slag hafva vi vår diplomati och vårt konsulatväsen. Hur är det nu i afseende därå ordnad i Amerika? Den s. k. diplomat- och konsulat-kommittén, som tillsattes år 1905, i november vill jag minnas, och som mycket tidigt, redan i mars 1906 aflämnade sitt betänkande, nämner i detta betänkande, rörande Amerika, att det stora antalet till Amerikas Förenta Stater utflyttade svenskar gifva detta land en särskild betydelse med hänsyn till den diplomatiska och konsulära representation, som Sverige där torde behöfva.

Före omregleringen af konsulatväsendet funnos i Amerikas Förenta Stater en beskickning i Washington, ett lönad konsulat i New York och ett olönadt konsulat i San Francisco, jämte åtskilliga olönade

vice konsulat dels i hamnstäderna, dels i det inre af landet. Konsulatkommittén ansåg, att beskickningen i Washington borde bibehållas, och att i spetsen för densamma bör ställas en minister; men kommittén fann, att denne minister, i likhet med öfriga beskickningschefer, bör hafva ledningen af hela konsulatväsendet inom Förenta Staterna och genom inspektioner söka vaka öfver konsulaten, där så påfordras. Det lönande konsulatet i New York, aflönadt på sin tid med 30,000 kronor eller något sådant, indrogs på kommitténs förord, och i stället hafva vi nu i New York en tillförordnad olönad konsul samt en lönad vice-konsul med 9,000 kronors aflöning. Konsulatet omfattar endast staden New York, d. v. s. Greater New York.

*Angående
de ordinarie
anslagen till
utrikesde-
partementet.
(Forts.)*

Detta är allt hvad konsulatkommittén menat, att man skulle behöfva göra för våra förbindelser med Amerikas Förenta Stater. Söker jag anledningen härtill, finner jag den uti ett uttryck, som kommittén fällt, och som lyder sålunda: »Den svenska sjöfartens intressen i Amerikas Förenta Stater äro icke betydande». Däruti har konsulatkommittén naturligtvis alldeles rätt; men *kommersiella* förbindelser, om de icke för närvarande finnas, finnes det då icke någon anledning alls att söka upprätta sådana? Därom talar kommittén alls icke, och däri ser jag en lucka i kommitténs betänkande. Erfarenheten har dock visat, att sådana förbindelser mellan Amerika och oss redan under den tid, som förflutit sedan 1905, uppstått och beständigt ökats.

Om jag går till redogörelse för de muntliga yttranden, som fällts inför denna diplomat- och konsulatkommitté, så finner jag också, att många af de hörda personerna tillstyrka vidare effektiva åtgärder för det ändamål, som jag här afser. Så föreslår direktör E. G. Gihl, Stockholm, att det måtte upprättas i New York ett aflönadt general-konsulat, då Washington, beskickningens säte, icke har någon kommersiell betydelse, ett aflönadt konsulat i Chicago, den näst största staden med svenska invånare, för närvarande öfver 150,000, och ett aflönadt konsulat i San Francisco. Direktör W. Wahlenius i Stockholm hemställer om lönadt konsulat utan handelskonsulent i Chicago. — Jag söker endast ut yttranden af några få personer, hvilka tydligt uttalat sig i afseende på Amerika — och slutligen har Sveriges allmänna exportförening föreslagit, att det upprättas lönade konsulat i New York och San Francisco. »Med hänsyn till det stora antalet i Chicago bosatta svenskar hemställs, huruvida icke någon förändring i den nuvarande konsulära representationen därstädes bör vidtagas.»

Dessa erinringar tyckes emellertid konsulatkommittén icke hafva fäst något afseende vid. Kommittén anför ju t. ex., hurusom i New York handelsfartygen nästan uteslutande varit norska, och anser, att efter 1905 inga förbindelser af handelsslag där behöfva upprätthållas, utan endast sådana, som gälla utredande af arfsaffärer och dylikt rörande den svenska befolkningen därute. Men äro vi då alldeles lamslagna efter år 1905, eller är det ej skäl, att vi söka därute i Västerlandet bland en befolkning, som står oss så nära, upprätta förbindelser, som skulle knyta denna befolkning till oss med varaktiga band, band hvilka skulle vara till förmån både för densamma och för oss?

Det förefaller mig, som om detta vore helt naturligt. Denna

Angående
de ordinarie
anslagen till
utrikesde-
partementet.
(Forts.)

svenska befolkning i Amerika är så högt aktad, och dess karaktäristiska egenskaper nämnas, när man färdas i Amerika, alltid med en uppmärksamhet, som är hedrande för det svenska namnet; och dess duglighet i alla afseenden är höjd öfver allt beröm. På det industriella området utmärka sig icke blott svenska ingenjörer, utan äfven svenska arbetare i en utpräglad grad. Det har också visat sig, att på enskild väg åtskilliga förbindelser kunnat etableras på industriens område mellan dem och oss; men enligt min uppfattning återstår åtskilligt att göra, och någon framgång i verksamheten på detta område tror jag ej kan vinnas, såvida vi ej göra ansträngningar, ägnade att bättre tillvarata de konsulära intressena därute.

Jag vill icke härmed hafva sagdt, att aflönade konsulat böra upprättas både i New York, Chicago och San Francisco. Det tillåter jag mig icke att bedöma; men det synes mig, att man med kraft bör upptaga den tanken och söka utreda dessa förhållanden, och att en opinion i den riktningen bör väckas. Det är detta jag med mitt anförande önskat framhålla.

Jag förstår väl, att hans excellens herr utrikesministern icke funnit skäl att föreslå några ändringar i dessa förhållanden så snart efter det de blifvit ordnade och med hänsyn till den sparsamhet, som särskildt inom denna kammare alltid gör sig gällande. Men jag tror, att denna sparsamhet vore illa anbragt, om man ej såge till, att nya förbindelser kunde upprättas, särskildt på sådana orter, där man har anledning tro, att opinionen skulle vara för en dylik anordning, och där villkoren för en sådan varaktig förbindelse finnas för handen, hvilket jag tror vara fallet i Amerika.

Af dessa skäl har jag icke velat framställa något särskildt yrkande, utan anhåller om bifall till utskottets hemställan.

Herr Branting: Herr talman! Paragraf 24 uti konsulatförordningen lyder: »Konsul skall med trohet och nit bevaka Sveriges intressen samt efter yttersta förmåga söka främja Sveriges bästa, särskildt hvad handel, sjöfart, industri och andra näringar angår». Det är ju en vacker sats, som där är uppställd; och det är bara skada, att man litet emellan skall få uppseendeväckande exempel på handlingar, som slå de vackra orden i ansiktet.

Det är icke så länge sedan det väckte uppseende öfver hela vårt land, huru en i konsulatjänst anställd person i skaldeyra skref och äfven fann lämpligt att publicera ett uttalande, riktadt mot det folk, där han var anställd, och gående därpå ut, att detta folk under vissa förhållanden borde få en »knäpp på näsan».

Det var ifrån samma land, fastän på ett annat håll, nämligen i Esbjerg, som det för icke så länge sedan berättades, hurusom den svenske konsuln där visat sig icke i allo hjälpsam gentemot en svensk sjöman, hvilken kommit dit för att få anställning på ett fartyg, men vid närmare undersökning af hans kvalifikationer blifvit afvisad af fartygets befälhafvare. Han stod då hjälplös; och fastän konsulatförordningen ger konsul myndighet att med iakttagande af nödig sparsamhet sända en person i dylik ställning hem igen, hade denne konsul, hvilken för öfrigt icke är svensk, icke någon annan anvisning

att ge den unge svensken, än att han möjligen skulle kunna skaffa honom hem på fattigvårdens bekostnad. Ett liknande fall inträffade kort efteråt på samma plats. I båda dessa fall måste en tidning på platsen, en dansk tidning, som där representerar arbetarepartiet, inskrida och så att säga agera konsul för Sverige, enär den verkliga konsula icke på ett tillfredsställande sätt uppfyllde sina åligganden.

Den förste talaren har nyss framdragit det senaste och mest uppseendeväckande fallet i liknande riktning. Jag skulle för min del icke hafva så mycket att här tillägga till hvad han sade, om icke uti denna sak tydligen gjort sig gällande inom utrikesministeriet en benägenhet att finna allting, så långt som möjligt, bra som det är. När den uppseendeväckande händelsen i Antwerpen började blifva bekant i den svenska pressen, var det en tidning, som lojalt vände sig till utrikesministeriet och skaffade sig ett samtal med kanslirådet Leijonhufvud därstädes. Detta samtal ägde rum fredagen den 15 februari, och friherre Leijonhufvud meddelade, att konsuln skött sin sak på ett tillfredsställande sätt genom att »så *raskt* och *beslutsamt*», som skett, gripa in. Härtill har han skyldighet, tillade han, då tilldragelsen inträffat på svenskt territorium. »Raskt och beslutsamt» var sålunda det omdöme, som man genast från myndigheternas sida var färdig att under hand gifva åt den tjänsteman, hvilken handlade å våra vägar nere i Antwerpen.

Så kom emellertid den ena underrättelsen efter den andra. Det framkom bl. a. en rapport, som aflämnades af några politiska vänner till den omkomne ryske flyktingen, och som slutade med den konklusionen, hvilken hittills icke på något sätt kunnat motsägas, att konsuln i sina anordningar för utrönande af hvad som passerat »förbisett de mest elementära försiktighetsmått». Det började äfven i andra pressorgan än de, som af naturliga skäl voro intresserade i att utröna, huru det kunde komma sig, att just en rysk flykting omkommit vid detta tillfälle — det började, säger jag, äfven i andra pressorgan höjas stämmor, som knorrade öfver det sätt, hvarpå man förfarit. Som exempel hänvisar jag blott till ett uttalande, som förekom i Nya Dagligt Allehanda den 20 februari. Och det lämnades i Svenska Dagbladet upplysningar från dess korrespondent i Antwerpen, som gingo ut på att också visa, hur bedröfligt det i själfva verket var ställt med det svenska konsulatet, hur svårträffligt det var — hvarför korrespondenten rent af tillät sig den impertinenta frågan, huruvida Sveriges konsul i Antwerpen befann sig i »*état de vagabondage*».

Med anledning af allt detta vände man sig på nytt från lojalt tidningshåll till utrikesministeriet, och hans excellens utrikesministern lämnade själf tillfälle till en interview åt en medarbetare i Dagens Nyheter. Därvid framhölls af hans excellens följande: han hade till konsuln i Antwerpen genast på torsdagens morgon telegrafiskt skickat åläggande att verkställa en synnerligen grundlig undersökning. Konsuln hade emellertid redan innan han fick detta telegram föranstaltat en dylik — d. v. s. en grundlig undersökning. Så fort han fick kännedom om händelsen ombord å »Olof Wijk», d. v. s. onsdag morgon, tillskref han myndigheterna om att omedelbart skrida till en rättsmedicinsk polisundersökning i fallet. Det förtjänar föröfrigt an-

*Angående
de ordinario
anslagen till
utrikesde-
partementet.*
(Forts.)

*Angående
de ordinarie
anslagen till
utrikesde-
partementet.*

(Forts.)

föras, att »Olof Wijk» kom in onsdag morgon, och först på torsdag morgon gjordes anmälan därom. Dessa uppgifter voro ju ägnade att i viss mån ställa saken i för konsuln betydligt gynnsammare dager, än efter hvad dittills offentligen framkommit. Men då begaf det sig ej bättre, än att kaptenen på ångbåten, hvilken då återkommit till Göteborg, genast blef af Göteborgs Handelstidning intervjuad om, huru det med dessa tidsuppgifter kunde förhålla sig. Han lämnade då exakta uppgifter om klockslag o. dyl., hvaraf framgick, att då kapten Wulff kl. 9 på onsdags kvällen lämnat konsulatet, hade ännu intet bud gått till polisen. Vidare meddelade han, att på tisdag f. m. kunde den sensationella nyheten läsas af hela staden Antwerpen, enär tisdagens tidningar innehöllo meddelanden därom. Med ett ord, hela Antwerpen har före »Olof Wijks» ankomst vetat om saken — utom svenska konsuln, som intet visste därför, att han ej fått officiell rapport därom. Då äntligen »Olof Wijk» vid 7-tiden anländt till Antwerpen, tycker man kanske, att kaptenen hade bort gå och uppsöka konsuln. Men hvar skulle det uppsökandet hafva skett? Konsuln hade ej kunnat träffas på konsulatet efter denna tid, och konsulatet är för öfrigt ej lätt att finna. Kaptenen kunde icke heller pr telefon meddela konsuln någonting, ty konsulatet hade ej telefon. — Med anledning af dessa korrigerande uppgifter uppsöktes å nyo hans excellens herr utrikesministern, och då meddelades följande: De uppgifter, som blifvit lämnade i den förra intervjuen, voro baserade icke på en rapport från konsuln, hvars rapport och förhørsprotokoll märkvärdigt nog då ännu icke förelågo, utan på en rapport från ministern i Brüssel, som utrikesministern vid första tillfället uppläst. Vid »närmare granskning» hade det framkommit, att den officiella begäran om polisundersökning gjorts först den 14:de, då nyheten var känd af hela Antwerpen sedan den 12:te.

Då först, sedan således korrigerig på korrigerig skett, fann herr utrikesministern omsider lämpligt att säga: »Hur konsuln skött sig i denna affär, är ju svårt att bilda sig en mening om, förrän hans rapport inkommit. Visar det sig, att han felat i något, kommer han att ställas till räkenskap därför.» Det är ju uppenbart, att man under sådana förhållanden, sedan detta löfte gifvits af utrikesministern, har att motse, att de, som närmast i detta fall felat, komma att ställas till en viss räkenskap. Men det är på samma gång ändå ej alldeles säkert, synes det mig, att denna räkenskap kan komma att blifva så genomgripande, som måhända skulle vara önskvärdt — om den nämligen kommer att byggas uteslutande på pappersuppgifter, uteslutande på beskaffenheten af de förhørsprotokoll, som föreligga, o. dyl. Det är dock naturligt, att i en sak af denna art det personliga intrycket är i hög grad viktigt. Man måste önska, att i detta fall, där det gäller en fråga, som verkligen tilldragit sig en sådan uppmärksamhet öfver hela världen, detta personliga intryck från dem, som följt saken, af hur förhören tillgått och hur öfverhufvud konsuln förfarit, måtte vederbörligen beaktas. Såsom saken för närvarande ligger, synes vår konsul Ljungqvist tillräckligt mycket hafva komprometterat Sverige och de svenska intressena för att en utredning i saken måste ske. Jag vet ju fullkomligt väl och har dessutom i utrikesdepartementet

genom en vän inhämtat, att telegram härifrån afsändts, som ålagt honom att verkställa en synnerligen noggrann undersökning om olyckan ombord å »Olof Wijk». Det synes emellertid, som om konsuln fattat redan detta första telegram om »olyckan» på ett sätt, som varit för den blifvande undersökningen olycksdigert. Ty han har fattat ordet i dess snäfvaste mening, hvilket jag föreställer mig icke hafva varit afsändarens afsikt. Han har endast och allenast lagt sin forskning på att få reda på, huruvida eventuellt en olyckshändelse skulle kunnat föreligga, men har alldeles förbisett den möjligheten, som dock alltid förefinnes, att också ett brott kunnat föreligga.

*Angående
de ordinario
anslagen till
utrikesde-
partementet.*
(Forts.)

Jag skall till de öfriga framställningar, som blifvit offentliggjorda angående det sätt, hvarpå undersökningen i själfva verket skett — hvilket man kanhända icke får fullt klart för sig blott genom att se på papperen i departementet — be att få lägga ännu ett intyg, afgifvet af en person, som haft tillfälle att personligen se konsuln i verksamhet, nämligen sekreteraren i internationella socialistiska byrån i Brüssel Camille Huysmans. Nu är denna institution ju representant för de socialdemokratiska partierna i de olika kulturländerna. De representeras ju i denna stund af åtskilliga hundratals riksdagsmän i olika europeiska parlament, och man kan ju lätt inse, att en person, som har till uppgift att tjänstgöra som sekreterare i en centralanstalt för denna samverkan mellan liktänkande, icke kan vara någon förste bäste ovederhäftige, utan måste vara en person, vid hvars ord man har anledning att fästa ett visst afseende. Jag kan dessutom genom personlig bekantskap intyga, att han är en fint och mångsidigt bildad man. Han skrifver till mig i ett privatbref följande, efter att först hafva talat om andra märkliga förhållanden:

»Man förstår icke», nämligen i Belgien, »att man icke omedelbart vidtagit åtgärder för att bringa ljus i mysteriet, något, som skulle hafva kunnat ske, därest icke er konsul vore en med sig själf mycket belåten herre, som att döma af hans uppträdande måtte betrakta socialister som brottslingar. Jag har aldrig träffat på en sådan intellektuell typ, icke ens i våra mest tanketröga bourgeoisiekretsar.

Ni har sett, hur vi gjorde undersökningen på båten. Efter en timmes förhör måste teorien om tändstickorna, om skämdt vatten och om giftiga matvaror falla. Det återstod blott förklaringen, att ett brott förelåg. Och med den hypotesen måste de båda öfverlevande själfklart förhöras.

(Så berättas hur vittnet Kling-Jansson följande morgon var rest med »Antwerpen» och att detta föreföll underligt.)

Jag satte upp en sammanfattning af vårt förhör, som jag lämnade till konsuln efter att ha läst upp den inför honom, i närvaro af alla som voro med. Jag bör tillägga, att vi endast ha att betyga vår erkänsla åt kaptenen, som var mycket förekommande mot oss och — kommit på kant med konsuln därför att han tycktes vilja gå in på möjligheten af att brott förelåg. Det gjorde inte konsuln. Efter hans meningar finns det inga brottslingar i Sverige!»

Jag har ansett det lämpligt att vid detta tillfälle framlägga för hans excellens utrikesministern äfven ett sådant mera personligt dokument, som kan vara af intresse för en allsidig pröfning, sådan som

Angående
de ordinarie
anslagen till
utrikesde-
partementet.
(Forts.)

vi ju ha att emotse enligt löfte af hans excellens. Vi ha också från honom uti samma interview fått en mycket bestämd och positiv försäkran, att ljus ännu skulle bringas i den dunkla saken. Det är också allt som begäres från de många håll, hvilka ur olika synpunkter äro intresserade däruti. Men det måste slås fast, att, om möjligen ännu ljus kan bringas i denna sak, så lär det förvisso icke vara genom de åtgärder, som vidtagits af den svenska tjänsteman, som närmast haft med saken att skaffa. Det är tvärtom ett beklagligt faktum, att den slapphet, om hvilken herr Warburg talade, och det dröjsmål samt det förbiseende af de mest elementära försiktighetsmått, som präglade denna undersökning, inverkat så, att det, trots hans excellens utrikesministrerns förklaring, mycket väl torde kunna komma att inträffa, att saken *aldrig* blir tillräckligt utredd.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena Trolle: Herr talman, mina herrar! Jag skall be att med några ord få bemöta de anmärkningar, som herr Branting nyss har riktat mot mig. Jag skall då gå i samma ordning, hvaruti han har framställt sakerna.

Först talar herr Branting om den mycket bekanta historien från Köpenhamn, där vår generalkonsul skref några verser, som ju väckte ett stort uppseende i landet. Jag vet icke, om herr Branting med sitt uttalande vill antyda, att generalkonsulns handlingssätt skulle hafva gillats af mig och den dåvarande regeringen. Det tror jag dock icke, att han vill, men jag förstår då icke rätt, hvarför han drog fram den saken, som ju för länge sedan är utagerad.

Så talade herr Branting om vice konsuln i Esbjerg, som skulle hafva afvisat två sjömän. Jag läste detta i tidningarna — jag vill minnas att det var i början af året, men jag kan icke svara för tidsuppgifterna, då jag icke har papperen här — och jag lät genast inhämta konsulns förklaring genom beskickningen i Köpenhamn. Herr Branting säger, att den ene af sjömännen kom till fartyget och att kaptenen icke ville taga emot honom. Detta tål dock en modifikation, ty det var icke kaptenen, som icke ville ha honom, utan besättningen och detta på den grund att han led af en särdeles osmaklig eksemartad sjukdom. Vicekonsuln har, som sagdt, inkommit med förklaring. Jag vill betona, att det är en olönad vicekonsul, som således icke har någon lön af svenska staten. Hans förklaring gaf vid handen, att han kunnat i någon mån mera aktivt ingripa till förmån för dessa sjömän, och han fick en erinran därom.

Sedan går herr Branting öfver till den beklagliga Tscherniak-saken. Han säger därvid först, att jag skulle ha uttalat — ty jag tror, att det var mig han menade — att allt är bra som det är. Jag vet icke, hvarifrån han har fått detta, ty jag vet mig icke ha uttalat något sådant.

Herr Branting tar vidare upp en interview i Dagens Nyheter, men han gör sig där skyldig till en — naturligtvis fullkomligt omedveten — oriktighet, då han säger, att jag skulle ha lämnat dessa uppgifter. Jag kan nämligen meddela, att jag för interviewaren endast uppläste en rapport från beskickningen i Bryssel. Således kan jag icke ha lämnat dessa uppgifter. Jag hade icke tid att då i detalj yttra mig

om dessa saker, utan jag lät tidningsmannen följa med, då jag läste upp rapporten. Som det var en intelligent man, har han ock i det hela riktigt återgifvit saken, men han gör sig skyldig till ett datumförbiseende och detta torde vara ganska förklarligt, då det gällde ett hastigt uppläst franskt aktstycke, nämligen ett telegram från domstolen i Antwerpen till vederbörande myndighet i Bryssel.

*Angående
de ordinarie
anslagen till
utrikesde-
partementet.
(Forts.)*

Herr Branting talar vidare om det otillfredsställande sätt, hvarpå konsuln skött undersökningen i denna sak. En rapport har, enligt hvad jag nyss hörde, kommit i dag, men jag har icke haft tillfälle att taga del af densamma, och jag kan således icke uttala mig positivt. Jag vill dock framhålla en sak. Huruvida händelsen var kungjord på husknutarna i Antwerpen redan på tisdagen, har jag mig icke bekant, men jag vill icke betvifla, att så var fallet. Däremot vill jag konstatera, att här ingen tidning hade reda på saken förrän på torsdag morgon, åtminstone såg jag icke saken omtalad i någon tidning förr. Det kan ju hända, att det stod i kvällsupplagan af någon tidning, som jag icke sett, men jag såg det, såvidt jag minnes rätt, icke förrän torsdag morgon. Tisdag kväll kom fartyget in till Antwerpen med intyg af sakkunnig läkare, att dödsfallen voro föranledda af förgiftning genom svafvelgas. Det var således blott detta sakkunniges intyg, som konsuln närmast hade att fästa sig vid. De instruktioner, jag gifvit till konsuln gingo ut på en fullkomligt fri undersökning af fallet, såsom herr Branting mycket riktigt förutsatte, åt alla riktningar. Redan det, att en undersökning af konsuln verkställdes, visar, att han ej åsidosatt hypotesen om ett brott, ty just det stadgande i konsulatförordningen, på hvilket undersökningen stöder sig, förutsätter för en sådan undersökning ett brott. I synnerhet gäller detta, då det är fråga om att höra personer på ed.

Men jag vill å andra sidan säga, att icke ha herr Branting och den socialistiska pressen i Belgien hjälpt till att underlätta undersökningen. Konsuln har blifvit öfverfallen med de förfärligaste tillvitelser, i en tidning i Stockholm talas om hans stupida oduglighet o. s. v. Men icke nog med det. Herr Branting har själf telegraferat till konsuln. Den 18 februari erhöll jag från konsuln ett telegram, hvori han meddelar, att han från herr Branting mottagit ett telegram. Det är affattadt på franska — af hvilken anledning vet jag icke. Där slutar herr Branting med att hota konsuln att framlägga den bristfälliga undersökningen för Riksdagen, därest han framhärdar uti att icke medgifva att möjlighet till brott föreligger. För sådan inblandning betacka vi oss. Är det den frihet i undersökningen, som herr Branting bjuder oss, då vilja vi icke ha med den att göra.

Herr Branting säger vidare, att denna händelse väckt ett oerhördt uppseende öfver hela världen. Jag vill då citera en engelsk tidning, »Daily Telegraph», som är en af Englands mest spridda tidningar. Den är särskildt känd för att ha goda korrespondenter utomlands och hvad den säger, får ju gälla hvad det kan. Denna tidning innehåller för några dagar sedan ett meddelande från Antwerpen, däri säges, att allmänheten i Antwerpen börjar finna socialisterna löjliga (»ridiculous») för den öfverdrifna vikt de gifva Tscherniakaffären, ehuru det är väl känt, att hela sensationshistorien är en af de belgiska socialisterna

*Angående
de ordinarie
anslagen till
utrikesde-
partementet.*

(Forts.)

uppfunnen metod får att vinna allmänna sympatier. Så säger en af Englands förnämsta tidningar.

Vidare säger herr Branting, att jag skulle ha lofvat, att det skulle blifva ljus i den dunkla saken. Det har jag aldrig lofvat och aldrig kunnat lofva, utan jag har uttryckt den förhoppningen, att det skall bringas ljus i denna dunkla sak. Om denna förhoppning kan realiseras eller icke kan jag naturligtvis icke svara på nu, men så mycket kan jag säga, att det skall göras allt för att få ljus och man bör väl i alla fall afvakta resultatet af obduktionen. Detta föreligger icke förrän efter tre veckor och det har trots de mest kraftiga påminnelser i Antwerpen och Bryssel icke kunnat utlofvas förr, något som väl torde bero på rent tekniska svårigheter. Jag vill emellertid än en gång förklara, att de rapporter, som komma in, naturligtvis skola på det mest noggranna sätt undersökas, och visar det sig, att någon felat, skall han naturligtvis ställas till räkenskap därför.

Jag skall nu endast be att med anledning af herr Warburgs uttalande få säga några ord. Herr Warburg anser, att det varit min plikt att ofördröjligen anmoda ministern i Bryssel att själf öfvertaga ledningen af undersökningen. Ja, jag telegraferade till ministern i Bryssel att omedelbart sätta sig i förbindelse med vice konsuln i Antwerpen, men jag hade icke någon som helst anledning att antaga, att vice konsul Ljungqvist icke skulle vara vuxen uppdraget, och jag kan för öfrigt ännu icke säga, om han var det eller icke. Jag vill emellertid gentemot herr Warburg påpeka, att jag icke hade något skäl att beordra ministern i Bryssel dit. Han har för öfrigt oupphörligt stått i förbindelse med vice konsul Ljungqvist och öfvervakat undersökningen och upprepade gånger varit personligen i Antwerpen. Något mera har jag icke ansett mig böra gifva honom uppdrag om.

Angående begrafningen sade herr Warburg, att det var Kongostatens ombud, som hade föranstaltat om likens uppgräfnings och begrafning. Enligt rapport, som jag fått i dagarne, förhåller det sig så, att den entreprenör, som hade att begrava den franske kocken, utan vice konsulns vetskap samtidigt begravt dessa två lik, och då vice konsuln fick reda på detta, var det *han* som vände sig till myndigheterna och genast lät föranstalta om en begrafning enligt svenskt bruk.

Det är endast ett ord jag vill tillägga med anledning af herr Brantings uttalande. Han stöder sig mycket på uppgifter i tidningarna. Jag vill säga, att hade vice konsuln i Antwerpen skolat inrikta sin undersökning efter tidningsuppgifter, särskildt i herr Brantings press, skulle misstanke för ett eventuellt mord hafva riktats mot personer, hvilkas vederhäftighet aldrig någonsin satts i tvifvel. Herr Brantings tidning har nämligen antydtt, att kaptenen på fartyget icke vore så fri från misstankar i denna sak. Den har vidare antydtt, att den franske kock, som själf omkom, skulle varit misstänkt, och sist har förklarats, att maskinisten Kling, som af maskinistföreningen i Stockholm skickats till Antwerpen för att skaffa sig hyra därifrån på ett fartyg, möjligen kunde vara den skyldige. Det framgår emellertid af alla uppgifter man fått om honom, att han är fri från hvarje misstanke. Jag tror att sådana tidningsuppgifter snarare varit ägnade att vilseleda än handleda undersökningen.

Herr Branting: Jag är tacksam för det erkännande, som hans excellens herr utrikesministern gaf beträffande fallet från Esbjerg, som jag tillåtit mig påpeka, nämligen att det visat sig, att verkliga missförhållanden förelegat och att dessa missförhållanden föranledt en erinran.

*Angående
de ordinarie
anslagen till
utrikesde-
partementet.*
(Forts.)

Beträffande det som herr utrikesministern vidare anförde därom, att uti den interview, hvarur jag uppläst några rader, skulle föreligga ett förbiseende af datum, förhöll det sig alldeles så som det från mig framkom. Det var ett förbiseende af datum, men det var ju just en ganska viktig sak, huruvida det var det ena eller andra datum.

Utrikesministern ansåg, att tidningarne härstädes först på torsdags morgon fingo kännedom om saken. Detta var emellertid icke fallet, ty redan på onsdags eftermiddag utsände två tidningar extrablad om hvad som inträffat och nyheten var sålunda redan då ganska spridd i Stockholm. Men det är kanske en naturlig sak, att officiel föreskrift icke kunde härifrån afsändas förrän på torsdags morgon och jag har icke heller talat ett klandrande ord härom. Däremot nödgas jag protestera mot att det skulle vara så enkelt afgjort, att konsuln i Antwerpen icke åsidosatt brottsteorien, brottsmöjligheten, därför att han uti en del af sina åtgärder stödt sig på föreskrifter, som gälla för den händelse att konsuln har att taga befattning med sådant, där brott kan misstänkas förekomma. Det kvarstår såsom ett af alla korrespondenter, som talat med honom, konstateradt faktum, att han icke velat höra talas om någon annan förklaring än olyckshändelse och att han inför dem upprepat, snart sagdt, ingenting annat än att en olyckshändelse måste ha förelegat.

Hvad beträffar det telegram, som af mig afsändts till konsuln i Antwerpen, antog jag, att det nog skulle kunna inträffa, att herr utrikesministern kanske vid detta tillfälle skulle uttala, att han ville undanbedja sig en sådan inblandning, och jag har därför, försiktigt nog, tagit med en kopia af detsamma. Förhållandet var följande: Jag mottog på söndagen ett telegram från Huysmans, däri det heter: »Undersökningen skrider föga framåt, då svenska konsulatet med blind envishet framhärdat i att söka förklara allt som en olyckshändelse och låter misstänkta vittnen resa sin väg. Att få fart i saken beror af Sverige.

Huysmans.»

På detta tillät jag mig till konsuln afsända följande telegram, affattadt på franska språket af det enkla skälet, att då telegram på svenska språket, som ingen förstår i Belgien, passera detta land, riskerar man att råka ut för allehanda missförstånd:

»Svenske konsuln, Antwerpen. Jag finner mig skyldig meddela eder, att mina politiska vänner i Belgien anse, att undersökningen i affären Tscherniak ingalunda har tillräcklig utsträckning, då den icke upptager den hittills enda antagliga hypotes, att ett brott föreligger. Eder instruktion från Stockholm bör ålägga eder att göra grundliga undersökningar i alla antagliga riktningar. Framhärdat uti att icke medgifva brott som möjligt skulle göra det till en skyldighet för mig att på lämpligt sätt framföra till kammaren en så kristfällig undersökning.

Branting.»

Angående
de ordinarie
anslagen till
utrikesde-
partementet.
(Forts.)

Jag hemställer till samtliga mina kamrater här i kammaren, om det uti ett så affattadt telegräm, som gaf konsuln upplysning om, i hvilken riktning hans undersökning äfven efter många andras uppfattning än min icke var fullständig och erinrade honom om hans instruktioner samt att denna sak måste vara af så pass allvarsam art, att densamma kunde bringas på tal uti svenska Riksdagen — jag hemställer, säger jag, huru vida man kan anse, att detta verkligen är en »obefogad inblandning», hvilken man har att, på sätt herr utrikesministern gjort, utan vidare tillbakavisa.

Hvad så till sist beträffar den anmärkningen, hvilken jag också väntat mig, att i pressen skulle hafva framkastats allehanda hypoteser, hvilka sedan den ena efter den andra måst uppgifvas, så måste pressen uti denna dunkla sak utgå ifrån att intilldess det klart föreligger, huru allt förhåller sig, måste en fullständig undersökning göras i *alla* riktningar. Visst är att, ifall konsuln i Antwerpen på sådant sätt hade fattat sin ställning, att han verkligen i *alla* riktningar fullföljt sina undersökningar, skulle vi antagligen icke i denna stund fortfarande stå med gåtan olöst och med god utsikt att densamma för all framtid skall förblifva olöst. Jag tror således att, om en tidningsman understundom i denna affär framställt felaktiga hypoteser, hvilka han sedan återkallat, är detta icke något tillräckligt skäl för den, som skall leda den verkliga undersökningen, att göra det på ett otillfredsställande sätt genom att envist fullfölja en förutfattad mening, att det skulle vara aldeles blankt omöjligt, att de fyra dödsfallen kunde hafva vållats genom brott.

Härefter yttrade

Herr talmannen: Innan jag lämnar ordet till nästa talare, ber jag få hemställa, att de ärade talarne behagade något närmare hålla sig till det föreliggande ärendet än hittills skett. Det gäller nämligen här samtliga ordinarie anslag under tredje hufvudtiteln.

Vidare anförde

Herr Warburg: Med anledning af hans excellens herr utrikesministerns anförande ber jag i alla fall, trots herr talmannens anmärkning, att i största korthet få replikera. Jag vill då först nämna, att jag icke yttrat, att jag anser, att det varit herr utrikesministerns *plikt* att meddela ordres till generalkonsuln i Brüssel utan endast antyd, att det hade varit lämpligt, om denne mottagit order att öfvertaga ledningen på platsen och detta så mycket hellre som såvidt jag kan finna, saken borde varit bekant i utrikesdepartementet på onsdags eftermiddag. Då blef nämligen ett telegram rörande ifrågavarande sak anslaget på allmänna platser här i Stockholm, och, såvidt jag vet, lämnar utrikesdepartementet ett ganska betydligt belopp för att i första hand få del af Svenska telegrambyråns depescher. — Man hade eljest kunnat vänta, att meddelande ingått direkt från de underlydande ämbetsmännen.

Det är icke aldeles oviktigt för beviljandet af anslaget till diplomaten, ifall man anser, att den diplomatiska ledningen af konsulatväsendet fungerar så som man önskar. Anser en riksdagsman att

så icke är förhållandet, kan jag icke finna annat, än att han är i sin goda rätt att i samband med denna post uttala sig om ärendenas skötsel. Så har, såvidt jag vet, alltid varit förhållandet i de olika budgetsposterna och bör sålunda kunna ske äfven i detta fall, då vi ju behandla de ordinarie anslagen och däribland äfven anslaget till beskickningen i Belgien.

*Angående
de ordinarie
anslagen till
utrikesde-
partementet.*
(Forts.)

Jag skall ytterligare tillåta mig att i all anspråkslöshet framhålla, att såväl herr utrikesministern som den föregående ärade talaren väl mycket tagit denna sak enbart som en »Tscherniakaffär». Jag skall då be herrarne lägga på minnet, att detta icke endast är en »socialistaffär», att det icke allenast var den ryske socialisten Tscherniak, som omkom, utan att äfven två svenska män affidit och att det var svenske generalkonsulns i Bryssel såväl som vice konsulns i Antwerpen ovillkorliga skyldighet att taga ordentlig reda på saken och ordentlig vård om deras lik. Jag kan icke finna, att den svenske vice konsuln i Antwerpen gjort nog därmed, att han låtit en belgisk entreprenör taga sig an de båda svenska liken och i misshugg begrafva dem tillsammans med den franske resenären, och sedan ingripa för att få dem uppgräfdade och å nyo jordade. Jag har någon kännedom om, huru det tillgår på ett ordentligt konsulatkontor, där man känner sitt ansvar, och jag ber herrarne vara öfvertygade om att ett dylikt kontor icke låter två lik ligga ens en timme utan att konsuln tar vård om dem. Detta är nämligen det minsta en afliden landsmans närmaste kunna begära, då han råkat ut för en dylik olycka.

Det förefaller mig, som herr utrikesministern, mot hvilken jag egentligen för min del ej riktat någon anmärkning, dock väl mycket bagatelliserat generalkonsulns och ministerresidentens i Bryssel verksamhet eller, kanske rättare sagdt, *översksamhet* i detta fall. Vi få ej glömma, att det är chefen på platsen — Bryssel och Antwerpen äro så godt som en plats — som skall bära ansvaret för om något missvårdas. Såvidt jag kan finna, är afståndet mellan *Bryssel och Antwerpen* icke stort längre än mellan Stockholm och Djursholm — och man är dessutom säkrare att verkligen komma fram. — Nu vill jag fråga herrarne, om man skulle anse det nog, om en ämbetsman, som bor i Djursholm, i ett så viktigt fall skriftligen meddelar sig med sin närmaste underlydande i Stockholm i stället för att själf resa in och taga ledningen. Detta synes mig betänkligt strida mot den princip herr utrikesministern häfdat vid uppgörande af programmet för den konsulära reform, på grund af hvilken vi nu gå att bevilja anslag till utrikesdepartementet, nämligen att diplomaten verkligen skall taga den konsulära ledningen i sin hand. Denna sak är viktig, och det är — jag ber att få understryka det — en *principsak*, som jag i detta fall velat framhålla. Jag hade väntat, att utrikesministern, hvilken beklagligtvis icke nu längre är här närvarande, skulle något starkare betonat, att äfven *han* önskat, att chefen för diplomaten och konsulatväsendet i Belgien känt sin plikt. Ty det hade varit dennes plikt, icke att resa in någon enstaka gång eller skicka bref, utan att hyra sig rum på ett hotell i Antwerpen, medan denna sak pågick, och verkligen taga om hand, hvad utrikesministern förra året kallade »den lokala konsulära ledningen». Så viktiga saker har väl knappast

Angående de ordinarie anslagen till utrikesdepartementet. vår diplomati i Bryssel i vanliga fall att utträta, att icke, när nu en så märklig sak som denna inträffar, den får bagatelliseras bort. Det är mot denna bagatellisering från ledningens i Bryssel — och jag vore nu frestad att säga äfven från utrikesdepartementets — sida, som jag gjort anmärkning i sammanhang med anslagen till diplomatien och konsulatväsendet.

(Forts.)

Vidare yttrades ej. Kammarern biföll utskottets hemställan.

Punkterna 3—6.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 7, angående personligt lönetillägg åt generalkonsulerna D. Danielsson och M. Améen.

Kungl. Maj:t hade under denna hufvudtitel föreslagit Riksdagen att såsom extra anslag för år 1908 till personligt lönetillägg åt generalkonsulerna Danielsson i London och Améen i Hamburg bevilja 11,000 kronor med rätt för Kungl. Maj:t att af anslaget låta för år 1907 af tillgängliga medel utanordna 5,500 kronor.

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte besluta

a) att på extra stat för år 1908 till personligt lönetillägg åt generalkonsuln Danielsson i London bevilja 6,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att af anslaget låta för år 1907 af tillgängliga medel utanordna 3,000 kronor; samt

b) att på extra stat för år 1908 till personligt lönetillägg åt generalkonsuln Améen i Hamburg bevilja 5,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att af anslaget låta för år 1907 af tillgängliga medel utanordna 2,500 kronor.

Vid denna punkt hade fogats reservation af herrar vice talmanen *Pehrson, Hammarlund, Nylander, Odqvist, Persson* i Tällberg, *Eriks-son* i Bäck, *Sjö, Starbäck, Persson* i Stallerhult, *Wiklund, Larsson* i Lund och *Anderson* i Hasselbol, hvilka yrkat, att utskottet måtte hemställa

a) att Kungl. Maj:ts framställning, i hvad den afsåge anslag till personligt lönetillägg åt generalkonsul Danielsson, icke måtte af Riksdagen bifallas, och

b) att Kungl. Maj:ts framställning om personligt lönetillägg åt generalkonsuln Améen icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Om personligt lönetillägg åt generalkonsuln Danielsson.

Efter föredragning till en början af utskottets i *mom. a)* gjorda hemställan lämnades på begäran ordet till

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena Trolle, som anförde: Herr talman, mina herrar! Jag kan icke annat än uttrycka mitt beklagande, att Andra Kammarens utskottshalfva afstyrkt bifall till Kungl. Maj:ts förslag i denna punkt. Det hade varit min afsikt

att redan i fjol, då det nya organisationsförslaget framlades, begära dessa personliga lönetillägg till dem, som genom unionsupplösningen och den nya organisationen gingo i mistning af löneförmåner. Men jag hyste då den förhoppning, att man skulle kunna genom omplacering nå samma resultat, så att man beredde dem platser, som voro lika väl affönade, som dem de innehade. Det lät sig emellertid icke göra och därför fick det anstå till detta år.

Om personligt lönetillägg åt generalkonsuln Danielsson.
(Forts.)

Generalkonsul Danielsson är en man på 61 år; han har varit anställd i London 8 å 9 år, och han har haft en aflöning af 24,000 kronor. Denna har ju varit tillräcklig, men icke mera heller, och nu måste han inrätta sin lefnadsställning på ett annat sätt. Det måste säkerligen för en man, som under lång tid tjänat staten troget, kännas hårdt att göra det.

Generalkonsul Améen är en man på 58 år, och han har alltid varit en dugande ämbetsman; han har gått i mistning af 2,500 kronor, som han hade mera i Barcelona, och han bor nu på ett dyrare lefnadsställe än Barcelona. Därför har jag ansett det vara rätt, att Améen finge ett lönetillägg.

Staten har naturligen formell rätt att beröfva dem de löneförmåner, som de förut haft, men jag tror icke, att det är riktigt att alltför strängt begagna sig af denna rätt, ty därigenom kan framkallas ett osäkerhetstillstånd, som verkar störande på hela rekryteringen af ämbetsmannakåren. Från den principen har man äfven utgått i vårt grannland Norge, där man principiellt iakttagit, att alla de personer, hvilka förut varit gemensamma konsulter och norrmän till börden, icke skulle blifva lidande på unionsupplösningen. Man har sålunda gifvit generalkonsul Falsen i Archangel ett personligt lönetillägg på 3,000 kronor. Åt generalkonsul Skanche, förut i Håvre, som under unions-tiden hade en aflöning på 14,500 kronor och numera förflyttats till Hamburg, där han fått icke mer än 12,000 kronor, har man gifvit ett personligt lönetillägg af 2,500 kronor. Generalkonsul Christopher-sen i Antwerpen har erhållit skillnaden mellan den förutvarande och den nya lönen. Således har man principiellt utgått därifrån, att ingen skada skulle tillfogas generalkonsulerna, och jag tror, att det är i sakens intresse, att man äfven här tillämpar samma princip.

Jag ber kammaren öfverväga dessa synpunkter, och jag vågar uttrycka den förhoppning, att kammaren skall finna dessa ämbetsmäns ställning behjärtansvärd och bevilja dem de lönetillägg, som nu af Kungl. Maj:t begärts.

Vidare yttrade:

Herr Persson i Stallerhult: Samtliga ledamöter från denna kammare inom statsutskottet hafva reserverat sig i denna punkt och hemställt om afslag å såväl utskottets som Kungl. Maj:ts förslag. Reservanterna hafva icke alls anfört några skäl härför, och jag skall därför be att med några få ord få angifva skälen till detta deras yrkande.

Motiven för detta anslag återfinnas på sidan 5 af utskottets utlåtande, där hans excellens herr utrikesministern bland annat yttrat:

Om personligt lönetillägg åt general-konsulin Danielsson.

»Genom lönens nedsättande ledo äfven vissa konsulattjänstemän minskning i sina inkomster. I och för sig medför nu nämnda förhållande uppenbarligen icke något som helst kraf på godtgörelse», nämligen för de i det nu föredragna och äfven i mom. B angifna personer.

(Forts.)

Nu är frågan den, huruvida man i så fall skall låta billighetsskäl tala och bevilja det begärda anslaget. Det är att märka, att genom den lönereglering, som förlidet år godkändes, denna person får uppbära de aflöningsförmåner, som uti den nya staten äro angifna. Det är väl sannt, att han förut hade några tusen kronor högre inkomster, men han hade då att representera de förenade rikena, under det att han numera enligt den nya staten endast skall representera Sverige. Man måste taga äfven detta i betraktande, då man pröfvar denna fråga, och det är väl därför, som nu endast billighetsskäl och icke ett enda realskäl förekomma. Vidare är att märka, att konsulstjänstemännen icke hafva så fasta platser som öfriga ordinarie statstjänstemän, för hvilka man reglerar lönerna. De förra äro ju mera rörliga och höra till de förtroendeämbetsmän, som äro uppräknade i regeringsformen och hvilka Kungl. Maj:t kan entlediga och afskeda, när han så finner för godt, och äfven förflytta till andra platser. När nu dessa tjänstemän äro så rörliga och icke innehafva fasta platser, tager det sig underligt ut, att man skall ersätta den minskning i inkomster, som de genom förflyttning från en till en annan plats lida. Reservanterna hafva icke heller kunnat godkänna de skäl, som anförts för beviljande af detta anslag. När dessa personer såsom sagdt kunna entledigas, när det behagar Kungl. Maj:t, eller förflyttas till annan plats, måste man tänka på konsekvensen häraf. Den stat, som i fjol godkändes för konsulstjänstemännen, är ju icke lika med den förut gällande, hvilket äfven angifves i den kungl. propositionen. Om en konsulstjänsteman får en af de bäst aflönade platserna en tid, men det befinnes, att han icke är lämplig på denna plats, utan att han mera passar på en annan med lägre aflönning, så är det naturligt, att han lider en minskning i inkomster, om han flyttas dit, och då skulle han kunna göra anspråk på ett personligt lönetillägg. Det skulle kunna anföras samma billighetsskäl därför, som nu anföras i förevarande fall. Men då blir ju lönestaten, som godkändes i fjol, helt och hållet annullerad. Man kan äfven tänka sig, att denna person, hvarom i mom. A är fråga, tjänar endast några få år, men så kommer en annan. Skall icke efterträda den då känna sig lika missnöjd att få uppbära aflöningsförmåner enligt den nya staten?

Jag tror, att reservanterna haft goda skäl för sin hemställan, så att kammaren borde antaga reservationen för att icke helt och hållet omkullkasta den stat, som förlidet år af Riksdagen godkändes.

Jag yrkar afslag å utskottets hemställan och den kungl. propositionen i denna del.

Herr Hildebrand: Herr talman, mina herrar! Den sista ärade talaren har på ett utmärkt sätt motiverat den löneminskning, som kommer till stånd därigenom att en person visar sig mindre lämplig på en plats och förflyttas till en annan. Hans motivering var, såsom

jag tillåtit mig nämna, ovanligt lämpad för ett sådant fall, och skulle dylikt förhållande nu föreligga, skulle jag icke tillåta mig att upptaga kammarens tid. Men här är fråga om två konsulstjänstemän, hvilka, enligt hvad man hört, torde tillhöra de mest dugande inom hela kåren, och då synes mig förhållandet vara helt annorlunda.

*Om personlig:
lönetillägg
åt general-
konsulin
Dantellson.
(Forts.)*

Af den debatt, som förut i dag här i kammaren förts, har tydligen framgått, att skarpa anmärkningar kunna framställas mot konsulattjänstemän, och vi hafva fått ett löfte om en ingående utredning. Det torde äfven vara klart, och jag tänker, att vi i allmänhet fått det intryck, att det ligger vikt uppå att hafva dugande män såsom representanter i utlandet för Sveriges diplomat- och konsulatväsende. Men, mina herrar, för att erhålla detta, är det icke nog med att hålla räfst med dem, som möjligen kunna vara mindre dugliga, utan man måste försöka intressera dem, som äro goda tjänstemän, och behandla dem, så att kåren kan rekryteras på bästa möjliga sätt. Det synes mig, som om billighetsskäl bestämdt talade för den af Kungl. Maj:t gjorda och af utskottet tillstyrkta hemställan, då det nu är fråga om två dugande tjänstemän, som utan sin förskyllan fått en löneförminskning. Och jag ber särskildt att få påpeka, att det helt visst skulle göra ett ogynnsamt intryck hos de unga män, som önska ingå i konsulsstaten, om det blefve ett sådant osäkerhetstillstånd, att lönerna när som helst kunde minskas. Jag är till fullo med därom, att statsmakterna ägt rätt att minska dessa löner. Det är icke något rättskraf, som kan framställas från dessa två tjänstemäns sida, men det synes, att det vore klokt, om kammaren och Riksdagen ginge med på Kungl. Maj:ts hemställan, och ur denna synpunkt anhåller jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herrar *Warburg, Kjellén, Lovén* och friherre *Bonde*.

Herr Ekman i Göteborg: Herr talman, mina herrar! Äfven jag ber att få ansluta mig till den åsikt, som företräds af Kungl. Maj:t och statsutskottets majoritet.

Emot den ledamot af utskottet, som anført, att konsulerna icke hafva fastare plats, än att de kunna både entledigas och förflyttas, vill jag särskildt påpeka först och främst, att det väl torde vara tvifvelaktigt, om de direkt kunna entledigas, så länge de sköta sig oförviltigt, och för det andra, hvad förflyttningen beträffar, att det torde vara en regel, som icke bör brytas, att, då en ämbetsman förflyttas till en annan plats, han bör erhålla en plats, som gifver honom icke mindre löneförmåner än han förut haft, utan åtminstone samma som han redan har eller rent af bättre — allt naturligtvis under förutsättning att han skött sig till belåtenhet. Hvad skulle det eljest vara för idé, kan man fråga sig, för en person att sköta sig väl och fylla sitt kall med nit och omtanke, om följden blefve den, att han finge sämre platser med åren!

Jag vill också erinra om att här ifrågavarande konsulattjänstemän förlorat icke allenast sammanlagdt de 5,500 kronor som här begäras, utan de ha också förlorat sin andel i konsulatafgifterna, som sedan

Om personligt lönetillägg åt general-konuln Danielsson. september månad förlidet år blifvit indragen, då man ville befria sjöfarten från denna tunga.

Då därtill kommer, att, åtminstone hvad Hamburg beträffar, lönen måste anses vara proportionsvis ganska liten för hvar och en som skall föra ett lefnadssätt värdigt en svenska statens konsulatjtjänsteman, och äfven hvad London beträffar, ehuru lönen där är större, beloppet dock icke är så stort, att det i betraktade af därvarande mycket dryga lefnadskostnader kan sägas utgöra någon synnerligen hög afföning, kan jag icke finna annat, än att det vore med billighet öfverensstämmande, om det begärda fyllnadsbeloppet beviljades — ehuru visserligen lagliga kraf därå icke kunna framställas.

Herr talman, på grund af hvad jag haft äran anföra tillåter jag mig yrka bifall till statsutskottets och Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Jag har å nyo begärt ordet med anledning af ett yttrande från talaren på stockholmsbänken, då han nämligen sade, att det skulle göra ett ogynnsamt intryck på de unga män, som möjligen ämna ingå på konsulatbanan, om Riksdagen afsloge denna framställning.

Jag får säga, att jag för min del har en alldeles motsatt uppfattning mot den ärade talaren: jag tror i stället, att det skulle göra det bästa intryck på de unga män, som möjligen ämna ingå på konsulatbanan, om Riksdagen *vidblifver* den i fjol fastställda lönestaten, intill dess det framställes sådana anmärkningar mot densamma, att den icke vidare kan tillämpas.

Herr Nilsson i Skärhus instämde häruti.

Herr Centerwall: Herr Carl Persson yttrade i sitt första anförande, att enligt hans åsikt här föreläge billighetsskäl, men inga reala skäl för bifall till den gjorda framställningen. Jag förmodar, att herr Carl Persson snarare ville säga, att här föreläge billighetsskäl, men icke några juridiska, formella, rättsligt bindande skäl. I så fall delar jag fullständigt den ärade talarens åsikt; men jag föreställer mig också, att när det är fråga om Sveriges högsta beslutande korporation, Riksdagen, kommer det på ett ut, om en åtgärd betingas af rättvisa eller af billighet. Det tillkommer väl oss att tillse, icke blott att hvar man sker rätt, utan ock att billighet iakttages mot hvar man.

Det är ett faktum, att här ifrågavarande konsulatjtjänstemän — högt förtjänta och till åren komna — lidit en högst betydande minskning i sina inkomster, en minskning som uppgår till mycket högre belopp än hvad som här föreslagit för att i någon mån utgöra ersättning till dem. Detta är, säger jag, ett faktum, och det kan icke anses öfverensstämma med hvad billigheten kräfvär. Dessa personer gingo in på konsulatbanan i den förhoppning, att det skulle vara som det var — ty man kan icke begära att de, såsom herr Carl Persson tycktes fordra, skulle förutse skilsmässan från Norge. Icke ens denna skilsmässa berättigar oss emellertid att företaga en sänkning af lönerna. Det är visserligen sannt, att göromålen kunna blifva mindre nu, men det är icke säkert. För öfrigt hafva vi ju förhoppning om att med den fläkt, som kommit in i det

nya Sverige, våra affärer med utlandet och allting som därmed sammanhör skall få uppsving, så att äfven enbart svenska konsulter skola få lika mycket att göra som förut de svensk-norska. Därpå kan nu herr Carl Persson och de som tänka lika med honom svara: det där afser en kommande tid; detta har icke att göra med de två personer, hvarom det nu är fråga. Jag invänder härmot: det uppsvinget kan komma ganska snart; det kan komma förr än vi ana!

Nu förefaller det mig, att det finnes många i kammaren som tycka, att 21,000 kronor dock är en alldeles orimligt hög summa. Jag har genom omständigheternas makt haft tillfälle att på nära hålla taga kännedom om generalkonsulns i London verksamhet; jag kände väl och var ofta gäst hos den förre innehafvaren af platsen, den man, som var där före generalkonsul Danielsson. Jag kan intyga, att äfven det belopp, som då var anslaget, var långt ifrån öfverdrifvet, utan det fordrades rent af, så egendomligt det än kan låta, en viss försakelse och en viss tillbakadragenhet från dåvarande generalkonsulns sida, för att det skulle gå ihop. De af herrarne, som rest mycket, ha nog alla hört talas om, hurusom konsulerna utöfver hvad som officiellt åligger dem få lof att hjälpa landsmän, som på ett eller annat sätt råkat i betryck. Detta går i London icke till så små belopp.

För mig framstår emellertid såsom hufvudskäl för beviljande af Kungl. Maj:ts framställning, att billigheten kräfver det. Herr Carl Persson, som fört talan för Andra Kammarens utskottshalfva, har själf erkänt, att billighetsskäl här kunde föreligga. Hvad billighet föreskrifver, det skola vi göra, mina herrar!

Således, äfven med fara att kallas »annex till Första Kammaren» eller att få höra någon annan af dessa dundrande dumheter, som här ibland pläga förekomma, får jag yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Hildebrand: Herr talman, mina herrar! Jag är så mycket mer bedröfvad öfver att jag icke kan instämma med herr Carl Persson, som jag fullkomligt delar hans nyss uttryckta åsikt, så till vida som jag lifligt beklagar, att framställning om dessa personliga lönetillägg icke gjordes för ett år sedan. Jag ber likväl att få erinra om att utrikesdepartementets stat upptogs så sent till behandling vid fjolårets riksdag, att det fanns föga tid öfver till den granskning, som möjligen — eller helt säkert — påfordrades. Frågorna trängdes då här på kammarens bord, så att det, såsom förut nämnts, saknades tid att granska dem. Då förefaller det mig, att en rättelse i detta afseende torde böra ske, fastän den nu kommer ett år för sent.

Jag ber att få framhålla, att för närvarande ställas helt visst mycket större kraf på Sveriges representanter i utlandet, än fordom var fallet. Man säger ju, att vi här vaknat upp, att vi hafva fått en annan blick för betydelsen af våra förbindelser med utlandet. Men skola vi med skäl ställa större kraf på de män, som skola representera vårt land inför utlandet och där häfda Sveriges anseende, då måste vi väl ändå se till, att vi tänka oss in i deras situation och försöka bidra till att de med verklig glädje kunna gå till sitt betydelsefulla arbete. Jag vill återigen påminna om att det här är fråga endast om två män, två män, som en lång tid varit i konsulär tjänst och som

(Om personligt lönetillägg åt generalkonsuln Danielsson. (Forts.)

Om personligt lönetillägg åt generalkonsulin Danielsson. förut ha haft högre lön. Den anmärkningen, att det skulle göra det bästa intryck på de unga män, som möjligen ville gå in på konsulatbanan, om den en gång fastställda staten icke rubbades, den anmärkningen synes mig således här icke äga gällande kraft.

(Forts.)

Herr Larsson i Lund: De synpunkter, den senaste ärade talaren framhållit, hafva, såvidt man kan se, icke på något sätt gjort sig gällande hos Kungl. Maj:ts regering. Hans excellens herr utrikesministern har i sitt yttrande till statsrådsprotokollet ingenstädes hänvisat till sådana förhållanden som de nu af herr Hildebrand andragna, hvilka väl därför ej heller kunna anses hafva synnerlig betydelse. Hans excellens herr utrikesministern har tagit frågan helt enhelt ur billighetssynpunkt.

Det är tydligt, att genom förändringen af lönestaten här ifrågasvarande personer kommit i en något sämre ekonomisk ställning än förut. Men är detta tillräckligt skäl för att bevilja personligt lönetillägg åt dem? Man bör väl i första rummet se till, om den lön, som genom den nya staten är åt enhvar af dem anvisad, är i och för sig tillräcklig för att ersätta det arbete, som anförtrots åt dessa tjänstemän. Är lönen i och för sig tillräcklig, då synes det mig, som om den omständigheten, att vederbörande nu kommit till något lägre inkomstbelopp än de förut haft, icke innefattar något sådant missförhållande, som af billighetsskäl bör rättas.

Det är emellertid föga angenämt att här, när det gäller två ämbetsmän, som ju i alla fall i aflöningshänseende äro att räkna till de bättre situerade, höra det så strängt hållas på billighetsskäl! Tanken föres osökt till en liten jämförelse. Det har icke *en* gång, utan minst ett par gånger här åberopats billighetsskäl, då det gällde, icke två ämbetsmän i jämförelsevis väl situerad löneställning, utan när det gällde flera statstjänare på ett lägre trappsteg i samhället, hvilka genom en lönereglering blifvit försatta i sämre ekonomisk belägenhet än förut, statstjänare, som i inkomsthänseende balanserade på gränsen af existensminimum — jag menar postbetjänte. Då visade hvarken regering eller Riksdag någon villighet att taga hänsyn till verkliga billighetsskäl, när det gällde en *stor skara* lågt aflönade statstjänare. Men nu anses det lämpligt att åberopa billighetsskäl, då det är fråga om personliga lönetillägg åt två statstjänare i jämförelsevis väl aflönad ställning.

Herr talman, jag yrkar bifall till reservationen.

Med herr *Larsson* i Lund instämde herrar *Branting* och *Larsson* i Göteborg.

Herr Centerwall: Jag vill säga den föregående ärade talaren, att jag tror, att en och annan af de personer, som på grund af billighetsskäl nu önska bifall till Kungl. Maj:ts framställning, äfven på sin tid just på liknande skäl yrkade bifall till hvad från enskildt håll föreslagits angående förbättrade aflöningsvillkor åt lägre posttjänstemän. Och för min del håller jag före, att billighet och rätt skola skipas icke endast mot dem, som äro minst ekonomiskt gynnade, utan mot *alla*, det må vara högt aflönade konsulattjänstemän eller lågt aflönade posttjänste-

män. Det billiga afvägandet af alla omständigheter bör vara det, som utgör ledstjärnan för denna kammars och Riksdagens beslut.

Om personligt lönetillägg åt generalkonsuln Danielsson.
(Forts.)

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf: Herr talman, mina herrar! Jag är icke i tillfälle att kunna bedöma, huruvida den lön är tillräcklig eller icke, som enligt den nya lönestaten för här föredragna hufvudtitel är tillerkänd generalkonsulerna Danielsson och Améen. Jag förmodar likväl, att den afvägts så, att den skall kunna räcka till för upprätthållandet af den tjänst de sköta. Då Kungl. Maj:t så nyligen som förra året uppgjort förslag till den nu gällande lönestaten, så utgör detta för mig en anledning att tro, att lönerna äro tämligen lämpligt afvägda. Under sådana förhållanden kan jag för min del icke finna, att det skulle vara förenligt med rättvisa och billighet att redan inom ett år efter den nya statens antagande komma och säga, att de här omhandlade personerna skulle behöfva personligt lönetillägg.

Om vi bifalla denna framställning, sker därigenom enligt min tanke icke någon rättvisa. Låt oss tänka oss det fall, att dessa två personer med tiden lämna sin plats! Det skall då utses efterträdare åt dem; skola dessa då få en lön, som är lika stor som deras företrädare? Nej, det var icke meningen, ty här skulle ju beviljas ett personligt lönetillägg åt ifrågavarande två personer. Då komma alltså deras efterträdare att få mindre lön än de nuvarande innehafvarne af platsen. Detta kan jag icke kalla rättvisa.

Det enklaste är enligt mitt förmenande, att kammaren håller sig till den lönestat, som antogs förra året. I anledning häraf anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till den vid statsutskottets utlåtande i förevarande punkt fogade reservation.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad samt herr talmannen framställt propositioner å de därunder gjorda yrkandena, afslög kammaren utskottets hemställan och Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Härefter föredrogs *mom. b*); och yttrade därvid

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Jag skall be att få beträffande detta moment framställa samma yrkande, som gjordes vid det förra och där vann kammarens bifall.

Vidare anfördes ej. Efter af herr talmannen gifna propositioner i ämnet afslög kammaren utskottets hemställan och Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Punkterna 8—10.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 11 och 12.

Lades till handlingarna.

Punkten 13.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 8.

Därnäst i ordningen fanns å föredragslistan uppfördt statsutskottets utlåtande n:o 3, angående regleringen af utgifterna under riksstatsens andra hufvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Efter föredragning af *punkten 2*, angående löneförbättring åt expeditionschefen i justitiedepartementet, begärdes ordet af

Herr Larsson i Lund, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Jag har vid den nu föredragna punkten tillåtit mig att anmäla en reservation, som emellertid icke gäller utskottets hemställan, utan en del af dess motivering.

Utskottet gör ett uttalande därom, att enligt utskottets mening någon förbättring i ifrågavarande ämbetsmans lönevillkor synes vara af förhållandena påkallad. Det är mot detta uttalande, som jag har funnit mig nödsakad anmäla min reservation. Jag vill därmed icke hafva sagt, att icke möjligen eller kanske sannolikt det kan visa sig behöfligt att tilldela denne ämbetsman löneförhöjning. Men jag anser det vara i hög grad olämpligt, att utskottet och sedermera Riksdagen företager en sådan föregående pröfning, innan material för pröfningen föreligger. Utskottet har afstyrkt motionen därför, att vi hafva att vänta ett förslag till allmän lönereglering och att i sammanhang därmed behofvet af den nu ifrågasatta löneförhöjningen bör tagas under ompröfning. Då förefaller det mig oriktigt att föregripa den pröfning, som framdeles skall äga rum, genom ett sådant uttalande, som utskottet här gjort. Utskottet har icke haft något annat att stödja sig på än den i ämnet väckta motionen, men om herrarna läst denna motion, så måste herrarna erkänna, att den är fullständigt blottad på hvarje spår till sådan utredning, som väl bör anses föreligga, då man uttalar sig om löneförbättringar. Det enda skäl, motionären anför, är, att hos oss liksom i utlandet den växlande politiken synes alltmer få inflytande på regeringens sammansättning och att detta återigen kan vålla ganska hastiga omskiftningar i chefsställningarna. Men jag hemställer, huruvida statsutskottet endast på ett sådant skäl skulle hafva tänkt på att definitivt bifalla ett förslag om löneförhöjning, där-est man icke haft att vänta det kommande löneregleringsförslaget.

Jag yrkade därför i utskottet, att denna mening skulle utgå ur motiveringen. Ett tillräckligt skäl för utskottets afstyrkande ligger däri, att förslag om en allmän lönereglering för ämbets- och tjänstemän i

Kungl. Maj:ts kansli är att vänta. Därför bör man icke föregripa den blifvande pröfningen.

Jag har naturligtvis icke något annat yrkande än på bifall till utskottets hemställan, men jag har ansett, att hvad jag nu sagt här bort uttalas. Det torde vara bra, att en bestämd förklaring härutinnan inflyter i dagens protokoll.

Häruti instämde herr *Persson* i Tällberg.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkten 3.

Lades till handlingarna.

Punkten 4.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 5, angående bevakningspersonalens vid fångvårdsanstalterna aflöningsförmåner m. m.

Angående bevakningspersonalens vid fångvårdsanstalterna aflöningsförmåner.

I fjärde punkten under andra hufvudtiteln hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att med fastställande af vissa närmare angifna bestämmelser och vilkor godkänna i statsrådsprotokollet den 12 januari 1907 framlagda förslag till aflöningsstat för assistenter vid vissa fångvårdsanstalter samt till aflöningsstat för de betjante vid rikets fångvårdsanstalter, hvilkas aflöning utginge af bestämda anslaget till fångars vård och underhåll.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande framställning hade utskottet till behandling förhaft en inom Andra Kammaren af herr *E. O. V. Wavrinsky* i Stockholm väckt motion, n:o 59, däruti motionären hemställt, att Riksdagen ville besluta godkänna ett af fångvårdsstyrelsen afgifvet förslag till ny aflöningsstat för betjante vid statens fängelser.

Utskottet hemställde,

att Riksdagen måtte

a) med afslag å herr Wavrinskys ofvannämnda motion godkänna dels följande aflöningsstat för assistenter vid vissa fångvårdsanstalter:

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Summa	Ålderstillsägg	
				efter 5 år	efter 10 år
1 assistent	1,200	900	2,100	200	200
3 assistenter	3,600	2,700	6,300	200	200
Summa kronor	4,800	3,600	8,400	—	—

dels och följande aflöningsstat för de betjante vid rikets fångvårdsanstalter, hvilkas aflöning utgår af bestämda anslaget till fångars vård och underhåll:

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Summa	Ålderstillägg	
				efter 5 år	efter 10 år
1 fanjunkare	800	600	1,400	100	100
3 d:o	2,400	1,800	4,200	100	100
1 vaktmästare.....	800	600	1,400	100	100
16 d:o	12,800	9,600	22,400	100	100
1 underofficer eller förste vaktkonstapel	700	550	1,250	100	100
44 underofficerare eller förste vaktkonstaplar	30,800	24,200	55,000	100	100
1 vaktkonstapel	600	500	1,100	100	100
385 vaktkonstaplar	231,000	192,500	423,500	100	100
1 vaktfru	500	400	900	75	75
3 vaktfruar	1,500	1,200	2,700	75	75
1 vaktkvinna vid de centrala fångvårdsanstalterna för kvinnor.....	450	350	800	75	75
17 vaktkvinnor vid d:o	7,650	5,950	13,600	75	75
1 första vaktkvinna vid läns- och kronocellfängelserna...	450	350	800	75	75
1 vaktkvinna vid d:o.....	400	300	700	75	75
34 vaktkvinnor vid d:o	13,600	10,200	23,800	75	75
Summa kronor	304,450	249,100	553,550	—	—

b) i sammanhang härmed förklara:

att vaktmästarebefattningarna vid länsfängelserna i Härnösand, Jönköping och Linköping skulle indragas och ersättas af de i förvarande stat för vaktbetjante upptagna nya förste vaktkonstapelstjänsterna;

att enhvar af nyssnämnda vaktmästarebefattningars nuvarande innehafvare, som efter nämnda indragning komme att vid något af dessa fängelser fullgöra de åligganden, som nu tillhörde fängelsevaktmästare, skulle äga dels att, så länge han i denna tjänstutöfning kvarstode, af förslagsanslaget till fångars vård och underhåll uppbära ett personligt aflöningsstillägg, motsvarande skillnaden mellan den i stat för vaktmästare upptagna aflöning, däri inräknadt beklädnadsersättning, och aflöningen till förste vaktkonstapel, dels och att efter beviljad afsked från tjänsten uppbära pension såsom vaktmästare;

att i de fall, då vid annat än nu nämnda fängelser och fängelset å Stora Härlanda inrättande af assistentbefattning funnes nödig, anmälan därom skulle för aflöningsstaternas ändring göras till Riksdagen; samt

att gratifikation till vaktbetjänt icke vidare finge såsom aflöningsförmån utdelas;

c) i afseende å de nya aflöningsstaterna

ej mindre medgifva

att till enhvar å den nya staten för vaktbetjänte uppförd vaktkonstapel, förste vaktkonstapel, underofficer, vaktmästare och fanjunkare finge af förslagsanslaget till fångars vård och underhåll utgå beklädnadsersättning efter 100 kronor för år;

att assistenterna bestodes fri bostad och vedbrand eller ersättning för dessa förmåner;

att till enhvar af de å den nya staten uppförda vaktbetjänte, som vore gift eller efter anställandet i tjänsten ingått äktenskap, ehuru detta sedermera på grund af dödsfall eller af annan anledning upplösts, och som icke på kronans bekostnad åtnjöte förmånen af fri bostad och vedbrand, finge årligen, intill dess han af sådan förmån kunde komma i åtnjutande, af förslagsanslaget till fångars vård och underhåll utgå hyresersättning och anslag till inköp af 15 kubikmeter barrved; dock med iakttagande, att hyresersättnings högsta årliga belopp icke finge annat än i sådana fall, då synnerliga förhållanden därtill föranledde, öfverstiga 250 kronor, samt att hyresersättningarna och vedanslagen skulle efter de å olika orter gällande hyror å bostadslägenheter och pris å ved bestämmas;

att extra vaktbetjänt, som efter ett års fortsatt förordnande innehade nytt förordnande såsom sådan, skulle tillåtas, vid tjänstledighet för styrkt sjukdom under det nya förordnandet, intill högst den tid af 45 dagar, som det vid dylika fall vore ordinarie vaktbetjänt medgifvet att behålla hela aflöningen, af arvodet såsom extra vaktbetjänt behålla så stor del, som motsvarade lönen i den ordinarie vaktbetjäntsaflöningen;

samt att, så länge ordinare fänggevaldiger, som ej transporterats till vaktkonstapel, kvarstode i tjänst, aflöning till sådan gevaldiger enligt hittills gällande stat skulle utgå af de i den nya staten för vaktbetjänte uppförda vaktkonstapelslönemedlen;

än äfven stadga att i öfrigt nu gällande villkor för aflönings åtnjutande å de af Riksdagen antagna stater för tjänstemän och betjänte vid fängvårdsanstalterna skulle äga tillämpning; dock att assistent skulle vara skyldig att, mot ersättning för flyttningskostnaden, låta sig förflyttas till assistentbefattning vid annat fängelse, samt att jämväl för kvinnliga vaktbetjänte skulle iakttagas, att i afseende å rätten till ålderstillägg tjänstetiden räknades särskildt för hvarje tjänstegrad;

d) ytterligare medgifva, att, där vaktbetjänt, som vunnit befordran från lägre till högre grad i betjänteklassen, i sin förra tjänst på grund af intjänade ålderstillägg uppburit aflöning till större belopp än honom vid den nya befattningen tillkommer, han skulle äga att af förslagsanslaget till fångars vård och underhåll uppbära skillnaden mellan dessa belopp såsom personligt aflöningstillägg, intill dess aflöningen i den nya befattningen motsvarade hvad han i den tidigare tjänsten uppbar;

e) såsom följd häraf öka bestämda anslaget till fångars vård och

*Angående
bevaknings-
personalens
vid fäng-
vårdsanstal-
terna aflö-
ningsförmåner.*
(Forts.)

underhåll med 144,000 kronor, samt förslagsanslaget till ålderstillägg med 14,200 kronor.

Sedan till en början utskottets i *mom. a)* gjorda hemställan blifvit uppläst, lämnades på begäran ordet till

Herr Söderbergh i Karlshamn, som yttrade: Då jag icke har något annat yrkande att göra än på bifall till Kungl. Maj:ts af statsutskottet enhälligt tillstyrkta förslag till aflöningsstater för ifrågavarande fängvårdspersonal, så skulle jag ju icke behöfva taga kammarens uppmärksamhet vidare i anspråk. Det är emellertid ett par erinringar, som jag härvidlag anser böra till protokollet antecknas.

Först och främst må det lifligt betygas, att Kungl. Maj:ts föreliggande förslag innebär en så långt gående lösning af bevakningspersonalens lönefråga, som väl för det närvarande kan vara möjlig att erhålla. Det må endast beklagas, att de lägst aflönade fängelseföreståndarne — de i Karlshamn, Varberg, Uddevalla, Vestervik m. fl. platser — hvilka i en särskild underdånig petition i slutet af förlidet år gjort framställning om förbättring af sina synnerligen bekymmersamma löneförhållanden, icke kunnat i detta sammanhang komma med. De få väl ännu så länge söka nödtorfteligen draga sig fram i afvaktan på den stora löneregleringskommitténs barmhärtiga åtanke.

Det är emellertid alldeles visst, att Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag är bättre afvägdt och för personalen fördelaktigare än det af fängvårdsstyrelsen afgifna. Då en ärad motionär på stockholmsbänken, i det varmhjärtade syftet att ytterligare förbättra ställningen för denna personal, yrkat på godkännande af fängvårdsstyrelsens aflöningsstat, så har jag förmenat, att detta berott därpå, att han, såsom jag tyckt mig finna vid läsningen af motionen, råkat uppteckna något felaktiga siffror. Den ärade motionären har nyligen sagt mig, att hans siffror äro fullt riktiga och att han kommer att uppvisa detta. Vid sådant förhållande har jag ju icke anledning att vidare uppehålla mig härvid.

Kungl. Maj:t har nu föreslagit inrättandet af fyra assistentbefattningar vid länsfängelserna i Jönköping, Linköping och Hernösand samt vid centralfängelset och det därmed förenade länsfängelset å Stora Härlanda. Rörande beskaffenheten af dessa alldeles nya tjänster och behovet af desamma hänvisar jag till den i utlåtandet förefintliga utredningen och särskildt till det af herr justitieministern afgifna yttrandet. Jag vågar emellertid ställa mig ganska tviflande till denna institution. Fängvårdsstyrelsen hade föreslagit icke mindre än två assistenter af andra klassen med begynnelselönen af 1,800 kronor och nitton assistenter af första klassen med begynnelselönen af 1,500 kronor, hvarigenom skulle i en hast tillskapas en hel ny kår af illa aflönade tjänstemän af i allmänhet alltför tvifvelaktigt värde. Nu synes herr justitieministern lämnat den riktig befunna lösningen af denna fråga, då han endast upptagit det för den nuvarande tiden nödiga antalet dylika tjänstemän med aflöningsförmåner, som i och för sig kunna anses fullt skäligen. Det är härvid jag ber att få taga fasta på och särskildt understryka följande herr justitieministerns yttrande, som återfinnes på sid. 50 i betänkandet: »Enligt hvad från fängvårdsstyrelsens

sida meddelats, skulle anställandet af sådana tjänstemän vid vissa fängelser medföra äfven den fördel, att unga män med bildning och duglighet lättare kunna intresseras för fängvårdsbanan, der de sedermera efter förvärfvad utbildning kunna vinna befordran inom föreståndarekåren, hvilken därigenom skall lättare kunna på tillfredsställande sätt rekryteras. Dock synes mig den föreslagna nya befattningen ej böra förbehållas allenast åt personer utom vaktbetjäntes klass. Utan hvarhelst inom denna klass finnas för tjänsten fullt dugliga personer, böra de ock enligt min mening därtill befordras. Varder denna grund-sats klokt tillämpad, skall assistentinstitutionen utan tvifvel blifva en uppmuntran för den uppåtsträfvande förmågan äfven på denna bana att genom egen kraft skapa sig en ljusare framtid.» Jag tillåter mig uttala den förhoppningen, att detta herr justitieministerns yttrande måtte af vederbörande tagas till efterrättelse, så att utsikt öppnas äfven för betjante att vinna befordran till assistenter och så att dessa befattningar icke blott blifva tillfälliga anhaltsstationer för fängvårdsstyrelsens extra ordinarie amanuenser i afvaktan på befordran på andra håll; ty då blir det föga bevändt med hela institutionen. Däremot torde å de högre posterna bland vaktbetjante finnas åtskilliga fullt skickliga och lämpliga äfven för assistentbefattningar.

Vidare är det ännu en sak, som jag önskar att som hastigast få i detta sammanhang beröra. Den gäller de gratifikationer, som nu utgå till personalen i form af en verklig löneförmån. Jag kan nämna, att vid kronohäktet i Karlshamn, där jag är tillsyningsman, förste vaktkonstapeln sedan flera år tillbaka åtnjutit en årlig gratifikation af 125 kronor. En vaktkonstapel uppbär i dylik gratifikation 100 kronor och en annan 90 kronor årligen, alltså för deras förhållanden rätt afsevärda belopp. Jag delar till fullo den åsikten, att denna gratifikation icke bör hafva den karaktär af löneförmån, som den så småningom fått. Men den bör väl icke alldeles borttagas, utan där så i fortsättningen kan finnas skäligt utgå under en lämpligare form såsom en verklig belöning för ådagalagdt nit och skicklighet. Personalen sätter det största värde icke blott på penningbeloppet, utan just på det erkännande af dess tjänsteutföring, som alltjämt från personalens sida anses ligga däri.

Jag ber att få påpeka det löfte, som innefattas i herr justitieministerns uttalande i denna del, att, därest gratifikationen såsom aflöningsförmån komme att upphöra, det torde böra ankomma på fängvårdsstyrelsen att till Kungl. Maj:t ingifva förslag till de närmare bestämmelser, som borde gälla i afseende å tilldelande af gratifikation i egentlig mening.

Herr talman! Med dessa erinringar har jag endast att yrka bifall till statsutskottets förevarande hemställan i alla hänseenden.

Herr Wavrinsky i Stockholm: Herr talman! Jag har visserligen icke begärt ordet för att hålla något liktal öfver min motion, ehuruval statsutskottet enhälligt afstyrkt densamma. Jag är snarare här för att göra några påståenden, om de också vid det slutliga afgörandet blifva afvisade. Men för att göra mig förstådd, anhåller jag om kammarens medgifvande att få i detalj påpeka skiljaktigheterna mellan det af fäng-

*Angående
bevaknings-
personalens
vid fäng-
vårdsanstal-
terna aflö-
ningsför-
mån.*
(Forts.)

Angående
bevaknings-
personalens
vid fäng-
vårdsanstäl-
terna aflö-
ningsför-
måner.
(Forts.)

vårdsstyrelsen framlagda förslaget och Kungl. Maj:ts förslag, till hvilket utskottet anslutit sig. Innan jag gör detta, måste jag dock såsom utgångspunkt beröra den aflöningsstat, som för närvarande gäller.

Vid 1902 års löne reglering bestämdes — jag medtager här af vaktbetjäningen endast underofficerare och vaktkonstaplar — att till vaktkonstapeln skulle förutom bostad och bränsle utgå såsom begynnelselön 800 kronor, fördelade på 450 kronor i lön och 350 kronor i tjänstgöringspenningar, hvartill, enligt en uppgift, jag på förfrågan erhållit från Långholmen, har kommit en gratifikation af i början 50 kronor. Således har begynnelselönen utgjort 850 kronor. Under den fortsatta tjänstgöringen har denna lön ökat på det sätt, att gratifikationen stigit till i regel 100 kronor, hvarjämte tillkommit två ålderstillägg, hvartdera å 75 kronor eller tillhopa 150 kronor; och slutligen har redan utgått 10 kronor om året för ett s. k. elitmärke. Den högsta aflöning, en vaktkonstapel kunnat uppnå, har således varit 1,060 kronor. Underofficerarne åter ha börjat med 950 kronor, fördelade på 550 kronor i lön och 400 kronor i tjänstgöringspenningar. Äfven de ha från början erhållit 50 kronor i gratifikation, hvilken dock sedermera stigit till högst 125 kronor. De uppbära vidare två ålderstillägg, hvart och ett på 100 kronor. De ha alltså uppnått en löneinkomst af sammanlagdt högst 1,275 kronor.

Att dessa aflöningsförmåner, ehuru bestämda så nyligen som år 1902, redan för flera år sedan voro otillräckliga, erkänner fängvårdsstyrelsen, som — sidan 30 i utskottets utlåtande — yttrar: »Den år 1902 fastställda aflöningen till vaktbetjante — ehuru innefattande en verklig löneförbättring, i synnerhet för den stora mängden gifta vaktkonstaplar, som i saknad af fri bostad med ved uppbuo hyresersättning och vedanslag och följaktligen voro mest i behof af löneförbättring — håller icke längre måttet vid jämförelse med de förmåner, som under nu pågående energiska arbete på det sociala området åt nämnda samhällsklass vunnits och följaktligen äfven måste krävas för förvärfvande och bibehållande af en intresserad och duglig fängbevakningskår.» Konungens befallningshafvande instämmer i allmänhet häri, och slutligen säger Kungl. Maj:t själf på sidan 44: »Vid jämförelse med dessa aflöningsförmåner (tullbetjantes och vaktbetjantes vid Stockholms stads rannsakningsfängelse) måste otvifvelaktigt erkännas, att den manliga vaktpersonalen vid fängvården är alltför lågt aflönad och att således en löneförbättring för denna personal är fullt befogad.» Därom äro alla ense, och statsutskottet har äfven biträdt Kungl. Maj:ts förslag till löneförbättring.

Men fängvårdsmannaförbundet har för sin del ingifvit en petition till fängvårdsstyrelsen. I denna begäres, att vaktkonstaplarnes begynnelselön måtte sättas till 1,300 kronor, hvaraf 800 kronor i lön, 400 kronor i tjänstgöringspenningar och 100 kronor beklädnadsersättning, samt att de måtte tillerkännas två ålderstillägg, hvart och ett å 100 kronor, så att den högsta lön, till hvilken de kunde komma, måtte blifva 1,500 kronor. För underofficerarne begäres åter en begynnelselön af 1,600 kronor, fördelade på 1,000 kronor i lön, 450 kronor i tjänstgöringspenningar och 150 kronor i beklädnadsersättning, hvarjämte äfven för dem skulle tillkomma två ålderstillägg, hvartdera å 100 kronor. Härigenom skulle de komma upp till en högsta lön af 1,800 kronor.

Att fångvårdsmannaförbundet kunnat framkomma med så pass stora anspråk, beror på, att förbundet föranstaltat en undersökning om hvad som billigtvis kan anses vara ett existensminimum för medlemmarne i deras ställning. Resultatet af denna undersökning, som återfinnes i statsutskottets utlåtande på sidan 29, är, att för en familj på 7 personer beräknas åtgå: kost å 40 öre om dagen för hvarje person 1,022 kronor, beklädnad åt mannen 100 kronor samt åt hustrun och barnen 250 kronor, öfriga utgifter, däribland skatter och andra afgifter, läkarearfvide och medicin, skolböcker, inköp och underhåll af bohag m. m. 128 kronor, summa 1,500 kronor. Man har menat, att vaktkonstaplarna borde väl åtminstone till sist, när de intjänat sina ålders-tillägg, kunna nå ett existensminimum för sin familj.

Fångvårdsstyrelsen har beaktat detta kraf. Styrelsen säger, att den, med afseende å hvad för en familj af vaktkonstapels ställning måste anses nödtorftigast erforderligt, kommit till ungefärligen samma resultat som fångvårdsmannaförbundet. Med förbundet måste man, säger styrelsen vidare, instämma däri, att en konstapelfamiljs ställning är beklagansvärd, om ej andra utvägar finnas, än dem staten anvisar. På dessa grunder har fångvårdsstyrelsen sökt att tillmötesgå fångvårdsmannaförbundets anspråk så långt som möjligt. Men fångvårdsstyrelsen har företagit några principiella ändringar i afseende å uppdelningen af löneförmånerna.

Fångvårdsstyrelsen begär för vaktkonstapel en begynnelselön af 1,000 kronor; 500 kronor i lön och 500 kronor i tjänstgöringspenningar; 100 kronor i beklädnadsersättning och därjämte en gratifikation af 50 kronor till en början, som sedermera under årens lopp skulle uppgå till 100 kronor. Med tre ålderstillägg, hvartera å 100 kronor skulle en vaktkonstapel sålunda komma upp till just detta belopp af 1,500 kronor, som beräknats utgöra en familjs existensminimum. Underofficer skulle börja med 600 kronors lön, plus 550 kronor i tjänstgöringspenningar, d. v. s. 1,150 kronor. Därtill kommer beklädnadsersättning 100 kronor, 100 kronor i gratifikation samt dessutom tre ålderstillägg å tillsammans 300 kronor, så att högsta ersättningen skulle komma att uppgå till 1,650 kronor.

I detta har Kungl. Maj:t gjort den ändringen, att begynnelselönen har höjts, så att den skulle komma att bli 1,250 kronor, 700 kronor lön och 550 kronor tjänstgöringspenningar, därtill 100 kronor i beklädnadsersättning samt 2 ålderstillägg hvartera å 100 kronor, hvarigenom begynnelserättningen skulle uppgå till 1,350 kronor och högsta ersättningen 1,550 kronor för underofficer.

För vaktkonstapel återigen i lön och tjänstgöringspenningar 1,100 kronor (600 + 500) samt 100 kronor i beklädnadsersättning, hvadan med inberäknande af 2 ålderstillägg högsta ersättningen skulle uppgå till 1,400 kronor. Där komme sålunda en vaktkonstapel icke upp till existensminimum, som fångvårdsstyrelsen erkänt vara billigt och rättvist att hänsyn tages till.

Statsutskottet har till alla delar biträdt Kungl. Maj:ts framställning. Nu måste jag genast villigt medgifva, att åtskilliga af de ändringar, som herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet företagit, äro verkliga förbättringar. Sålunda anser jag, att den högre begynnelse-

*Angående
bevaknings-
personalens
vid fång-
vårdsanstal-
ternas aflö-
ningsför-
måner.*
(Forts.)

lönen är förmånligare än den begynnelselönen fångvårdsstyrelsen erbjuder, blott vaktkonstaplarne hade kunnat nå upp till det existensminimum, hvilket ansetts vara berättigadt. Jag erkänner också villigt, att de 2 ålderstilläggen äro fördelaktigare än de 3 som fångvårdsstyrelsen föreslagit. Helst hade jag dock sett att de hade kunnat sättas till 150 kronor hvardera, och att de ej behöft vid befordran återintjänas. Inom parentes sagdt vill jag rätta en punkt i min motion, där det heter att »fångvårdsstyrelsen föreslår det förra, Kungl. Maj:t det senare». Det har i en hastig vändning råkat bli en omkastning; det skulle i stället ha hetat att »fångvårdsstyrelsen föreslår det senare, Kungl. Maj:t det förra». Förut har ett återintjänande af ålderstillägg icke behöft förekomma.

Om t. ex. en vaktkonstapel, som efter de nuvarande anordningarna uppbär lön och två ålderstillägg, befordras till förste vaktkonstapel, kommer, med tillämpning af den föreslagna nya staten och nu gällande tjänsttidsberäkning, hans inkomstbelopp att under de fem första åren minskas med 50 kronor årligen. Detta missförhållande, som äfven framträder vid tillämpning af fångvårdsstyrelsens förslag till lönestat, har fångvårdsstyrelsen velat afhjälpa därmed att, i likhet med hvad i afseende å den kvinnliga vaktpersonalens aflöning gäller, tjänsttiden beräknas gemensamt för alla grader. Kungl. Maj:t åter har med frågående af den principen sett sig nödsakad att föreslå, att vaktbetjänt, som i angifna fall får vidkännas en minskning i löneinkomst, må åga att från förslagsanslaget uppbära erforderligt aflöningstillägg, intill dess han kommer i åtnjutande af ålderstillägg i den högre graden.

Men Kungl. Maj:t går längre. Den princip, Kungl. Maj:t ej vill vara med om, har förut tillämpats i afseende å de kvinnliga vaktbetjante. Men då Kungl. Maj:t nu icke gör något undantag för kvinnorna, beröfvar han dem denna lilla förmån, hvilket jag finner vara synnerligen olämpligt med hänsyn till deras löneförhållanden i öfrigt, hvarom jag senare skall yttra mig något.

Jag anser vidare, att gratifikationens borttagande som aflöningsförmån är en förbättring.

Man kan då fråga: hvarför har jag motionerat om bifall till fångvårdsstyrelsens förslag? Det har jag gjort på den grund, att jag icke vågade uppgöra någon ny lönestat, i hvilken jag velat tillämpa de förbättringar, Kungl. Maj:t föreslagit och i öfrigt nå samma fördelar som med fångvårdsstyrelsens förslag, emedan jag därtill icke hade tid och dessutom icke någon utsikt att inom Riksdagen vinna bifall till en sådan framställning af enskild motionär. När jag ger detta erkännande åt statsutskottets behandling af ärendet, har jag dock samtidigt härmed velat påpeka, att det är beklagligt att en vaktkonstapel icke under hela sin tjänstgöring någonsin skall nå det existensminimum, som fångvårdsstyrelsen funnit vara fullt berättigadt.

En annan omständighet synes mig vara ännu mera beaktansvärd, och det är den, att under det alla parter erkänna, att dessa vaktbetjante äro alldeles för lågt aflönade och att de under flere år lidit under trycket däraf, dock ingenting göres för att under det år, som nu löper, söka lindra deras belägenhet.

Om jag hade herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet

framför mig, skulle jag direkt till honom rikta en vädjan, att han så snart som möjligt ville ingå till Riksdagen med proposition om dyrtidstillägg för dessa svagt aflönade betjante för det löpande året, uppgående till, lät mig säga, minst 25 % af lönen, hvilket dock icke motsvarar den förbättring, hvilken de komma att få på grund af den nya lönestaten. Jag ber att få begagna tillfället att till den närvarande statsrådsledamoten rikta en hemställan om regeringen icke må finna denna min framställning vara rimlig, hvilket jag hoppas att regeringen skall finna.

Jag nämnde nyss, att kvinnornas aflöningsförhållanden äro synnerligen bekymmersamma. Äfven de få någon förbättring, och, man kan tycka, en synnerligen god förbättring.

För närvarande har en vaktfru 700 kronor i lön och 2 ålderstillägg, hvarterda på 75 kronor, tillsammans 850 kronor. En vaktkvinna vid de centrala fängvårdsanstalterna har i lön 600 kronor samt två ålderstillägg, hvarterda är 75 kronor, således tillsammans 750. En vaktkvinna vid läns- och kronocellfängelserna har 350 kronor i lön och 250 kronor i tjänstgöringspenningar, hvilket med inberäkande af 2 ålderstillägg, hvarterda å 75 kronor, gör sammanlagdt 650 kronor. Därjämte ha de kvinnliga betjante i likhet med de manlige fri bostad och ved samt åtnjuta dessutom gratifikation, men ha icke någon beklädnadsersättning, och någon sådan är icke heller nu ifrågasatt för dem.

Emellertid ber jag att få rikta kammarens synnerliga uppmärksamhet på en passus i statsutskottets utlåtande, där fängvårdsstyrelsens förslag refereras. Det heter där: »Till ett förslag, afseende löneförbättring åt den kvinnliga vaktbetjäningen, har styrelsen funnit särskild anledning vid beaktande af de talrika, i synnerhet å centralanstalterna, bland vaktkvinнопersonalen uppträdande sjukdomsföreteelser af sådan art, att de måste anses vara en följd af det olämpliga kosthåll, hvarmed nämnda betjante i anseende till knappheten af deras tillgångar få åtnöjas.» Fängvårdsstyrelsen säger vidare, att den ersättning de erhålla är ett »alltför ringa vederlag för det trägna, tålmodspröfvande och ansvarsfulla arbete, som af ifrågavarande befattningshafvande kräves». Att sålunda dessa kvinnor åtnjuta en ersättning, som bragt dem uti verklig nöd och som fört dem under svältgränsen, hvaraf en talrik sjuklighet bland dem uppstått, detta har hos mig väckt verklig indignation, och jag finner det ovärdigt af staten att så aflöna sina tjänare.

Hvad vill nu utskottet göra för dem?

Fängvårdsstyrelsen hade föreslagit en förhöjning i aflöningsförmånerna för dem af sammanlagdt 250 kronor fördelade i en höjning af lönen med 150 kronor och en höjning af tjänstgöringspenningarna med 100 kronor. En vaktfru skulle slutligen få 1,100 kronor, en vaktkvinna vid de centrala fängvårdsanstalterna för kvinnor skulle få högst 1,000 kronor, en vaktkvinna vid läns- och kronocellfängelserna skulle med inberäkande af båda åldertilläggen få 900 kronor. Till min häpnad finner jag dock, såvida jag icke läst fel, att Kungl. Maj:t och utskottet afknappat 50 kronor i aflöningsförmånerna för en hvar af dessa så lågt aflönade kvinnliga betjante. På detta sätt besparas på 4 vaktfruar 200 kronor och på dessa kvinnliga vaktbetjante i öfrigt 2,700 kronor — tillsammans 2,900 kronor. Det är en sparsamhet, med hvilken

*Angående
bevaknings-
personalens
vid fäng-
vårdsanstal-
terna aflö-
ningsför-
måner.
(Forts.)*

*Angående
bevaknings-
personalens
vid fång-
vårdsanstal-
terna aflö-
ningsför-
måner.
(Forts.)*

jag icke vill taga någon befattning. Jag har alltid bemödat mig om att stå på den sparsamma sidan vid voteringarna i denna kammare, och, om jag varit på olika sida med majoriteten, så har det berott på olika uppfattning om hvad som verkligen är sparsamhet, men den sparsamhet här föreslås, den kan jag icke vara med om.

Jag ber därför att få yrka, att den upplästa punkten af staten ändras på det sätt, att för alla vaktfruar och vaktkvinnor deras lön i kolumn 1 ökas med 50 kronor, så att slutsumman, nu 304,450 kronor, ökas med 2,900 kronor till 307,350 kronor. Jag vet huru svårt det är att förmå kammaren att afvika från ett förslag, som Kungl. Maj:t framställt, och som utskottet sedermera enhälligt biträdt. Men jag ber att få erinra om, att man i dessa svagt aflönade betjäntes läger för närvarande mera än någonsin förut gör reflektioner öfver huru Riksdagen mätt ut sina häfvor till statens tjänare. Jag kan icke undgå att erinra mig, att vi leta efter de förlösade — för att icke begagna ett värre uttryck — miljonerna vid Oskar-Fredriksborgs kasärnbyggen, och jag har med blandade känslor i gar varit med om att remittera en motion från denna kammare rörande ett anslag af den art, att det är ägnadt att väcka uppmärksamhet i dessa svagt aflönade betjäntklassers läger.

Är det på detta sätt vi skola handla för att väcka fosterlandskärlek, samförstånd och samling i djupa lagren, som bilda grundvalen för samhället? Dessa se å ena sidan välfärdens och njutningslystnads starka utbredning för sina ögon, och till dem mätes måttet af ersättningen för deras arbete så lågt som möjligt, så att till och med, när de uppnått sin högsta lönegrad, de icke ens nå existensminimum. De uppmanas till sparsamhet, under det att de för att kunna lifnära sig måste iakttaga en ytterligt gående sparsamhet, en sparsamhet, som det icke gifves prof på uti andra lager af samhället. Jag syftar därvid icke uteslutande på de högsta lagren, ty äfven i de borgerliga kretsarne går det tillräckligt flott till för att väcka dessa statens små tjänares uppmärksamhet. Här skapas ett allmänt missnöje bland de klassmärkta, statens lägst aflönade tjänare »betjante». Därpå har jag velat rikta kammarens uppmärksamhet.

Jag vet, att landtmännen — herr talmannen torde ursäktat att jag i detta sammanhang utbreder mig öfver detta ämne mera än kanske nogräknadt hör till frågans detaljer — jag vet, säger jag, att landtmännen här i kammaren skola svara mig, att man på landet får in-skränka sig och lefva ytterligt knappt för att kunna lifnära sig. Ja, det är sorgligt att någon lider nöd och icke har sin fulla och säkra bergning, utan måste ha så mycket bekymmer för sitt lefvebröd, men därför bör man icke knappa in på dessa redan förut svagt aflönades villkor.

Vi träffa åtgärder för att hindra, att våra unga, raska krafter vandra ut till Amerika. Men vi binda dem icke hemma genom åtgärder, sådana som vi här gå att vidtaga, när vi vilja bestämma aflöningsförmånerna för vaktfruar och vaktkvinnor, såsom här är fallet. Man tror vanligen — enligt min mening med orätt — att det är de bättre ekonomiska förhållandena i Amerika ensam eller till största delen, som väckt smaken att utvandra dit. Nej, erfarenheten har lärt mig, att det är något annat, vida betydelsefullare att lägga märke till, och det är Amerikas erkännande af människovärdet, aktning för allt

arbete; endast de lata och liknöjda dömas där. Jag har aldrig glömt en dag för 30 år sedan, då jag på välvillig rekommendation af dåvarande svenske ministern i Washington, grefve Lewenhaupt, blef beredd tillfälle till gradpassering i en amerikansk brandkår. Vid detta tillfälle kom en dag en avis från tullkammaren i New-York med ett tillkännagifvande, att jag hade en försändelse att afhämta, men att jag personligen skulle inställa mig för tullvisitation. En soldat i brandkåren, som var af svensk börd, fastän född i Amerika, förklarade genast: Det kan aldrig komma i fråga. Om ni vill följa med mig, skola vi gå upp till statssekreteraren Sherman för att se till, att ni får ut försändelsen utan tullvisitation. Jag log vid tanken på, att denna »simpla» brandsoldat skulle gå till finansministern i Nordamerikas förenta stater för att utverka detta åt mig. Men det intresserade mig att se, huru han skulle bära sig åt. Och dagen därpå följdes vi åt till finansministern. Vaktmästaren öppnade för oss i vår enkla brandsoldatuniform lika artigt, som om det varit för statsråd, samt ställde sig till vårt förfogande. Han anmärkte emellertid, att finansministern den dagen var starkt upptagen och att det nog skulle dröja några timmar, innan vi kunde få företräde. Då invände min kamrat, att vi hade den ansvarsfulla posten att vaka öfver säkerheten mot eldfara. Det vore därför svårt för oss att vara länge borta. Det ärende vi hade skulle icke taga i anspråk mer än ett par minuter. Om finansministern gifve oss företräde, skulle vi kunna hastigt uträtta vårt ärende. Vaktmästarn gick då in till finansministern. Dörrarna öppnades nästan omedelbart därefter, och finansministern själf trädde ut och räckte oss handen på sitt folkliga sätt, sägande: »How do you do? — Hvarmed kan jag stå till tjänst?» Min häpnad steg för hvarje ögonblick. Brandsoldaten talade om hvad saken gällde. Finansministern gick direkt in i sitt rum och skref ett telegram, som han sedan lämnade oss, sägande: »Vill ni expediera det här telegrammet, så är saken klar.» När vi sedan gingo ut och passerade genom de vackra hallarna, vände sig brandsoldaten till mig, stötte mig i sidan och sade: Tycker ni icke, att våra guvernementsbyggnader äro vackra? — »Våra», sade han, och detta med en känsla af människovärde, som jag aldrig förr hört, och tillade: jag känner mig såsom medborgare i samhället lika mycket som någon annan. Det är detta, som den utvandrande svensken saknar, när han återvänder hit, och som gör, att han, huru nyttig han än kunde vara för sitt land, huru önskligt det vore att få behålla sådana krafter här hemma, likväl icke stannar här, utan vandrar ut tillbaka öfver Atlanten.

Jag fruktar att jag intet har att vinna med mitt yrkande, men ber dock herr talmannen om proposition på detsamma under förhoppning, att kammaren skall inse, att framställningen varit befogad.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Afdelningen inom utskottet har pröfvat denna fråga och den i ämnet väckta motionen, så godt afdelningen har kunnat, men hvarken afdelningen eller utskottet har kunnat komma till annat slut, än att Kungl. Maj:ts förslag befunnits mera tillfredsställande än fångvårdsstyrelsens af motionären upptagna förslag. Vederbörande departementschef har så väl motive- rat det af Kungl. Maj:t framlagda förslaget, att det icke är möjligt att

*Angående
bevaknings-
personalens
vid fång-
vårdsanstal-
terna aflö-
ningsför-
måner.
(Forts.)*

*Angående
bevaknings-
personalens
vid fäng-
vårdsanstal-
terna af-
förmåner.
(Forts.)*

finna annat, än att Kungl. Maj:t ställt sig på en mera riktig ståndpunkt i denna fråga än fängvårdsstyrelsen och motionären.

Huruvida fängvårdsstyrelsens förslag skulle innebära en betydlig förbättring för ifrågavarande personal, därom kan väl vara tu tal, om man undersöker saken noga. Jag betvivlar visst icke, att motionären ägnat denna fråga allt möjligt arbete. Men huruvida han har rätt i sin slutsats, att det skulle vinnas en betydlig förbättring, om fängvårdsstyrelsens förslag vunne Riksdagens bifall, tror jag man med skäl kan draga i tvifvelsmål. Jag skall för att belysa saken göra en liten jämförelse mellan de båda förslagen, därvid jag för att icke trötta kammaren eller upptaga tiden alltför länge endast skall beröra två speciella fall.

Fängvårdsstyrelsen har i sitt förslag satt begynnelselönen för ifrågavarande personal 100 kronor lägre, än Kungl. Maj:t föreslagit, men i stället har fängvårdsstyrelsen föreslagit tre ålderstillägg, hvardera å 100 kronor efter respektive 4, 8 och 12 år, under det att Kungl. Maj:ts förslag endast upptager två ålderstillägg, hvardera å 100 kronor efter respektive 5 och 10 årstjänst. Om man håller sig vid dessa siffror och undersöker förhållandena vid slutet af tolfte eller början af trettonde året, huru ställer det sig då enligt de olika förslagen för exempelvis fanjunkare och vaktkonstaplar? Jo, en fanjunkare skulle enligt fängvårdsstyrelsens förslag under dessa tolf år ha uppburit sammanlagt 16,800 kronor, under det han enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle för samma tidrymd ha bekommit tillsammans 17,700 kronor, det vill säga 900 kronor mera. — Det är möjligt, att jag räknat fel, men jag tror det icke. — Hvad sedan en vaktkonstapel beträffar, ställer det sig alldeles på samma sätt med afseende å honom tillkommande löneförmåner enligt de båda förslagen.

Efter fängvårdsstyrelsens förslag skulle hans sammanlagda löneinkomst under samma tidsperiod af tolf år uppgå till 13,200 kronor, efter Kungl. Maj:ts förslag till 14,100 kronor, således äfven i detta fall 900 kronor mera. Så ställer sig saken, när man går igenom de olika graderna. Och det är naturligt, att det under sådana förhållanden icke har varit någon slags njugghet eller hårdhet mot vederbörande personal, som föranledt utskottet att godkänna Kungl. Maj:ts förslag.

Nu kommer man nog med den invändningen mot mig, att i de anförda exemplen hänsyn icke tagits till de personalen tillkommande gratifikationer. Det vill jag visst erkänna. Fängvårdsstyrelsen har framhållit, att gratifikationerna numera så vuxit in bland löneförmånerna, att när det gäller att reglera dessa förhållanden, man måste uttryckligen bestämma, att, äfven om en person af en eller annan anledning icke gjort sig förtjänt af gratifikation, han likväl må kunna erhålla sådan. Denna uppfattning har Kungl. Maj:t icke velat vara med om. Och det är ju icke att förundra sig öfver. Kungl. Maj:t har dock icke velat taga bort gratifikationen helt och hållet. Långt därifrån. Kungl. Maj:t har resonerat som så, att gratifikationen skall finnas kvar, men endast utgå till sådan personal, som däraf gjort sig förtjänt framför öfriga inom kåren. Jag kan icke anse annat än rätt och billigt, att hvar och en, som visat nit, skicklighet och samvetsgrannhet i sin tjänst, får gratifikation, men att den, som ej ådagalagt

dylika egenskaper, icke kommer i åtnjutande af en sådan förmån. Mig synes, att detta är en säkrare och riktigare grund att bygga på, än att säga, att gratifikation bör såsom en löneförmån tilldelas alla, oberoende af, om de däraf gjort sig förtjänta eller icke. Jag tror också, att äfven motionären vid närmare eftersinnande skall ställa sig på samma sida som Kungl. Maj:t i denna fråga. Jag kan nämligen icke se annat än att Kungl. Maj:ts förslag i denna del är så väl och riktigt motiveradt, att jag hoppas, att fängvårdsstyrelsen, när den läser igenom detsamma, skall finna, att det ställer sig bättre på det sätt Kungl. Maj:t föreslagit än så som fängvårdsstyrelsen tänkt sig saken. Jag yrkar därför bifall till Kungl. Maj:ts och utskottets förslag.

*Angående
beräkningso-
personalens
vid fäng-
vårdsanstal-
terna af-
löningsför-
månner.
(Forts.)*

Herr Wavrinsky i Stockholm: Jag förvånar mig öfver, att höra herr Persson i Stallerhult tillrättavisa mig, då jag i mitt anförande, såsom väl protokollet skall visa, har ställt mig på samma ståndpunkt som han i allt hvad han tillvitat mig. Jag har erkänt, att Kungl. Maj:t och utskottet förbättrat fängvårdsstyrelsens förslag i dessa delar. Jag har till och med yrkat afslag på min motion och bifall till statsutskottets förslag, blott med den ändring i afseende å de kvinnliga vaktbetjänte, att de 50 kronor, som Kungl. Maj:t inknappat i deras löneförmåner, skola tilläggas dem. Jag har således ingenting att taga åt mig af hvad herr Carl Persson förebrätt mig, ty vi äro fullkomligt öfverens. Jag har blott begärt ett litet tillägg i en punkt, om hvilken han icke yttrat sig.

Härmed förklarades öfverläggningen afslutad. Därunder hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan oförändrad, dels ock bifall till berörda hemställan med den af herr Wavrinsky i Stockholm föreslagna ändringen däri. Herr talmannen, som nu gaf proposition å dessa yrkanden, fann den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja godkänd; men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen denna voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i femte punkten a) af utskottets förevarande utlåtande n:o 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den af herr Wavrinsky i Stockholm föreslagna ändringen däri.

Omröstningen utvisade 108 ja mot 80 nej, hvadan kammaren således bifallit utskottets hemställan oförändrad.

Mom. b) – e).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Om förstärkning af fångvårdsstyrelsens arbetskrafter.

Härefter föredrogs *punkten 6*, angående förstärkning af fångvårdsstyrelsens arbetskrafter; och yttrade därvid

Herr statsrådet Hederstierna: Då chefen för justitiedepartementet nyss träffats af ett tillfälligt illamående, som förhindrar honom att i dag uppträda i denna kammare, så har det kommit på min lott att i stället här föra hans talan i fråga om den nu föreliggande hufvudtiteln.

Jag har begärt ordet med anledning af ett uttalande, som statsutskottet gjort i den nu föredragna punkten och beträffande hvilket jag är rädd för, att detsamma möjligen i framtiden, när det skall fattas beslut i den fråga, som nu föreligger, skall komma att välla någon tvekan. Utskottet har, med den välvilja, som från dess sida kommit så godt som alla punkter uti den nu ifrågavarande hufvudtiteln till del, tillstyrkt bifall jämväl till Kungl. Maj:ts förslag i föreliggande punkt, där det gäller att åt fångvårdsstyrelsen bereda medel för att kunna handlägga de talrika göromål, som helt nyligen för nämnda styrelse uppstått med anledning af den nya arbetsdrift, hvilken blifvit införd vid våra fångvårdsanstalter. Kungl. Maj:t har nämligen begärt att af förslagsanslaget till fångars vård och underhåll skulle få användas ett belopp af högst 15,000 kronor för ofvan angifna ändamål. Detta har statsutskottet tillstyrkt, men därjämte gjort det uttalande, hvarpå jag nyss syftade, i det att utskottet framhåller »att ökningen af de för ifrågavarande ändamål afsedda medlen icke må användas till förbättring af den ordinarie personalens aflöning».

Jag är den förste att erkänna, det chefsens för justitiedepartementet uttalande i fråga till statsrådsprotokollet bort innehålla jämväl en redogörelse för den anordning man tänkt sig för bestridandet inom fångvårdsstyrelsen af nu ifrågavarande göromål, och det är den underlåtenhet, som i detta afsende begåtts, som jag nu ber att få afhjälpa.

Vikten och omfattningen af dessa göromål ha nödvändiggjort att för dem hafva en särskild föredragande inom styrelsen. Man har då tänkt sig, att i sådan egenskap skulle kunna användas den nuvarande i styrelsen anställda kamreraren, hvilken anses vara en för ifrågavarande ärenden särskildt lämpad person. Denne skulle då härför få samma aflöningsförmåner, som tillkomma andra föredragande inom fångvårdsstyrelsen, eller 6400 kronor. Å andra sidan skulle han naturligtvis afstå från sina aflöningsförmåner såsom kamrerare, hvilka i stället skulle uppbäras af styrelsens ene revisor, som skulle bestrida kamrerargöromålen. Revisorns tjänst åter skulle skötas af en extra ordinarie tjänsteman, som härför finge åtnjuta revisorslönen. Mot ett sådant arrangemang tror jag icke utskottets nu gjorda uttalande skall utgöra något hinder. Det blir ju en alldeles särskild helt och hållet ny befattning, som på detta sätt skulle provisoriskt inrättas, och utskottets uttalande lägger väl intet hinder i vägen för att till denna nya befattning använda en af fångvårdsstyrelsens ordinarie tjänstemän.

Men det är också en annan anordning, som man tänkt sig i detta fall. Denne särskilde tillförordnade föredragande eller byråchef skulle till sitt biträde få en sekreterare, och till denna befattnings innehåfvare har man afsett den andre revisorn i fängvårdsstyrelsen. Denne skulle därjämte sköta en del af de honom såsom revisor tillkommande göromålen. För allt detta skulle han uppbära dels sin revisorsaflöning och dels, därutöver, ett särskildt arfvode af 1,500 kronor, det vill säga tillsammans 4,500 kronor, eller lika mycket, som annan sekreterare inom styrelsen. Nu kan man ju säga, att härigenom får en ordinarie tjänsteman ett särskildt lönetillägg, och man skulle då möjligen kunna läsa detta utskottets uttalande så, som om det utgjorde ett hinder för att på så sätt använda denne revisor. Men å andra sidan måste man ju erkänna, att äfven dennes befattning härigenom blir att betrakta såsom en särskild, ny tjänst, och att på grund häraf ej heller denna anordning strider mot utskottets uttalande. Och jag vet, att justitieministern tänkt tillråda Kungl. Maj:t att oakadt detta uttalande fullfölja den en gång i detta afseende uppgjorda planen, detta dock under förutsättning att här icke från statsutskottets sida inlägges någon bestämd gensaga emot detta arrangemang. Hör man däremot detta, så blir man naturligtvis nödsakad att i stället för denne 2:dre revisor använda en extra ordinarie tjänsteman i verket. Jag tror emellertid, att det vore önskvärdt, att en sådan gensaga icke komme, ty det är naturligtvis lämpligare att för ifrågavarande ändamål använda en ordinarie tjänsteman, som besitter mera erfarenhet och större vana vid förekommande göromål än en extra ordinarie. Jag tror också, att en sådan anordning som den tilltänkta skulle blifva billigare. Toge man nämligen till sekreterare en extra ordinarie tjänsteman, finge man aflöna honom med 4,500 kronor i likhet med öfrige sekreterare, under det man enligt den afsedda planen skulle behöfva utge endast 1,500 kronor till denne revisor jämte ett mindre belopp till den extra ordinarie tjänsteman, som skulle komma att sköta de revisorgöromål, som den förre måste lämna. Jag tror således, att det vore önskligt, att Kungl. Maj:t i förevarande afseende finge fria händer att träffa de anordningar, han funne lämpligast.

Om förstärkning af fängvårdsstyrelsens arbetskrafter.
(Forts.)

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Funkterna 7—14.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Efter föredragning af *punkten 15*, angående anslag för fortsatt uppehållande af en extra division i Svea hofrätt, begärdes ordet af

Om anslag till en extra division i Svea hofrätt.

Herr Ahlstrand som yttrade: Herr talman, mina herrar! Med anledning af Kungl. Maj:ts framställning om anvisande af medel för uppehållande af en extra division i Svea hofrätt skall jag tillåta mig att yttra några ord.

När denna kammare förledet år behandlade frågan om anslag till denna extra division, framhöll jag, att det — under förutsättning att

Om anslag till en extra division i Svea hofrätt.
(Forts.)

Svea hofrätts jurisdiktionsområde blefve oförändradt — icke finnes någon utsikt, att denna extra division skulle kunna indragas, och att därför en ordinarie 8:de division vore endast en tidsfråga. Den anslagsökning, som nu begäres, torde ock kunna betraktas som ett steg på den väg, hvarpå denna extra division skall kunna förvandlas till en ordinarie, en åtgärd, som hofrätten själf, enligt hvad justitieministern förmåler, finner önskvärd. Huruvida emellertid det missförhållande, som skulle afhjälpas genom denna permanenta ökning af hofrättens arbetskrafter, och hvilket består däri, att antalet balanserade mål oupphörligt ökas, skulle genom densamma undanröjas, eller om icke till följd af göromälens ökning förr eller senare skulle påkallas en ytterligare ökning af arbetskrafterna genom en 9:de, ordinarie division, därom torde finnas endast en mening. Den verkade visserligen, denna extra division, som trädde i verksamhet den 1 september 1904, att balansen af instämnda och vädjade mål, hvilken vid 1904 års slut utgjorde 1,292, vid 1905 års slut nedbragts till 1,228 och således minskats med 64 mål. Men under 1906 har balansen åter stigit, i det att, medan visserligen antalet afgjorda mål är detsamma som under år 1905, antalet inkomna mål ökats med något öfver 100, allt enligt mig af aktuarien meddelade uppgifter. Man bör visserligen icke draga allt för snabba och vidtgående slutsatser af ett enstaka fall som detta, men då man vet, att sedan många år tillbaka göromälens ökning härrör från det växande antalet norrländska mål, och man tillika besinnar, att till följd af folkmängdens fortgående ökning samt affärslivets och industriens utveckling i de nordliga länen rättstvisternas antal måste förete en relativt stark tillväxt, under det att det icke finnes någon anledning att förutse en motsvarande minskning inom den andra delen af Svea hofrätts jurisdiktionsområde, så tror jag, att man tryggt kan påstå, att det icke skall lyckas denna extra, 8:de division att varaktigt nedbringa denna höga årsbalans af oafgjorda mål, ja, icke ens att hålla den nere vid nuvarande, dock så höga siffror. Jag tror tvärtom, att denna balans kommer att stegras därhän, att en ytterligare ökning af arbetskrafterna skall komma att erfordras, på det att icke den rättssökande allmänhetens intressen måtte bli allt för mycket lidande. En sådan utsikt är sannerligen icke glädjande, ty den höga balansen af mål innebär ju ett allmänt fördröjande af målens afgörande, hvilket naturligtvis måste vara till största men för de däri intresserade.

Jag känner till, hurusom flera mål af ganska enkel beskaffenhet legat oafgjorda i Svea hofrätt ett och ett halft, ja, till och med två år, till stor olägenhet för respektive parter.

Såsom herrarne minnas, väcktes vid 1904 års riksdag motion i båda kamrarna — i den Andra af mig — om en skrifvelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utredning rörande inrättande af en norrländsk hofrätt, hvarigenom icke blott ett norrländskt önskemål skulle komma att tillgodoses, utan äfven Svea hofrätt i alla afseenden skulle komma att bättre kunna fylla sin uppgift, och ehuru denna framställning, som tillstyrktes af sammansatta stats- och lagutskottet, icke tillvann sig Riksdagens bifall, vidtog dock den dåvarande justitieministern, uppenbarligen påverkad af de skäl, som legat till grund för framställningen,

åtgärder för åstadkommande af en dylik utredning, hvilken emellertid icke medhanns under hans statsrådsperiod.

Den nuvarande chefen för justitiedepartementet förklarar sig visserligen anse det högst troligt, att en särskild hofrätt för Norrland är nödvändig, men han anser densamma för närvarande icke böra komma i fråga, enär han finner, att ledamöternas aflöning är sådan, att de icke kunna intaga en tillräckligt ekonomiskt oberoende ställning och att dessutom sakens uppskjutande icke skulle medföra någon olägenhet.

Detta herr statsrådets uttalande jämte det nyss antydda förhållandet, att, om Svea hofrätts jurisdiktionsområde blir oförändradt, denna hofrätts personal måste ökas, har föranlett mig att begära ordet. Jag delar herr statsrådets uppfattning beträffande nödvändigheten af en norrländsk hofrätt, men jag kan icke medgifva, att de nuvarande förhållandena i nu förevarande hänseende icke skulle innebära verkliga olägenheter. Herr statsrådet kan väl icke heller gärna mena, att dessa förhållanden icke medföra allvarsamma olägenheter. Äfven om herr statsrådet skulle hysa en från deras, som äro närmast intresserade af denna sak, det vill säga den norrländska befolkningen, afvikande åsikt och anse, att olägenheterna för denna befolkning icke äro så synnerligen stora i detta fall, lär han dock få medgifva, att den omfattning, som Svea hofrätt redan nått, icke blott gör en ökning af dess personal rent af orimlig, utan måste påkalla en utbrytning af ett par af dess divisioner till den nya hofrätt, som en gång måste upprättas i Norrland. Från auktoritativt håll har vid flerfaldiga tillfällen påpekats, att ett allt för stort antal divisioner verkar hindrande för det nödvändiga samarbetet inom hofrätten, gör formerna för dess arbete tunga och långsamma, försvårar kontrollen samt vidare kan medföra orättvisa i fråga om befordringar, liksom det äfven blir svårt för hofrätten i dess helhet att kunna afgöra frågor om domares tjänstledighet, vikariers förordnanden m. m.; och ingalunda lär herr statsrådet kunna se bort från de stora olägenheterna för hela den del af riket, som lyder under Svea hofrätt, på grund af den långsamhet i målens afgörande, som nu råder och hvilken tydligt framgår af det stora antalet balanserade oafgjorda mål, olägenheter, som måste snarare till- än aftaga.

Medgifves nu förefintligheten af dessa olägenheter, kan jag icke förstå, att icke ett uppskof med frågans lösning skulle göra desamma än mera kännbara. Jag tror tvärtom, att det icke blott från speciellt norrländsk synpunkt, utan äfven, och det icke minst, med hänsyn till det allmännas intressen vore till synnerligen stor olägenhet, om man skulle nödgas att ännu i flera år afvakta frågans lösning.

Herr statsrådet säger, att frågan om en särskild norrländsk hofrätt än så länge bör hvila, emedan man kan befara, att ledamöterna under nuvarande aflöningsförhållanden skulle i sin nya omgifning förvandlas till fala domare, men detta herr statsrådets hufvudskäl kan jag icke finna berättigadt. Hvarpå grundar herr statsrådet denna sin misstro? Så obefläckadt af korruption, som det svenska domareståndet städe hållit sig, måste en sådan misstanke eller misstro förefalla rent upprörande. För öfrigt torde man besinna, att om det verkligen

*Om anslag
till en extra
division i
Svea hofrätt.
(Forts.)*

Om anslag till en extra division i Svea hofrätt.

(Forts.)

skulle förekomma något sådant fall, som herr justitieministern nu befarar, är det ju här fråga om en mellaninstans, hvars domar kunna öfverklagas hos Konungen, ett förhållande, som ju alltid gifver den rättssökande allmänheten nödig trygghet och som väl måste verka återhållande på vederbörande domares lust att mot vederlag gynna en part, i fall verkligen en sådan lust skulle förspörjas.

Då det alltså icke låter förneka sig, att ett ytterligare dröjsmål med vidtagande af åtgärder för åstadkommande af en norrländsk hofrätt är i flere afseenden menligt och då vidare herr justitieministern vid närmare öfvervägande väl måste medgifva, att den af honom uttalade farhågan beträffande våra domares besticklighet saknar grund, tillåter jag mig att till honom rikta en vördsam hemställan, att han ville vidtaga alla åtgärder för att denna norrländska hofrätt snarast möjligt måtte blifva en verklighet.

I detta anförande instämde herrar *Hagström, Andersson* i Baggböle, *Zimdohl, Berglund, Enander, Sundin, Öberg, Hörnstén, Kronlund, Eriksson* i Rödsta, *Emihén, Nydal* och *Wickström*.

Herr Johansson i Jönköping: Herr talman, mina herrar! Den nu föredragna punkten af det föreliggande utskottsbetänkandet går ut på beviljande af ett anslag för uppehållande af en extra division i Svea hofrätt. Den närmast härpå följande punkten afhandlar frågan om anslag till en extra division i Göta hofrätt. Statsutskottet har behandlat dessa punkter på helt olika sätt, i det att anslaget till Svea hofrätt blifvit af utskottet tillstyrkt, anslaget till Göta hofrätt däremot afstyrkt. Denna omständighet har gifvit mig anledning att redan vid denna punkts föredragning be att få anställa en liten jämförelse mellan dessa båda anslagsfrågor. Jag har icke kunnat underlåta att söka taga litet närmare reda på de omständigheter, som föranledt statsutskottets olika beslut i nu ifrågavarande fall, och jag måste säga, att jag vid denna granskning fått sikte på åtskilligt, som förefaller mig rätt anmärkningsvärdt.

Hvad är det, som gör, att ett behof af extra divisioner i Svea och Göta hofrätter gjort sig gällande? Jo, det är den omständigheten, att dessa hofrätter med de arbetskrafter, öfver hvilka de för närvarande förfoga, icke hunnit afdöma alla inkomna mål, utan ett större antal sådana ha blifvit kvarliggande från år till år, — en så kallad balans har uppstått. Om man nu tar reda på storleken af denna balans, så finner man, att den för närvarande är relativt betydligt större i Göta hofrätt än den var i Svea hofrätt, när man där inrättade en extra division, dess nuvarande åttonde. Hofrätterna äro olika stora, i det antalet divisioner är större i Svea hofrätt än i Göta. Om man emellertid delar upp de balanserade målen på antalet divisioner, så finner man, att år 1903 eller just det år, då den åttonde divisionen i Svea hofrätt inrättades, uppgick där de balanserade målens antal till 164 på hvarje division. Huru stor är däremot för närvarande balansen i Göta hofrätt? Jo, där utgjorde balansen den 31 december 1906 enligt hvad mig meddelats 186 mål per division. Alltså, år 1903, när man i Svea hofrätt hade en balans, som uppgick till 164 mål per befintlig division,

ansåg man en ny extra division där vara erforderlig för afarbetandet af denna balans, men i år, när man i Göta hofrätt har en balans, som uppgår till 186 mål per division, finner statsutskottet, att det icke är nödvändigt att där anordna en extra division. Jag måste säga, att den tankegången förefaller mig icke riktig. Är ett visst antal mål i det ena fallet ett tillräckligt skäl för anordnande af en förstärkning i den ifrågavarande domstolens arbetskrafter, så bör det väl också vara det i det andra fallet.

Om anslag till en extra division i Svea hofrätt.
(Forts.)

Jag skall emellertid icke hålla mig enbart till år 1903 — då, som jag nyss nämnde, den extra division, hvars bibehållande det nu är fråga om, inrättades i Svea hofrätt — utan jag vill äfven visa, hur balansen ställde sig det år, som de senaste officiella uppgifterna afse, nämligen år 1905. Den balans, som vid det årets slut förefanns i Svea och Göta hofrätter, kan sägas vara ungefär lika stor för båda. Om man delar upp antalet balanserade mål på de olika divisionerna, så finner man, att den 31 december 1905 uppgick de balanserade målen antal i Göta hofrätt till 170 mål per division och i Svea hofrätt till 153 per division, om man räknar med åtta divisioner, som det faktiskt där finnes; fördelar man däremot balansen blott på de ordinarie divisionerna, som till antalet äro sju, blir de balanserade målen antal i Svea hofrätt 175 per division. Jag ber herrarne särskildt lägga märke till, att dessa uppgifter afse år 1905 och icke år 1906; under detta senare år har balansen i Göta hofrätt vuxit till 186 mål per division, alltså en rätt betydlig ökning. Resultatet blir det, att om en extra division var behöflig i Svea hofrätt år 1906, så är en sådan behöflig också i Göta hofrätt, ty antalet balanserade mål, på hvarje befintlig division, är ungefär lika stort för båda hofrätterna.

Hvad är då anledningen till, att statsutskottet icke tillstyrkt inrättandet af en extra division i Göta hofrätt lika väl som i Svea hofrätt? Jo, orsaken härtill är att söka i hvad herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet i motiveringen till de nu ifrågavarande framställningarna yttrat angående arbetssättet i Göta hofrätt. Han har nämligen där antydtt, att »genom ändring af arbetssättet i hofrätten en mera ändamålsenlig hushållning med dess ordinarie arbetskrafter kan genomföras till vinnande af ett bättre arbetsresultat». Jag tror icke, att jag tager miste, om jag betecknar detta yttrande såsom en återklang af justitieombudsmannens bekanta omdöme om Göta hofrätt i den af honom till innevarande Riksdag afgifna berättelsen. Han har där uttalat ett ganska skarpt klander mot denna hofrätt. Han säger nämligen bl. a.: »Vid ofvan berörda förhållande läref man vara berättigad att anse det i Göta hofrätt sålunda brukliga förfarandet såsom misshushållning med tillgängliga arbetskrafter.» Det är, såsom herrarne torde finna, en rätt amper tillrättavisning, som justitieombudsmannen här adresserar till Göta hofrätt, och som går igen i justitieministerns anförande till statsrådsprotokollet.

Hvilken grund finnes då för det klander, som sålunda riktats mot Göta hofrätt? Jo, därom heter det i justitieombudsmannens berättelse, att i »Svea hofrätt liksom i Hofrätten öfver Skåne och Blekinge af hvarje divisions fem ledamöter allenast fyra, bland dem ordföranden,

Om anslag till en extra division i Svea hofrätt.
(Forts.)

samtidigt deltaga i arbetet å ämbetsrummet, under det i tur och ordning en ledamot i och för beredning af mål till föredragning är befriad från sådan tjänstgöring. I Göta hofrätt förekommer däremot ingen dylik anordning, utan deltaga där i regel samtliga fem divisionsledamöter i afgörandet af hvarje mål.»

Alltså, skillnaden är den, att när Göta hofrätt arbetar, äro alla fem divisionsledamöterna i regeln närvarande, men när Svea hofrätt och hofrätten öfver Skåne och Blekinge arbeta, äro bara fyra ledamöter närvarande, medan den femte i regel är befriad för att kunna arbeta hemma och förbereda sig till föredragning af målen. Det är detta förfaringssätt, som Göta hofrätt klandras för. Då frågar man sig: hvilketdera sättet är det riktiga? Går man till arbetsordningen för hofrätterna, finner man *att den föreskrifver, att alla fem ledamöterna skola vara närvarande vid hofrättsdivisionernas arbeten.* Detta är regel! Men det finns i § 28 en bestämmelse, som medger hofrätterna att göra undantag från denna regel. § 28 i arbetsordningen säger nämligen: »För måls beredande till föredragning och afgörande må division lämna en ledamot under högst en vecka i sänder befrielse från tjänstgöring å ämbetsrummet, dock endast ifall divisionen enhälligt finner det vara erforderligt och det icke föranleder till behof af ledamots adjungerande eller eljest vållar hinder i det gemensamma arbetets gång.» Hofrätt äger sålunda befogenhet att *undantagsvis* arbeta med fyra ledamöter närvarande i divisionen, medan den femte är permitterad för hemarbete. Nu hafva Svea hofrätt och hofrätten öfver Skåne och Blekinge gjort detta undantag till regel. Göta hofrätt däremot har följt hvad som är arbetsordningens anda och mening: den arbetar med fem ledamöter på hvarje division. Det är häremot som ett så skarpt klander först från justitieombudsmannens och sedermera från justitieministerns sida riktats.

Jag hade från början ingalunda tänkt uppträda här till försvar för Göta hofrätt. Jag antog, när jag läste det klandrande omdömet, att det möjligen var befogadt: Men vid det studium af tillgängliga uppgifter i ärendet, som jag blifvit föranledd till, har saken kommit att förefalla mig rätt anmärkningsvärd. Så mycket mer, som Kungl. Maj:t år 1905, då det var fråga om att utvidga högsta domstolen, genom vederbörande statsråd uttalade en helt annan mening. Då hette det nämligen beträffande högsta domstolen, att »från rättssäkerhetens synpunkt är detta (att ej högsta domstolens alla afdelningar ha hvardera 7 ledamöter närvarande utan en blott 5) otvifvelaktigt mindre tillfredsställande, för så vidt det må antagas, att ett större antal domare innebär en trygghet för rättsanspråkens allsidigare belysning». Alltså 1905 anser Kungl. Maj:t det vara illa att icke högsta domstolens alla afdelningar kunna vara fulltaliga vid hvarje måls afgörande. År 1907 däremot uttalar justitieombudsmannen och därefter justitieministern ett skarpt klander mot Göta hofrätt, därför att den följer arbetsordningen och arbetar med fulla antalet ledamöter på hvarje division, under det att öfriga hofrätter, såsom förut nämndt, hafva gjort undantag till regel och arbeta med fyra ledamöter på hvarje division. Man tycker verkligen, att om Kungl. Maj:t och om justitieombudsmannen ha den

meningen, att hvad som i den nu gällande arbetsordningen är angifvet såsom undantag bör blifva regel, då skall man ändra arbetsordningen, men icke börja med att klandra den hofrätt, som följer arbetsordningen. Det är detta, som är anmärkningsvärdt, att man riktar klander mot den hofrätt, som följer gifna föreskrifter, i stället för att först ändra dessa föreskrifter, då man anser en sådan åtgärd vara af behofvet påkallad.

Om anslag till en extra division i Svea hofrätt
(Forts.)

Ännu en omständighet, som härmed sammanhänger, har förefallit mig egendomlig. Jag frågade mig, har Göta hofrätts arbetssätt, som kännetecknas däraf, att den stricte följer arbetsordningen, kanhända ledt till sämre resultat med afseende å det utförda arbetet? För att få svar på denna fråga har jag gemengått chefens för justitiedepartementet statistiska redogörelser för åren 1902, 1903 och 1904 — senare uppgifter hafva ej varit för mig tillgängliga. Därvid har jag till min förvåning funnit, att Göta hofrätt — såvidt statistiken ger vid handen — har presterat en kvantitativt fullt lika stor arbetsprodukt som hvardera af de andra hofrätterna. Den är också kvalitativt lika de andra hofrätternas, det intygar justitieombudsmannen själf, då han i sin ämbetsberättelse meddelar en tablå, hvaraf framgår att kvaliteten af arbetsprodukten är ungefär lika god för alla hofrätterna. Af de i hofrätterna afgjorda mål hafva nämligen omkring 83 procent från en hvar af dem blifvit fastställda i högsta domstolen.

Jag skall nu tillåta mig meddela några siffror, som herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet anfört med afseende å *kvantiteten* af hofrätternas arbetsprodukt. Jag talar därvid endast om instämnda och vädjade mål, ty det är endast om dem det är fråga i motivering för den hemställan, som regeringen riktat till Riksdagen. Då visar det sig, att år 1902 var antalet afgjorda vädjomål och instämnda mål i Göta hofrätt 150 och år 1903 171 per division. Hur är det då med motsvarande arbetsprodukt för Svea hofrätt? Den är litet svår att få reda på, därför att Svea hofrätt på de sista åren haft stundom *en* och stundom *två* divisioner, som sysslat endast med instämnda och vädjade mål, hvarför man måste använda ett något inveckladt beräkningsätt för att taga reda på hvarje divisions arbetsprodukt. Om man emellertid delar upp alla afgjorda instämnda och vädjemål på de olika divisionerna för Svea hofrätt, så finner man, att år 1902 afgjordes 165 i medeltal af hvarje division, således något mer än i Göta hofrätt. Om man däremot tar undan den division, som nämnda år sysslade enbart med instämnda och vädjade mål, och som afdömde 288 sådana, så sjunker siffran för öfriga divisioner ned till 144 per division, således mindre än i Göta hofrätt.

Samma är förhållandet för år 1903, då antalet afgjorda mål per division utgjorde i medeltal 179 i Svea hofrätt och, som förut nämnts, 171 i Göta hofrätt. Om man frånräknar den extra division, (från den 1 september funnos två sådana) som fanns i Svea hofrätt detta år, stannar antalet afgjorda mål äfven i detta fall vid en lägre siffra per division än i Göta hofrätt.

År 1904 blir medeltalet 182 per division i Svea hofrätt, men om man tager bort de två extradivisioner, som då funnos där, blir antalet

Om anslag till en extra division i Svea hofrätt. i genomsnitt icke mer än 157 afgjorda mål på hvar och en af de öfriga divisionerna i Svea hofrätt mot 167 för Göta hofrätt.

(Forts.)

Såsom totalresultat af denna undersökning visar sig således, att äfven i afseende å det presterade arbetets kvantitet Göta hofrätt åtminstone icke i nämnvärd mån står Svea hofrätt efter; detta i all synnerhet om man tar hänsyn till arbetsprodukten i dess helhet. Då visar det sig nämligen, att Göta hofrätt har haft ett vida större antal mål öfver hufvud taget att afgöra per division, än Svea hofrätt. Vi få komma ihåg att det finns en massa andra mål än instämnda och värdjade mål. Tar man *alla* målen med i räkningen, finner man, att år 1904 afgjorde Svea hofrätt 652 mål per division, under det att Göta hofrätt afgjorde 798 mål per division. Motsvarande siffror för år 1903 äro i Svea hofrätt 719 mål per division, men i Göta hofrätt 804, för år 1902 699 i Svea hofrätt, men 746 i Göta hofrätt.

Med hänsyn till hela antalet afgjorda mål, har Göta hofrätt således i dessa fall städse att uppvisa en högre siffra än Svea hofrätt.

Då verkliga förhållandet alltså är det, att Göta hofrätt har följt arbetsordningen, under det den tillika nått ungefär samma arbetsprestation i kvalitativt afseende och i genomsnitt till och med en högre sådan i kvantitativt afseende, kan jag verkligen icke finna, att det klander som riktats mot denna hofrätt, är befogadt. Nu skall den rättssökande allmänheten i Göta hofrätts jurisdiktionsområde plikta därför att — ja hvarför? Jag höll på att säga, därför att Göta hofrätt arbetar mindre snabbt än Svea hofrätt. Men jag kan icke säga detta, ty statistiken visar ju, att båda arbetat ungefär lika bra och lika snabbt. I hvarje fall har emellertid en balans uppstått. Nu skall den rättssökande allmänheten i Göta hofrätts jurisdiktionsområde blifva lidande härför. — Statsutskottet har nämligen visserligen tillstyrkt bibehållandet af en extra division vid Svea hofrätt, men afstyrkt inrättandet af en sådan division vid Göta hofrätt. Jag kan icke finna ett sådant förfarande vara motiveradt af föreliggande omständigheter. Jag håller före, att Riksdagen bör taga lika mycken hänsyn till den rättssökande allmänheten inom det ena jurisdiktionsområdet som inom det andra. Om en viss balans anses utgöra grundad anledning till inrättande eller bibehållande af en extra division vid en hofrätt, bör väl en lika stor balans utgöra ett lika giltigt skäl för inrättande af en extra division vid en annan hofrätt. Därför anser jag, att Riksdagen bör behandla dessa båda frågor i analogi med hvarandra. Antingen böra båda framställningarna afslås eller också böra båda bifallas.

Herr talman! Jag skall visserligen icke göra något yrkande beträffande den nu föredragna 15:de punkten, men på grund af hvad jag nu haft äran anföra ber jag få ge tillkänna, att om denna punkt bifalles, så må kammaren ursäktas mig, att jag kommer att yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till Kungl. Maj:ts proposition när följande punkt, den 16:de, föredrages.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Om anslag till en extra division i Göta hofrätt.

Punkten 16, angående anslag för tillfällig förstärkning af Göta hofrätts arbetskrafter med en extra division.

Under denna hufvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att, för beredande af tillfällig förstärkning af Göta hofrätts arbetskrafter med en extra division för behandling af instämnda och vädjade mål under ett år från den 1 oktober 1907, på extra stat för år 1908 anvisa ett belopp af 25,600 kronor, äfvensom medgifva att Kungl. Maj:t finge under år 1907 förskottsvis af tillgängliga medel utanordna hvad af nämnda belopp belöpte på tiden från den 1 oktober till årets slut.

Om anslag till en extra division i Göta hofrätt.
(Forts.)

Utskottet hemställde emellertid, att Kungl. Maj:ts förevarande framställning icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter på begäran ordet lämnades till

Herr Johansson i Jönköping, som yttrade: Herr talman! Med den motivering jag förut tillåtit mig framställa ber jag få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Herr talmannen framställde proposition dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på afslag därå och bifall i stället till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra propositionen. Emellertid begärde herr Johansson i Jönköping votering, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i sextonde punkten af utskottets förevarande utlåtande n:o 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets berörda hemställan bifallit Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Voteringen utföll med 119 ja mot 72 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 17—21.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 22 och 23.

Lades till handlingarna.

Andra Kammarens Prot. 1907. N:o 18.

Angående
fortsättning
af statsbanan
från
Morjärv till
Lapträsk
m. m.

§ 9.

Härefter förelåg till afgörande statsutskottets utlåtande n:o 27, angående anslag till fortsättning af statsbanan från Morjärv till Lapträsk m. m.

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen föreslagit Riksdagen att till fortsättning af statsbanan från Morjärv öfver Storträsk till Lapträsk samt landsvägen mellan Morjärv och Lapträsk för år 1908 bevilja å riksstaten utom hufvudtitlarna ett anslag af 500,000 kronor.

I en af herr *L. Berg m. fl.* inom Första Kammaren väckt motion, n:o 28, hade föreslagits, att det af järnvägsstyrelsen i underdänig skrifvelse af den 13 november 1906 föreslagna beloppet för fortsättning af norra stambanan från Morjärv till Lapträsk och för färdigbyggande af landsvägen Morjärv—Lapträsk måtte för år 1908 anvisas med 1,200,000 kronor.

Vidare hade af herr *G. A. E. Kronlund m. fl.* uti en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 143, hemställts, att Riksdagen till fortsättning af statsbanan från Morjärv öfver Storträsk till Lapträsk samt landsvägen mellan Morjärv och Lapträsk för år 1908 måtte å riksstaten utom hufvudtitlarna bevilja, utöfver det af Kungl. Maj:t äskade belopp 500,000 kronor, ytterligare ett belopp af 700,000 kronor.

Utskottet hemställde:

a) att Riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag, måtte till fortsättning af statsbanan från Morjärv öfver Storträsk till Lapträsk samt landsvägen mellan Morjärv och Lapträsk för år 1908 bevilja å riksstaten utom hufvudtitlarna ett anslag af 500,000 kronor; och

b) att de af herr Berg m. fl. och af herr Kronlund m. fl. i ämnet väckta motionerna, i hvad de skilde sig från hvad utskottet under a) hemställt, icke måtte af Riksdagen bifallas.

Reservation hade emellertid afgifvits af herrar *I. Wijk*, greve *C. O. Taube*, *Eriksson* i Bäck, *Starbäck* och *Wiklund*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen, i anledning af Kungl. Maj:ts förslag samt de af herr Berg m. fl. och af herr Kronlund m. fl. i ämnet väckta motionerna, måtte till fortsättning af statsbanan från Morjärv öfver Storträsk till Lapträsk samt landsvägen mellan Morjärv och Lapträsk för år 1908 bevilja ett anslag af 1,200,000 kronor.

Efter föredragning af utskottets hemställan yttrade:

Herr Berglund: Herr talman! Då frågan om anslag till banbyggnaden Morjärv—Lapträsk under fjolåret behandlades, uttryckte de flesta talare den önskan, att detta anslag måtte förhöjas. Det hufvudsakliga skälet hvarför man icke i voteringen biföll yrkandet härom torde hafva varit hänsynen till då rådande ekonomiska förhållanden.

Herr vice talmannen yttrade emellertid: I hvarje fall kunna vi

nog vara öfverens därom, att, om statens finansiella ställning framdeles blir gynnsammare, Riksdagen nog skall finnas villig öka byggnadsanslaget, så att arbetet må kunna bedrivas fortare, och vi komma fram till riksgränsen. Jag ber att få påminna om dessa ord. Äfven om förhållandena i år icke vore gynnsammare än i fjol, vill jag dock, med hänsyn till de stora nationella och ekonomiska intressen, som äro förbundna därmed, att banan så fort som möjligt må vardas färdigbyggd, be att få yrka bifall till det af järnvägsstyrelsen, motionärerna och reservanterna i statsutskottet förordade anslag — och detta utaf följande skäl:

Af anslaget för 1905 och 1906, tillsammans en milljon kronor, hafva icke mindre än 760,000 kronor användts för militärvägen från Boden till Lappträsk; således återstår under dessa två år icke mer än 240,000 kronor för nu ifrågakarande järnvägsbygge. Herrarne kunna då själfva tänka sig, huru fort — eller rättare sagdt, huru sakta — det kommer att gå med detta järnvägsbygge. Af den summa, som anlogs i fjol — d. v. s. den som skall användas för bygget i år — nämligen 500,000 kronor, äro 270,000 beräknade för att fortsätta denna militärväg, hvadan alltså allenast 230,000 kronor återstå för järnvägsbyggnaden. Om vi sålunda se till hvad som under dessa tre år användts till denna militärväg, finna vi, som sagdt, att 760,000 kronor användts under åren 1905 och 1906 samt att under detta år 270,000 kronor beräknas komma till användning, således inalles 1,030,000 kronor. Till järnvägen har under samma tid användts: för åren 1905 och 1906 240,000 kronor, hvarjämte under detta år tillkommer en summa af 230,000 kronor, alltså på tre år ett sammanlagdt belopp af 470,000 kronor.

Jag har sökt att taga reda på anledningen till, att denna militärväg forcerats så mycket, som skett, och huruvida det verkligen varit nödvändigt för järnvägen att arbetena med denna militärväg så påskyndats. Och jag har erhållit det svaret, att för bandelen Boden—Morjärv har denna landsvägsbyggnad icke varit behöflig; ty järnvägen var redan färdig mellan dessa platser, då militärvägen påbörjades. Hvad åter beträffar linjen Morjärv—Lappträsk, hade ju naturligtvis en landsväg eller en s. k. materialväg varit behöflig; men kostnaderna hade dock icke behöft stiga till sådana belopp, som för militärvägen. Denna forcering af landsvägsbyggnaden har kommit sig däraf, att generalstaben såsom villkor för järnvägsbyggnaden uppställt, att militärvägen måste *i första hand* göras färdig.

Det är ju alldeles påtagligt — hvilket också järnvägsstyrelsen framhållit — att med dessa små byggnadsanslag administrationskostnaderna skola ställa sig alldeles orimligt dyra. Just i detta hänseende skall jag be att få anföra ett par siffror. För järnvägsbygget Morjärv—Lappträsk finnes en järnvägsbyggnadsbyrå här i Stockholm och en annan järnvägsbyggnadsbyrå i Morjärv. Kostnaden för järnvägsbyggnadsbyrån här i Stockholm utgjorde för december månad förlidet år 2,231 kronor 71 öre, och samma kostnad utgjorde för järnvägsbyggnadsbyrån i Morjärv 2,385 kronor 24 öre, eller således tillsammans för dessa båda byråar 4,616 kronor 95 öre för månad. Förut om åren hafva kostnaderna för järnvägsbyggnadsbyrån i Stockholm kunnat fördelas på en del andra pågående järnvägsbyggnader; de hafva fördelats t. ex. på Krylbo—Örebro

*Angående
förledningen
af statsbanan
från
Morjärv till
Lappträsk
m. m.
(Forts.)*

Ångående
försättning
af statsbanan
från
Morjärv till
Lappträsk
m. m.
(Forts.)

banan, de hafva lagts på kostnaderna för Gellivare—Riksgränsbanan samt på Stockholms bangårdsanordningar med flera anläggningar. Men nu hafva vi icke några företag af betydelse som pågå; ty Bohusbanan är ju mera i det närmaste färdig. Under sådana förhållanden torde hela kostnaden för järnvägsbyggnadsbyrån här i Stockholm en tid bortåt måst läggas på banbyggnaden däruppe.

Jag nämnde, att under december månad kostnaderna för båda järnvägsbyggnadsbyråerna tillsammans utgjorde 4,616 kronor 95 öre. Administrationskostnaderna för år räknadt skulle alltså uppgå till en summa af 55,403 kronor 40 öre. Men härtill kommer hyran för lokal för byrån här i Stockholm, hyra för lokal för byrån däruppe samt utgifter för rit- och skrifmaterialier. Dessutom tillkommer deltagandet i kostnaderna för ett s. k. brokonstruktionskontor i Stockholm och kostnaden för deltagandet i kontrollen för stältillverkningen. Dessa summor belöpa sig approximativt till 15 å 20,000 kronor per år. Förvaltningskostnaderna i sin helhet skulle alltså komma att stiga upp till en summa af 70 å 75,000 kronor för år. Äfven om någon del af dessa kostnader — jag skall räkna högt — t. ex. $\frac{1}{3}$, skulle kunna fördelas på andra banbyggnader, så hafva vi dock den orimliga administrationskostnaden af omkring 50,000 kronor för detta lilla byggnadsföretag. Men härtill kommer ännu en annan sak. Om, såsom nu är fallet, dessa anslag skola portioneras ut i småposter, är det mer än troligt, att den dag icke är långt borta, då järnvägsstyrelsen måste komma till Riksdagen och tala om: vi hafva endast fått dessa små anslag, men det har icke varit möjligt att bygga banan med dem, utan vi måste hafva mera pengar.

Att här i Riksdagen under sådana förhållanden åberopas sparsamhets-skäl för de små anslagen, förefaller mig alldeles oresonligt. Om man skulle åberopa ett sådant skäl, då det vore fråga om att t. ex. restaurera en kyrka, så skulle jag förstå det. Men då det gäller kulturella och ekonomiska intressen utaf den allra största nationella betydelse, då kan jag icke förstå ett sådant skäl. Hvad skulle här i kammaren t. ex. hafva sagts, om, då vi byggde södra stambanan och hunnit fram till Lund, någon föreslagit att man af sparsamhets-skäl måste minska anslagen för den återstående delen fram till Malmö? Ja, man skulle antagligen hafva hänvisat till ordspråket, att ej låta snålheten bedra visheten. Banan Boden—Morjärv går nu med en ärlig förlust af öfver 100,000 kronor. För 1904 belöpte sig förlusten till 105,000 kronor, och det finnes ingen förhoppning, att denna kommer att minskas förrän banan hunnit till Lappträsk, till hjärtat af Tornedalen. Och icke heller kommer man att få någon behållning, förrän banan blifvit förbunden med det finska järnvägsnätet. Men om icke byggnadsanslaget ökas, så kunna vi icke hinna fram till gränsen förrän omkring år 1920, d. v. s. om 13 å 14 år. Finnarna voro redan 1903, alltså för 4 år sedan, framme vid Torneälfven. Här råder stor entusiasm för inlandsbanan. Jag tror dock, att vi icke för denna böra glömma de stora ekonomiska och nationella värden, som stå på spel där uppe i vår aflägsna landsbygd.

Jag nämnde, att den finska banan var färdig till Torneälf för 4 år sedan. Herrarne kunna nog själfva tänka sig, hvad det betyder,

att den finska banan sedan 4 år är färdig, under det att vi ännu befinna oss 6 mil från gränsen. Den finska banan formligen suger till sig hela Tornedalens ekonomiska intressen. Jag vill taga ett exempel och väljer Haparanda. Denna stad hade 1904 ett taxeringsvärde — jag kommer icke i håg själva siffran — af öfver 300,000 kronor. Detta hade 1905 sjunkit med många tiotusentals kronor. Detta berodde icke på någon minskning i kapital och inkomst af egendom. Nej, minskning finnes i affärsrörelsen. Den har flyttats öfver åt annat håll. Men det är icke blott ekonomiska och byggnadstekniska skäl, som tala för det snara framdragandet af denna bana. Därför tala äfven andra skäl, sociala och kulturella, och dessa äro af icke mindre betydelse. I upprepade petitioner har denna landsändas bebyggare, den svenska finnbyggdens befolkning framhållit de stora fördelar, som invånarna på östra sidan af Torneälven åtnjuta, därigenom att dessa sedan årtal äga järnvägsförbindelse. De våra känna allt för väl den mäktiga häfstång till framåtskridande, som en järnväg alltid innebär. Och det är icke underligt, om de intagas af missmod och hopplöshet, känna sig tillbakasatta och lämnade åt sitt öde. Det är denna farliga känsla — så mycket farligare som det gäller ett folk med ett språk olik tårt — som håller på att få rotfäste i vår gränsbyggd. Man bör icke förbise eller underskatta denna fara. Under årtal har ett ihärdigt och målmedvetet arbete utförts i folkskolor och folkhögskolor för att bibringa den finsktalande befolkningen däruppe svenskt språk och svensk kultur, och för den som haft tillfälle iakttaga det oerhörda inflytande, som Gellivarebanan haft i detta afseende, där den gått genom finsktalande bygder, står det klart och tydligt, att ingenting finns som så mäktigt främjar svenskt språk och svensk kultur däruppe som just banbyggnader.

Här, mina herrar, är det icke ett litet ortsintresse, som det nu gäller att tillgodose, utan det är en stor och allvarlig nationell uppgift, som måste bevakas! Jag vänder mig till eder med en varm och vördsam värdjan: må vi se denna sak icke blott ur en ensidig och ohållbar sparsamhetssynpunkt, utan ur en stor fosterländsk synpunkt! Hvad det gäller är att med järnvägen binda gränsbyggdets befolkning till det öfriga Sverige på ett sätt, som på samma gång det är ekonomiskt riktigt äfven vittnar om förutseende.

Herr talman, jag yrkar bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Andersson* i Baggböle, *Enander*, *Lundström*, *Carlsson* i Malmberget, *Svensson* i Bondön, *Hörnsten*, *Hagström*, *Öberg*, *Hjärne*, *Kjellén*, *Nilsson* i Malmö, *Lindberg*, *Broomé* i Bårslöf och *Lindhagen*.

¶ Herr Zetterstrand: Herr talman! Jag anser, att vid denna frågas behandling äfven en röst må höjas från södra Sverige. Jag instämmer i allo med hvad den föregående talaren sagt och ber att få lägga herrarne varmt på hjärtat, att vid afgörandet af denna fråga äfven fästa eder vid nationella hänsyn och billighetshänsyn gentemot vår gränsbefolkning. Äfven ur ren sparsamhetssynpunkt anser jag, att man måste rösta för det högre anslaget.

Herr talman, jag yrkar bifall till reservationen.

Angående
fortsättning
af stat. banan
från
Morjärv till
Lappträsk
u. m.
(Forts.)

Angående
försättning
af statsbanan
från

Morjärv till
Lappträsk
m. m.

(Forts.)

Med herr Zetterstrand förenade sig herrar *Svensson* i Skyllberg, *Gustafsson* i Sjögesta, *Emthén*, *Byström*, *Wavrinsky* i Stockholm, *Ström*, *af Callerholm* och *Lyckholm*.

Herr Kronlund: De skäl, som utskottet har så starkt betonat, budgethänsynen, tror jag icke har varit det hufvudsakliga motivet för afslaget. Jag tror, att det är obekantskap med hvad det här verkliga gäller, obekantskap med den stora nationella betydelse, denna fråga innebär, och hvilken vitalfråga det gäller. En föregående talare har på ett varmhjärtadt sätt beskrifvit denna sak, och äfven jag skall be att få tillägga några ord med den sakkännedom jag har om förhållandena.

Hela norra och östra delen af Norrbotten är bebodd af en finskspråkig befolkning uppgående till omkring 25,000 personer. Denna befolkning är speciellt koncentrerad i våra rika bördiga gränstrakter. Många af de äldre ledamöterna af kamrarna, som tillsammans med oss norrlänningar gjorde riksdagsresan 1900 till de nordliga bygderna, ha nog bevarat i sitt minne erfarenheter och iakttagelser från den resan. En svensk kommer dit upp, till dessa nordliga trakter som en oförstådd främling och hör ett främmande språk talas. Han har, tror jag, svårare att taga sig fram där, inom sitt eget land, än vid en resa inom kulturländerna. Tillvaron af en finskspråkig befolkning inom våra egna gränser, en befolkning, som genom språk- och släktskapsband samt genom lätt samfärdsel och dylikt är nära förbunden med vårt gamla dotterland Finland, är för oss en ömtålig punkt, en anledning till bekymmer och en god förevändning till främmande inblandning under brydsamma förhållanden. Den ofta hörda satsen att den politiska gränsen bör följa den språkliga gränsen åt, den skapade, som herrarne veta, ett skenbart berättigande för lösryckandet af Schleswig-Holstein från Danmark, och den kan lätt nog skapa ett Schleswig-Holstein däruppe vid vår egen gräns. En del af den finska pressen proklamerar i fråga om vår egen finstalande befolkning öppet just den satsen, att den politiska gränsen bör flyttas dit, där språkgränsen går, och man har på detta håll ej skytt öppna agitationer i detta syfte inom våra egna gränser. Hvad skulle väl en sådan sats i tillämpningen innebära för oss? Den skulle innebära, att vi frånrycktes de norra och östra delarne af Norrbotten, just de delar af detta län, där våra största malmrikedomar befinna sig, där den rikaste jorden är belägen, och där de största utvecklingsmöjligheter erbjudas sig. Nu är jag öfvertygad, att många komma att anse denna farhåga öfverdrifven och ogrundad, men jag vill dock påpeka, att just i detta afseende många röster här i kammaren höjts vid åtskilliga tillfällen, hvilka enträget ropat ett gif akt. Jag vill t. ex. erinra om herr Hedin och herr Sixten von Friesen i denna kammare samt om general Björnstjerna m. fl. i Första Kammaren. Den senare var på sin tid sändebud i Petersburg, och han var tillika en af våra dugligaste och duktigaste sändebud där, samt blef sedermera utrikesminister. Vid flere tillfällen har han betonat, hvilken ömtålig och sårbar punkt just dessa aflägsna isolerade, af en finskspråkig befolkning bebodda gränstrakter utgöra. Och, mina herrar, en omläggning, en koncentring af

den ryska politiken från yttersta östern till Europa — något som man kan tänka sig såsom en följd af det östasiatiska kriget — för denna fara oss närmare. Att verkligen staten har insett, hur allvarlig denna fråga är, därom vittnar det energiska kulturarbete, som sedan ett årtionde tillbaka bedrifvits inom dessa trakter. Man har velat på frivilliga öfvertygelsens väg vinna gränsbefolkningen åt vårt land, eröfra dessa isolerade gränsbygder åt Sverige och den svenska odlingen och så småningom lära denna befolkning att från Sverige hämta sin andliga näring och sin materiella utveckling i stället för, som hittills i öfvervägande grad skett, från Finland. Det har varit ett mödosamt arbete, en hårdbruten mark, som har mött den svenska bildningens målsmän och i synnerhet vår folkskolelärarekår däruppe, men denna kår har liksom bildningens öfriga målsmän med aldrig tröttnande intresse, aldrig svikande energi och plikttrohet fullgjort detta arbete.

Jag har själf i 12 år tillhört dessa bygder och har med varmt intresse följt kulturarbetet däruppe. Jag har sett, hur mödosamt det var, sett, hur små landvinningar man gjort på denna väg. Den finska ungdomen börjar i de svenska skolorna utan att kunna ett ord svenska, de äldre folkskolebarnen få tjänstgöra som tolkar mellan lärarne och de yngre barnen, och i alla fall gå dessa finska barn efter åratals mödor och arbete ut med goda kunskaper i lifvet. Men tyvärr: de glömma svenskan ytterst snart. De komma tillbaka till sina finskspråkiga hem, där de aldrig höra ett ord svenska, där de aldrig mötas af någon som helst påminnelse om Sverige, och där slutligen allt hänvisar dem till att söka sina anknytningspunkter i Finland; där ha de sin släkt, där ha de sina språkliga anförvandter. Gränsälven erbjuder en lätt kommunikation året om. På andra sidan gränsälven möter ett utveckladt landsvägsnät och slutligen järnvägen, som för dem vidare, tar emot deras bytesvaror och tillför dem deras förnödenhetsartiklar. Jag anser, att innan man kan häfva den isolering, som denna gränsbefolkning däruppe befinner sig i, kunna vi aldrig tänka på, att detta svenska kulturarbete skall under generationer tillnärmelsevis nå sitt mål. Utan att sammanknyta dessa gränstrakter med vårt land kunna vi aldrig tänka på att eröfra dessa fullt och helt åt Sverige och åt den svenska odlingen. Som den förste talaren har betonat, har den finska järnvägen öppnats redan 1903. Vi befinna oss 6 mil från gränsen, för hvarje år som går ökas trafiken, rörelsen och samfärdseln från våra gränstrakter till Finland genom den finska järnvägen. För hvarje år färdgår och ökas den ekonomiska eröfringen af dessa gränstrakter. Förgäfves hafva öfre Norrlands representanter inom Riksdagen påpekat faran häraf. Förgäfves hafva kommunernas förtroendemän från gränssocknarna och Haparanda vändt sig till regeringen med samma klagan, förgäfves hafva bildningens målsmän däruppe påpekat, hur absolut nödvändigt det är för den svenska odlingen och det svenska kulturarbetet att genom järnvägens framdragande möjliggöra dess framgång och underlätta dess arbete. Är efter år hafva vi stannat vid beviljandet af dessa små anslag på 500,000, hvarmed vi i lyckligaste fall kunna nå gränsen år 1920 eller kanske senare. Ja, mina herrar, hur mycket kan ej gå förloradt under väntan på detta? Det finnes, som den första talaren sade, däruppe en sträfsam

*Angående
fortsättning
af statobanan
från
Morjäro till
Lappträsk
m. m.
(Forts.)*

*Angående
fortsättning
af statsbanan
från
Morjärr till
Lappträsk
m. m.
(Forts.)* och seg befolkning af alldeles samma idoga, förnöjsamma, redbara och arbetsamma kynne som vår svenska allmogebefolkning. Däruppe vid den yttersta östern ligger vår nordligaste stad Haparanda sida vid sida af sin systerstad Torneå. Den sistnämnda staden har järnväg ända till sina portar. Den går framåt, den utvecklas, dess rörelse ökas långt inöfver Sveriges gränser. Haparanda går tillbaka, dess handel minskas, dess välstånd aftar och med denna vår nordligaste stads tillbakagång viker äfven det svenska intresset tillbaka. Vi hafva, som jag förut sagdt, ej råd att på det sättet ödsla bort våra både materiella och andliga värden af oersätlig betydelse. Vi se ju ock, hurusom öfver allt i världen det ekonomiska intresset bildar plattform och utgångspunkt för all praktisk politik nu för tiden. Om den ekonomiska eröfringen af våra gränsbygder från finsk sida ostördt får fortgå under årtionden, undrar jag, hur mycket som kommer att återstå af Sverige däruppe vid norra gränsen, när vår järnväg en gång når dit. Det är, som ock den förste talaren påpekat, ej lokalpatriotismen, som dikterat våra ord och vårt uppträdande i denna fråga, det är ett verkligt stort nationellt intresse det gäller, och det är ur denna synpunkt, mina herrar, som jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Häruti instämde herrar *von Schéele, Nilson* i Örebro, *Nydal* och *Ahlstrand*.

Herr Sjö: Herr talman, mina herrar! Ja, man kan verkligen beundra den kraft, den energi och den ihärdighet, som herr Kronlund och hans medmotionärer visa, då de i Riksdagen år efter år, riksdag efter riksdag framhålla hvad de äfven nu ha framkommit med. Man hade tänkt, att när Riksdagen för 3 år sedan eller 1904 beslutade ett anslag af 5,227,000 kronor för anläggningen af dessa vägar, såväl järnväg som landsväg, då hade man, säger jag, trott, att denna befolkning och dessa representanter för den norrländska delen af landet skulle därmed låta sig nöja, synnerligast då de veta, att man redan 1904 af det beviljade anslaget då anvisade 500,000 kronor och sedermera år efter år beviljat samma anslag — och nu framlägger såväl Kungl. Maj:t som utskottet samma förslag för Riksdagen. Det skulle med detta redan bli 2,000,000 i och för detta företags förverkligande. Och man kan väl då icke säga annat, än att Riksdagen i sin mån gör, hvad den kan. Om man än icke går till det yttersta, så synes det mig dock, att man tydligen vill föra saken framåt, och att man ej går så fort med anslags beviljande, det beror just på det skäl, att man icke vill låna pengar för att utföra ett arbete, om hvilket man bestämdt vet, att man därpå får hvarken amortering eller ränta. Det tror jag såväl järnvägsstyrelsen, som regering och Riksdag och till och med motionärerna med mig äro ense om, att det ej kan bli vare sig amortering af eller ränta på det kapital, som lägges ned i dessa järn- och landsvägar. Därför har man från första början tänkt sig, att denna järnväg äfvensom landsvägen skulle byggas med skattemedel eller så kallade anslagsmedel. Man skall ej säga annat, än att statsmakterna i sin mån hafva gjort allt, hvad man bör göra för att däruppe i Norrbottens län bygga järnvägar och framdraga kommunikationsleder

för denna i vår yttersta landsända bosatta befolkning. Redan 1904 voro i detta län de flesta järnvägar byggda, som något län inom landet har. Det var ej mindre än 64 mil eller ungefär 5 mil på hvarje 10,000:de invånare, då det finnes län i landet där ej staten byggt en enda kilometer. Man skall för den skull icke kunna säga, att Riksdagen eller statsmakterna varit njugga, utan snarare tvärtom: de ha varit ganska frikostiga. Som jag redan nämnt: orsaken, hvarför man ännu ej vill anslå så stora belopp, som motionärerna här föreslagit, är ju den, att man icke vill låna medel för denna järnvägsbyggnad, ty i och med att man det gör, inser man, att den goda kredit, som Sverige har, skulle minskas. Ett län, som man upptar för att bygga järnvägar med, vill man gärna nedlägga på sådana kommunikationsleder, som kunna både förränta och amortera det. Något sådant kan aldrig ifrågakomma här. Det vore godt, om denna järnväg kunde lämna bidrag till täckande af utgifterna för trafikens uppehållande.

Ja, herr talman, här har yttrats så mycket om behofvet och nyttan af denna järnvägs åstadkommande fortast möjligt, och jag skall visst icke bestrida, att icke allt detta kan vara sant. Men man måste väl ändå beakta den ekonomiska sidan af saken. Här har visserligen framhållits, att administrationskostnaderna skulle uppgå till betydligt stora belopp, därför att man byggde så sakta. Men jag hemställer till herrarna, huruvida icke, därest man byggde fortare och forcerade arbetet, omkostnaderna skulle gå upp till jämförelsevis mycket större summor, och jag ber att i detta fall endast få hänvisa till hvad administrationskostnaderna på sin tid gingo till, då riksgränsbanan byggdes. Då byggde man fort och forcerade arbetet, men man fick också därför utbetala ofantliga belopp i administrationskostnader och andra stora kostnader, och det till och med något onödigtvis, hvilket vi här hoppas icke behöfva, därest ej arbetet forceras.

Det har sagts utaf den förste ärade talaren, att man skulle hafva två byråer för denna här järnvägen, en i Stockholm och en uppe i Norrland. Hur järnvägsstyrelsen ordnar detta, lämnar jag därhän, men jag tror, att den får ordna sig efter omständigheterna och icke ställa till med mera folk och större kostnader, än hvad behöfligt är. Herr talman, jag skall be att få yrka bifall till utskottets hemställan i denna del.

Herr Starbäck: Herr talman, mina herrar! Efter de varm- hjärtade och bärande anföranden, som hållits i denna fråga af representanterna för de nordliga orter, som frågan närmast rör, torde det knappast vara nödvändigt att ytterligare upptaga tiden med densamma, men då jag är antecknad som reservant tillåter jag mig dock att med några få ord bemöta min högt ärade statsutskottskamrat.

Utgångspunkten vid bedömandet af denna fråga är, att Riksdagen beslutit järnvägens byggande till Lappråsk. Och då ställer sig frågan för mig så: hvilket blir billigast och således äfven sparsammast att påskynda byggandet, så att banan blir färdig 1910, eller att låta byggandet gå i samma sakta lunk som hittills, så att banan blir färdig 1915?

Jag har här några siffror, så godt som officiella, af hvilka det

Angående
fortsättning
af statsbanan.
från
Morjärv till
Lappråsk
m. m.
(Forts.)

*Angående
fortsättning
af statsbanan
från
Morjäre till
Lappträsk
m. m.
(Forts.)*

framgår, att administrationskostnaden under nuvarande förhållanden blir omkring 21,000 kronor pr år. Skulle anslaget ökas till 1,200,000 kronor pr år, så ökas icke administrationskostnaderna i samma proportion, utan komma att uppgå till endast 24,000 kronor om året. Det är ett mycket enkelt räkneexperiment att göra klart för sig, att det blir en betydande besparing, om man forcerar byggandet på det nu af reservanternas tillstyrkta sättet. Ja, det blir en besparing, som vi få räkna i ganska höga siffror, det att vi slippa ifrån den förlust, som vi nu åsamka oss genom att gå fram så långsamt, tack vare det ringa anslaget af 500,000 kronor årligen. Ränteförlusten skulle nämligen, om man beräknar 4 procents ränta å det nedlagda byggnadskapitalet från året näst efter det anslaget förbrukats tills banan blir färdig att öppna för trafik, utgöra 712,000 kronor.

Detta är en synpunkt. En annan är — säge hvad man vill om dessa fattiga trakter — att det i alla fall är alldeles tydligt, att, när banan väl blifvit färdigbyggd till Lappträsk och liksom öppnar famnen för hela den rika Tornedalen, den årliga förlust af 105,000 kronor, som vi nu belasta banans konto med, skall åtminstone betydligt nedgå.

Dessa två förhållanden, som jag nu i korthet antydt, torde böra vara bestämmande. Men, säger man, vi kunna icke bygga så fort, därför att man icke vill bekosta banbyggnaden medelst lånemedel, vi måste taga skattemedel. Det är ju en synpunkt, som i första hand kan tyckas vara af afsevärd beskaffenhet. Men, mina herrar, jag undrar, om denna järnvägspolitik, hur försiktig och rationell den än kan ha varit, för framtiden kan fullföljas. Vi ha ett stort, ett ofantligt stort och för hela vårt land synnerligen viktigt järnvägsbyggnadsföretag i sikte. — Jag menar naturligtvis inlandsbanan, en bana, som väl kommer att kosta åtskilliga miljoner kronor mera än den lilla banbit, som det nu är fråga om, och den kommer också att åtminstone delvis gå genom trakter, hvilkas ekonomiska förhållanden knappast torde medföra en högre ränta på anläggningsskapitalet. Tro verkligen herrarna, att vi kunna tänka oss möjligheten af att bygga denna inlandsbana med skattemedel? Då får den också krypa fram år efter år, så att ingen af oss kan våga uttala någon förhoppning om, hvilkas barnbarns barnbarn möjligen kunna få upplefva dess färdigbyggande. Jag tror sålunda icke, att det är så särskildt farligt eller snarare, att det är alldeles nödvändigt, att öfvergifva den politik, som i detta fall hittills varit rådande.

Till sist, det har sagts, på tal om Norrland, och hvad vi kostat på Norrland, att statsmakterna icke kunna klandras i detta afseende, utan att de gjort, hvad de kunnat, och som exempel framhåfdes då riksgrensbanan. Men efter allt hvad jag vet, bär den banan sig, och jag kan sannerligen icke förstå, hvarför man tager fram den just som exempel på den utomordentliga frikostighet, som Riksdagen visat Norrland.

Jag tillåter mig således, herr talman, dels på dessa grunder och dels naturligtvis under lifligt instämmande i de synpunkter, som förut framhållits om den nationella betydelsen af banans anläggning, yrka bifall till reservanternas förslag.

Med herr Starbäck instämde herrar *Wiklund, Kvarnzelius, Eriksson* i Rödsta, *Höjer, Asker, Ekman* i Göteborg, *Ljunggren, Söderbergh* i Karlshamn, *Rune* och *Karlsson* i Fjäl.

*Angående
fortsättning
af statsbanan
från
Morjäro till
Lappträsk
m. m.*

(Forts.)

Herr vice talmannen: Herr talman! Då jag biträdt utskottets förslag, skall jag be att nu få framlägga några skäl därför. Först vill jag då gärna erkänna önskvärheten af, att man bygger banan fortare och således tidigare kommer till målet, än hvad man kan komma med ett årligt anslag af en half million kronor. Hade man icke något annat att taga hänsyn till än bara att få denna sin önskan så snart som möjligt uppfylld, så skulle jag helt ställa mig då deras sida, som yrka på ett högre anslag. Men frågan lär emellertid kunna belysas från annat håll.

Det har sagts, att man icke kan tillämpa den satsen att bygga statsjärnvägar med skattemedel, när det blir fråga om exempelvis att bygga en sådan bana, som den, man börjat kalla »inlandsbanan», och därför frågar man, hvarför en sådan ordning skall tillämpas här. Jo, just därför, att det står i utsikt för oss att inom den allra närmaste tiden få bygga en statsjärnväg, som icke på något sätt kan komma till stånd, med mindre den bygges med lånta medel, så synes mig däri ligga ett skäl till att vi så länge som möjligt skola fortsätta bygandet af den nu påbörjade banan norr ut med skattemedel, så mycket hellre som det blir en järnväg, som i ekonomiskt afseende för en lång framtid kommer att bära sig högst dåligt, så att det skall sitta hårdt åt, om den ens skall kunna bestrida driftkostnaderna, långt mindre ge någon annan afkomst. Nu vet jag, att det icke låter bra att se saken ur den synpunkten och tala på detta sätt. Det har framgått vid åtskilliga föregående tillfällen liksom äfven i dag, när man talat om denna järnväg, att man i första rummet skall se den på helt annat sätt och ur helt andra synpunkter än så.

Man talar så mycket om det öfre Norrlands utveckling både i ekonomiskt afseende och i kulturellt. Då vill jag säga, att, hvad beträffar utvecklingen af kulturen och odlingen däruppe, jag aldrig kan föreställa mig, att det är alldeles så, som det blifvit af särskildt en ärad talare här nyss framhållet. Så fäste han särskildt uppmärksamheten på, att det finska språket ännu i öfre Norrland breder ut sig och håller sig fast. Jag vill icke, alldenstund jag saknar tillräcklig sakkännedom, söka vederlägga honom, men jag ber få erinra om att i alla skolor undervisningen hålles på svenska språket, och jag tycker, att detta i alla fall skulle betyda icke så litet, utan synes det mig, att det svenska språket under årens lopp skulle kunna breda ut sig med god framgång just därigenom, att barnen i skolorna bli undervisade däri, och det icke allenast med afseende på skriftspråk utan äfven så, att de kunna tala det.

¶ ¶ Hvad beträffar uppodlandet af det öfre Norrland, tror jag nog, att i floddalarna marken är sådan, att den skall komma att brukas som odlad jord i större utsträckning än hittills, sedan banan kommit till stånd, och att naturligtvis odlingen då skall gå snabbare framåt. Detta vill jag icke förneka, men jag tycker, att norrländingarna själfva i det fallet redan nu borde ställa ett exempel. Hur förhåller det sig med

*Ansöande
för iättning
af statsbanan
från
Morjärv till
Lappträsk
m. m.
(Forts.)*

till exempel Luledalen, hvilken, som jag tager för gifvet, skall vara lika bördig som floddalerna norr om densamma? Få vi icke läsa om, hurusom dess vackra och bördiga fält, som rent af skola vara de bördigaste, som finnas i öfre Norrland, få ligga i så mångåriga vallar, att de till sist blifva mossbelupna. Jag hemställer till herrarna, huruvida det är lämpligt att under sådana förhållanden ständigt åberopa sig på vikten af landsdelens snara uppodling. En rationell skötsel af jorden bör gå hand i hand med dess uppodling. På 1880-talet var det en tyst öfverenskommelse mellan Första och Andra Kammaren, att man så långt som möjligt skulle bygga med skattemedel, när det gällde statsbanan från Sollefteå, ty det var redan så tidigt som då man skulle börja bygga järnvägen därifrån och norrut. Nu kan jag icke uppgifva, huru mycket af sådana medel som användts för byggande af statsbanan från Sollefteå och norrut, men att det är tiotals miljoner det är alldeles säkert. Om det nu icke hade varit så lyckligt, att man hade använt så pass stor del skattemedel till byggande af den järnvägen, hurudant hade då det beräknade ekonomiska resultatet varit af järnvägen från Sollefteå? Vi veta alltför väl, att det icke är bra som det är, men än sämre hade det ställt sig i fråga om amorteringen af anläggningkostnaden, om därtill icke hade användts så stor del skattemedel.

Nu säger man, att det blir dyra administrationskostnader genom att bygga så långsamt, och det har ock påpekats i civilministerns anförande till statsrådsprotokollet. Jag vill icke på minsta sätt föringa det påståendet, ty det äger nog sin riktighet, men å andra sidan kan man fråga, hvad man i ekonomiskt afseende har vunnit på att ett eller annat år tidigare få en bana färdig, som, då den en gång blir färdig, icke lämnar någon inkomst, utan tvärtom går med förlust.

Nu framhåller man, att det är önskvärdt att få en järnväg däruppe, så att man kommer till riksgränsen. Jag vill icke förneka detta, men jag tror, att herrar norrländingar icke skola ställa så stora anspråk på landet i dess helhet, att banan med nödvändighet skall byggas genom skuldsättning. Det är icke blott denna järnväg man kan ha anledning att tänka på utan i allmänhet hvad det har kostat staten att bygga järnvägar i Norrland. Nu är det ju så, att den, som har blifvit van vid att få mycket vill ha mer. Detta är en gammal sats, som vi alltför väl känna till. Hur det då skall kunna gå till att i längden tillfredsställa Norrlands alla anspråk, det förstår icke jag. Jag är visst icke den, som på minsta sätt vill förmena Norrland hvad det verkligen behöfver, men jag tycker, att då landet bjuder till och gör så godt det förmår, borde herrar norrländingar ändå vara nöjda.

Så är det en annan sak. Det är naturligtvis af allra största betydelse, att då man kommer fram med banan till riksgränsen, man kan få en anknytning till det finska järnvägsnätet. Jag tror dock, att det skall visa sig, då en gång den dagen kommer, att den frågan på allvar tränger sig fram, att det kanske icke blir så lätt att få den saken realiserad. Det borde på förhand klargöras, hur en öfverenskommelse och uppgörelse härom skulle komma till stånd. Nu vet man intet därom, och det torde väl behöfvas en ganska rundlig tid för att få den saken uppgjord.

Jag kan icke finna annat än att de ord, som herr statsrådet och chefen för civildepartementet anfört i statsrådsprotokollet, äro fullkomligt riktiga och vid detta tillfälle borde beaktas mer än de blifvit. Herr statsrådet säger, att, då Riksdagen ansett kostnaderna för dessa anläggningar böra bestridas med anslagsmedel och någon ändrad anordning i detta hänseende nu icke syntes böra ifrågasättas, ansåge han, i betraktande jämväl af öfriga stora anslagskraf, som förelades Riksdagen, att budgeten icke borde för ifrågavarande ändamål belastas med större belopp än under föregående år.

På dessa skäl, som herr statsrådet och chefen för civildepartementet anfört med tillägg af dem, jag för egen del nu haft tillfälle anföra, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr Larsson i Lund: Då jag deltagit i detta ärendes behandling på riksgäldsafdelningen, men af annat utskottsarbete hindrats att deltaga i ärendets slutliga afgörande inom utskottet, anser jag mig förslå att här tillkännagifva, att jag på afdelningen intagit samma ståndpunkt, som nu intages af reservanterna i utskottet. Här har förut under diskussionen framhållits så öfvertygande skäl för ett påskyndande af arbetena med denna bana, skäl, som äfven jag delar, att jag icke därtill behöfver tillägga mycket. Den enda tvekan, som skulle kunna förefinnas, skulle vållas af hänsyn till den statsfinansiella sidan af saken. Herr Sjö berörde ju ock denna sida, då han berade, att det skulle skada vår kredit, om vi nedlade upplånta pengar på ett järnvägsföretag, som icke bure sig. Jag tror det var ungefär så hans ord föll. Jag kan icke neka till, att jag verkligen haft mycken tvekan just med hänsyn till det statsfinansiella spörsmålet, och jag har mycket tänkt öfver den saken och därvid kommit till det resultat, att skall Riksdagen kvarstå på samma ståndpunkt som hittills, d. v. s. vidhålla den uppfattningen, att denna järnväg skall byggas icke med lånemedel utan med anslags- eller skattemedel, då kunna vi knappast våga påskynda järnvägsbyggandet. Ty att belasta budgeten med ytterligare 700,000 kronor skattemedel tror jag skulle vara i högsta grad betänkligt. Men å andra sidan har jag icke kunnat finna något afgörande skäl, hvarför icke Riksdagen skulle kunna för denna järnvägs byggande anlita lånevägen. Jag tror icke, att vår kredit skulle på ringaste sätt därpå lida. Om herrarne vilja se efter i kapitalkontot till riksboksslutet för år 1905, så synes där, att statens järnvägar med tillhörande materiel utbalanseras med ett värde af 467,200,000 kronor i rundt tal, medan sammanlagda kapitalbeloppet af den fonderade statsskulden utbalanseras med ett belopp af 380,800,000 kronor. Våra järnvägar representera således ett värde, som med omkring 86,400,000 kronor öfverskjuter beloppet af vår fonderade stasskuld. Vi ha således en räntebärande och väl räntebärande tillgång, som så väsentligt öfverskjuter vår statsskuld, att jag icke tror, att vår kredit skulle på ringaste sätt lida, därför att vi upplåna de medel, som erfordras för att påskynda denna järnvägs byggande. Herr Starbäck har ju redan förut erinrat, att vi måste anlita lånevägen, då vi komma till byggandet af inlandsbanan, och jag kan icke se, hvarför man icke då kan beträda den vägen äfven nu, då det gäller ett järnvägsföretag, som är af allra största betydelse för hela

*Angående
fortsättning
af staten in
från
Mörjärr till
Lapträsk
m. m.
(Forts.)*

Angående vårt land. Det har här påpekats, att denna järnväg icke blir rentabel, att vi icke kunna räkna på, att den skall kunna bära omkostnaderna. Just därför måste staten träda emellan. Det gäller att till Sverige närmare och fastare knyta ett gränsland, som är i fara att gå ifrån oss kulturellt, och för detta ändamål må väl de uppoffringar kunna göras, som det här är fråga om. Jag skall därför, herr talman, be att få yrka bifall till reservationen.

Morjärv till Lappträsk m. m.
(Forts.)

Herr von Schéele: Herr talman! Genom att instämma med en föregående talare har jag redan tillkännagivit min ståndpunkt i denna fråga såsom vän af det större anslaget, för hvilket också fullständiga skäl synas mig framlagda, att jag icke har tillräcklig anledning att begära ordet för att lägga något härtill. Däremot känner jag mig uppfordrad att göra en gensaga mot den auktoritative talare, som från motsidan åberopat departementschefens förmenta förordande af det mindre anslaget. Visserligen har han vid tanken på de många anslagskrafven *nödd och tvungen* böjt sig för Riksdagens tillförne uttalade vilja att stanna vid de 500,000 kronorna om året, men icke vill eller önskar han själf det häraf förorsakade uppskofvet med banans fullbordan, hvartill lika litet lär finnas någon strategisk som klokt ekonomisk grund. Fastmer ansluter han sig ju till järnvägsstyrelsens åsikt. Det heter nämligen i hans officiella yttrande:

»Slutligen har föredragande departementschefen för egen del anført, att han i likhet med järnvägsstyrelsen funne flera skäl tala för önskvärdheten af att ifrågavarande arbeten kunde påskyndas mer, än hittills skett.» Detta är ju klara och tydliga ord. Vidare tillägges det: »Bland annat lede det, såsom järnvägsstyrelsen» d. v. s. den sakkunnige myndigheten, »ock påpekat, intet tvifvel, att det ställde sig ekonomiskt ofördelaktigt, särskildt med hänsyn till administrationskostnaderna, att bedrifva arbetet vid ifrågavarande anläggningar med så ringa intensitet, som med de årligen anvisade anslagen kunnat ifrågakomma.»

Äfven jag är både genom anlag och fostran böjd för sparsamhet och inser mycket väl värdet af att utan skuldsättning fullborda detta i alldeles särskild bemärkelse fosterländska företag; men vi få akta oss för att *låta snålheten bedra visheten*.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad samt herr talmannen framställt propositioner å de därunder gjorda yrkandena, afslög kammaren utskottets hemställan och biföll i stället den vid utlåtandet fogade reservationen.

§ 10.

Statsutskottets härupå föredragna utlåtande n:o 28, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för Dejeffors—Forshaga järnvägs och slussverks aktiebolag från skyldighet att underhålla järnväg vid Dejeffors, blef af kammaren godkändt.

§ 11.

Å föredragningslistan fanns vidare uppfördt bevillningsutskottets betänkande n:o 11, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning, angående rätt att hos generaltullstyrelsen erhålla upplysning rörande tullbehandlingen af varor, afsedda att till riket införas.

Angående rätt att hos generaltullstyrelsen erhålla upplysning i tullbehandlingsfrågor.

I proposition af den 1 innevarande februari hade Kungl. Maj:t, under åberopande af det vid Kungl. Maj:ts proposition af samma dag angående anslag till bestridande af kostnader för en tullbehandlings- och upplysningsbyrå inom generaltullstyrelsen fogade utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för berörda den 1 februari, föreslagit Riksdagen att antaga ett vid förstnämnda proposition fogadt förslag till förordning angående rätt att hos generaltullstyrelsen erhålla upplysning rörande tullbehandling af varor, afsedda att till riket införas.

För § 4 i förordningen hade föreslagits följande lydelse:

Mot meddelad upplysning i tullbehandlingsfråga må klagan icke föras. Vägras sådan upplysning i de fall då, enligt hvad ofvan sägs, generaltullstyrelsen äger pröfva, huruvida upplysning må kunna meddelas, däröfver må ej heller klagan föras.

Utskottet hemställde, att Riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande förslag icke kunnat oförändradt bifallas, måtte antaga samma förslag med den ändring, ett vid betänkandet fogadt författningsförslag utvisade.

Enligt utskottets förslag skulle § 4 erhålla denna lydelse:

Mot meddelad upplysning i tullbehandlingsfråga må klagan icke föras. Vägras sådan upplysning, däröfver må besvär anföras i den ordning, som är stadgad angående sökande af ändring i generaltullstyrelsens beslut.

Vid betänkandet hade emellertid fogats reservationer af:

Herr *P. A. H. Cavalli*, som ansett, att Kungl. Maj:ts förslag till lydelse af § 4 i förordningen af praktiska skäl ägde företräde framför det af utskottet framlagda, samt att utskottet förty bort tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition äfven i denna del;
af friherre *C. J. Beck-Friis*, som instämt med herr Cavalli; samt af herr *F. E. K. Åkerberg*.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af

Herr Söderbergh i Karlshamn, som yttrade: Herr talman! I den föreliggande förordningens § 4 har bevillningsutskottet föreslagit sådan ändring i Kungl. Maj:ts förslag, att, därest generaltullstyrelsen skulle vägra att lämna begärd upplysning, besvär däröfver skulle få anföras i den ordning, som är stadgad för sökande af ändring uti nämnda myndighets beslut. Då jag anser den af utskottet sålunda föreslagna

Angående
rätt att hos
generaltull-
styrelsen
erhålla upp-
lysning i tull-
frågor.
(Forts.)

ätgårderna vara omotiverad och i sig själf både olämplig och opraktisk, skall jag tillåta mig att yrka afslag därå och bifall till Kungl. Maj:ts förslag till lydelse af ifrågavarande paragraf. Tulltaxekommittén har visserligen affattat paragrafen sådan den här enligt utskottets förslag föreligger, men utan annat yttrande, än att i förevarande fall »rätten att besvara sig syntes böra förvaras sökanden.» Generaltullstyrelsen däremot påpekar, hurusom enligt 2 § i förslaget upplysning skulle kunna vägras endast i det fall, att prof på varan icke företetts, och då sålunda till grund för varans bedömande förutom sökandens egna uppgifter endast föreläge ritning eller beskrifning eller då icke ens sådana handlingar blifvit aflämnade. Generaltullstyrelsen skulle följaktligen, därest, i anledning af anförda besvär, Kungl. Maj:t funne upplysning ha bort meddelas, kunna bli ålagd att meddela en upplysning utan att därför ha annat underlag än det styrelsen en gång förklarar sig anse otillräckligt. Sådant skulle ju vara orimligt, och på grund därpå hemställer styrelsen, att klagan i detta fall icke måtte få föras. Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet har ytterligare kraftigt framhållit olägenheten därpå, att generaltullstyrelsen, oakadt den själf icke ansett sig äga tillräckligt material för frågans bedömande, skulle åläggas meddela begärd förhandsupplysning.

Nu förmenar bevillningsutskottet, att detsamma »haft så mycket större skäl att föreslå en afvikelse från den i allmänhet medgifna rätten att underställa ett beslut högre myndighets pröfning, som frågan här i hvarje fall gäller ett afgörande i sak, grundadt på en allmänheten tillerkänd rätt». Häremot torde det vara tillräckligt att åberopa, hvad herr finansministern i detta afseende yttrat å sidan 53 i den kungl. propositionen, där det heter: Besinnar man emellertid, att här icke är fråga om meddelande af ett slutgiltigt beslut, hvarigenom någons rätt definitivt afgöres, utan endast om meddelande af en provisorisk rökning af vissa gifna stadganden, afsedd att tills vidare läggas till grund för ett visst förfarande, torde emellertid berörda afvikelse i själfva verket befinnas mera skenbar än verklig, då det ju alltid står sökanden öppet att, därest han ej nöjes åt den tullbehandling, en till import afsedd vara vid dess införsel varder underkastad, däröfver i vanlig ordning föra klagan, eventuellt äfven hos Kungl. Maj:t.

Det må ju vara sökandens ensak att, om han vill hafva ett ordentligt besked, också på behörigt sätt framlägga det nödiga materialet, som måste erfordras för beskedets meddelande. Det är klart, att sökandens intresse måste anses tillräckligt tillgodosedt genom hans författningensliga rätt att öfverklaga inkommen varas tullbehandling, när helst han finner skäl därtill. Att i onödan söka uppmuntra till dragandet under Kungl. Maj:ts bepröfvande af alla möjliga ärenden, torde vara förkastligt ur flera synpunkter. Kungl. Maj:t är nog förut tillräckligt öfverhopad med dylikt arbete.

Med stöd af hvad jag sålunda tillåtit mig anföra och då, efter hvad jag erfarit, Första Kammaren redan stannat vid Kungl. Maj:ts förslag, yrkar jag, att kammaren, med afslag å bevillningsutskottets förslag till lydelse af ifrågavarande 4 §, måtte bifalla det af Kungl. Maj:t afgifna förslaget.

Vidare anförde:

Herr Ljunggren: Herr talman, mina herrar! Den enda reella skillnaden mellan Kungl. Maj:ts förevarande förslag och bevillningsutskottets är, såsom förut blifvit påpekadt, en liten del af § 4. Utskottets majoritet har ansett sig böra följa tulltaxekommitténs förslag till lydelse af paragrafen och har därtill haft åtskilliga skäl. Man har icke velat förbise, att tulltaxekommittén varit så sammansatt, att dess yttrande kunde hafva något värde såsom vitsord från dem, som äro närmast inne i de spörsmål, upplysningsbyrån skulle komma att behandla. Vi veta att tulltaxekommittén varit sammansatt af icke mindre än 5 näringsidkare, alla framstående män inom sina respektive fack, samt 2 framstående tulltjänstemän. Såvidt man erfarit, har icke någon meningsskiljaktighet inom kommittén egt rum, men å andra sidan skulle man ju måhända i allmänhet kunna säga, att lika många näringsmäns, som gilla utskottets förslag, lika många kanske kunna finnas, som hysa andra åsikter, och att det således i detta fall torde bero på individuella åsikter. Till stöd för herr finansministerns åsikt torde kunna anföras, att han representerar näringarna mer än de flesta.

Det är dock i alla fall ett ytterligare realskäl, som ligger till grund för utskottets förslag, och det är rädslan för att upplysningsbyrån kunde komma att slå in på hvad vi kalla en byråkratisk väg. Till förhindrande häraf har utskottet formulerat sitt förslag till § 4 på samma sätt som tulltaxekommittén och motiverat detta därmed, att man icke bör förhindra en person att besvära sig, synnerligast som det här gäller en allmänheten medgifven rätt. Fara för byråkratism hos upplysningsbyrån kan verkligen förefinnas, och till förhindrande däraf har utskottet ansett sig böra formulera paragrafen på sätt som skett och tänkt, att besvärsrätten skulle vara som ett damoklessvärd, som kunde falla ned öfver generaltullstyrelsen, om densamma af formella skäl vägrade att lämna begärd upplysning.

Herr talman! Jag ber att få tillstyrka bifall till utskottets förslag.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Swartz: Jag vill för min del framföra ett tack till bevillningsutskottet för det välvilliga sätt, hvarpå det behandlat Kungl. Maj:ts proposition i det nu föreliggande ärendet. Jag tillåter mig dock med hänsyn till den nu föredragna punkten att fortfarande vidhålla den uppfattningen, hvilken ju torde kunna anses som helt naturlig från min sida, att det sätt Kungl. Maj:t föreslagit är att föredraga framför den väg, som bevillningsutskottet velat slå in på. Meningen med upplysningsbyrån är, att man på snabbast möjliga sätt skall kunna erhålla tillförlitlig upplysning angående tullbehandlingen vid tilltänkt import från utlandet. Frågan är nu: på hvilket sätt vinner man lättast detta mål, på den väg Kungl. Maj:t föreslagit eller på den af utskottet föreslagna. Jag vill fästa uppmärksamheten på, att från generaltullstyrelsens sida aldrig kan vägras upplysning, när den vara, som skall importeras, förelägges styrelsen i prof af tillräcklig kvantitet, liksom ock att ingen vägran kan förekomma i det fall, att den deposition, hvarom § 3 talar, är fullgjord och befinnes vara i riktigt skick. Jag vill särskildt fästa uppmärk-

Angående rätt att hos generaltullstyrelsen erhålla upplysning i tullbehandlingsfrågor.
(Forts.)

*Angående
rätt att hos
generaltull-
styrelsen
erhålla upp-
lysning i tull-
behandlings-
frågor.
(Forts.)*

samheten på detta, därför att det under diskussionen i Första Kammaren framhållits, att generaltullstyrelsen skulle kunna vägra att lämna upplysning, därest icke prof i tillräcklig mängd finnes eller en tillräckligt stor deposition icke vore gjord, och att det i sådant fall vore lämpligt att klaga hos Kungl. Maj:t. Jag kan icke förstå annat, än att det enda rätta sättet att afhjälpa detta är att skicka in prof i tillräcklig mängd eller fylla depositionen, och detta lärer väl gå mycket fortare och lättare, om det sker utan att först anlita den långa omvägen att klaga hos Kungl. Maj:t, en väg, som i de flesta fall icke kan leda till annat resultat än en förklaring att, intill dess nämnda åtgärder vidtagits, ingenting kan företagas. Det enda fall, då i praktiken en vägran skulle kunna ifrågakomma, skulle sålunda vara det, då icke prof på varan vore bifogadt, utan densamma i stället åtföljdes af ritning och beskrifning. Huru ställer sig nu saken, om generaltullstyrelsen efter hörande af tekniskt sakkunniga — något som generaltullstyrelsen redan nu brukar göra men naturligtvis i högre grad kommer att göra, om detta ålägges densamma och det framdeles kommer att ingå som ett moment i hela denna institution att tekniskt sakkunniga skola höras — kommer till det resultat, att denna ritning och beskrifning äro otillräckliga, för att man på dem skall kunna grunda ett tillförlitligt omdöme och den upplysningssökande öfverklagar ett dylikt utslag? Hvad kan sökanden vinna genom ett dylikt öfverklagande hos Kungl. Maj:t? Ja, icke vinner han tid, ty för ett sådant ärendes behandling måste naturligtvis åtgå ganska lång tid. Kungl. Maj:t måste hänskjuta saken till tekniska myndigheter. Detta är så mycket nödvändigare, som det är en ganska svårlöst teknisk fråga att kunna bedöma, huruvida ritningar eller beskrifningar äro af beskaffenhet, att på dem kan grundas ett tillförlitligt omdöme. Tekniska myndigheter måste sålunda höras, och detta tar tid. Så kommer svaret från dessa myndigheter. Kungl. Maj:t har emellertid flera ärenden att afgöra, och det kommer därför antagligen alltid att dröja om en tid, innan det blir möjligt att företaga en sådan fråga. Det kan åtminstone mycket lätt hända, att det kommer att blifva ett uppskof på ett par månader, från det klagomålen inkommit. Hvad kommer nu dessutom i regel till sist att blifva Kungl. Maj:ts svar? Jag förmodar, att det i de allra flesta fall kommer att blifva detta: Vi kunna icke göra någon ändring i generaltullstyrelsens beslut rörande vägran att lämna begärd upplysning. Det torde nämligen ligga i sakens natur, att det behöfves mycket starka skäl för att man skall kunna ålägga en myndighet att afgifva ett omdöme på grund af ett material, som denna myndighet själf förklarar vara otillräckligt för att kunna ligga till grund för ett tillförlitligt omdöme. Jag tror därför, att i de flesta fall ingen ändring komme att ske i generaltullstyrelsens beslut. Skulle emellertid någon ändring ske, skulle den naturligen gå ut därpå, att Kungl. Maj:t skulle ålägga generaltullstyrelsen att på grund af detta material, ty om något annat är icke fråga, afgifva sitt utlåtande. Men hurudant blir då detta utlåtande? Nog tror jag, att ett sådant aftvunget utlåtande blir skäligen otillförlitligt, utan att jag därför vill påstå, att det skulle ligga någon dålig vilja hos generaltullstyrelsen. Jag tror, att sökanden får svårt att på ett sådant utlåtande grunda en bestämd uppfattning om hvilken slut-

sats han bör draga af detsamma, för den händelse han importerar varorna.

Då finnes det en mycket enklare väg att gå, om generaltullstyrelsen säger, att ritningen eller beskrifningen icke är tillräcklig, och att något bedömande icke kan göras efter den, nämligen att komplettera den eller, om man tror, att man icke på den vägen öfver hufvud taget kan få ett omdöme af generaltullstyrelsen, huru varan blir behandlad vid en import, verkställa en profimport. Då är man säker på saken. Hvilken väg man än väljer, kunna herrarna vara öfvertygade om, att det går många gånger fortare än klagovägen.

Jag erkänner villigt, att klagovägen är den principiellt riktiga. Jag vill icke heller beröfva någon människa utvägen att öfverklaga generaltullstyrelsens beslut, men detta är fråga om en praktisk institution, och då tror jag, att det är bättre att välja den praktiska vägen.

Jag vill slutligen gentemot hvad den föregående talaren yttrade, att det i näringskretsar skulle vara den allmänna uppfattningen, att det vore lyckligt att taga utskottets förslag, hänvisa till hvad en känd köpman i Första Kammaren, nämligen grosshandlaren Oscar Almgren i detta afseende anfört. Han förklarade sig tala å köpmännens vägnar, när han uttalade, att den utväg, som Kungl. Maj:t hade föreslagit, var ur praktisk synpunkt att föredraga framför den af utskottet valda.

Jag ber samtidigt att få säga, att Första Kammaren utan votering accepterat Kungl. Maj:ts förslag, och det skulle ju vara, synes det mig, under sådana förhållanden ett ytterligare utslag af denna kammars praktiska kynne, för den händelse den följde medkammarens exempel.

Herr Vennersten: Herr talman! Jag begärde ordet icke i syfte att framställa något yrkande, utan för att göra en erinran med anledning af herr finansministerns uppfattning om det sätt, hvarpå den blifvande institutionen borde samarbeta med näringslivets män. Men då jag såsom ledamot af tulltaxekommittén kan synas hafva någon anledning att försvara kommitténs uppfattning angående det nu föreliggande spörsmålet, skall jag tillåta mig tillkännagifva, hvarför jag för min del gått med på den lydelse af paragraf 4, som utskottet förordat.

Herr finansministern har själf medgifvit, att klagovägen är den principiellt riktiga, något som äfven kommittén antog, och just på denna grund ansågo vi, att man i detta fall icke borde förmena en upplysningssökande den utväg, som i andra fall brukar stå rättssökande till buds. Vidare ansåg man, att, långt ifrån att den omständigheten att en upplysningssökande kunde klaga vore en försämring, den tvärtom vore för honom en afgjord fördel, därigenom att han kände förvisning om att hans begäran om upplysning skulle blifva behandlad synnerligen omsorgsfullt, äfven då endast ritning eller beskrifning föredredes. Jag ber för öfrigt få påpeka, att kommitténs ordförande är medlem af generaltullstyrelsen och en framstående jurist, och anser jag därför, att Kungl. Maj:t hade all anledning att icke borttaga den af kommittén föreslagna möjligheten att anlita klagovägen.

Det är tydligt, att om, såsom herr finansministern nyss yttrat, en framstående industriman i Första Kammaren förklarar, att Kungl. Maj:ts

Angående rätt att hos generaltullstyrelsen erhålla upplysning i tullbehandlingsfrågor
(Forts.)

*Angående
rätt att hos
generalltull-
styrelsen
erhålla upp-
lysning i tull-
behandlings-
frågor.*

(Forts.)

förslag vore att föredraga, man måste göra sig den frågan: Har denne industriman verkligen rätt uppfattat, hvad här är fråga om. Ty jag kan icke inse, att en importör skulle anse det vara en olägenhet att äga rätt att besvara sig öfver generalltullstyrelsens utslag. Då nu också från regeringens sida blifvit antydt, att klagovägen är den principiellt riktiga, vet jag icke, hvarför kammaren icke skulle godkänna utskottets förslag i denna punkt.

Jag har för öfrigt icke begärt ordet för att yttra mig i denna del af frågan, utan, såsom jag nämnde, för att påpeka ett förhållande rörande samarbetet mellan den blifvande institutionen och näringslivets män, som förtjänar särskildt beaktande. Såsom herrarna torde påminna sig, hafva två af kammarens ledamöter i sin egenskap af medlemmar af tulltaxekommittén reserverat sig mot det beslut, hvartill kommittén kommit, då den hade att yttra sig rörande denna del af frågan. Kommitténs majoritet, 4 mot 3, ansåg, att det uppdrag, kommittén fått, icke kunde gifva anledning att verkställa utredning i denna del, men nu har herr finansministern, såsom herrarna finna af den kungl. propositionen, välvilligt upptagit tanken samt lofvat att rörande de särskilda bestämmelser, som för sådant ändamål böra utfärdas, återkomma, och vill jag nu anhålla om ett ögonblicks uppmärksamhet för att få göra en invändning mot det sätt, hvarpå herr finansministern tänkt sig att i början ordna samarbetet mellan näringarnas representanter och den nya institutionen. Herr finansministern synes nämligen vilja använda den utväg, som Göteborgs handelskammare anvisat, att man borde vända sig till Stockholms köpmannaförenings handelskammare för att genom densamma kunna få anvisning på sakkunnige i de fall, då sådana behöfde af byrån anlitas. Nu hyser jag den mening, att detta i och för sig är en god utväg, men då herr statsrådet gått in på att redan på detta tidiga stadium anordna samarbete mellan näringslivets representanter och tulltekniska byrån, kunde man våga göra en hemställan till herr statsrådet att taga steget fullt ut och låta denna åtgärd föregås af den utredning, som tulltaxekommittén enligt mitt förmenande bort göra, men hvartill dess majoritet ansåg sig förhindrad. Nog vore det en större garanti för att näringarnas alla skiftande intressen fingo tillfälle att göra sig hörda, om en sådan utredning åstadkommes, än om man nu på grund af ett uttalande från ett eller två enstaka håll skulle anlita endast Stockholms köpmannaförenings handelskammare att gifva anvisning på de sakkunnige, som i första hand borde af upplysningsbyrån anlitas. Jag tror, att tillräcklig tid finnes för en sådan utredning, om herr statsrådet ville besluta sig för den, och jag vågar nästan tro, att förtroendet för byrån och dess verksamhet skulle ökas, om man från början borttoge all tvekan om att man vid nämmandet af de korporationer, som ägde anvisa sakkunnige, gått fullt opartiskt till väga. Jag vill icke säga, att Stockholms handelskammare icke skulle göra sitt bästa, men näringslivets intressen blefve säkerligen bättre tillgodosedda, om sakkunnige finge anvisas äfven af andra korporationer. Här finnas snart handelskammare landet rundt, hvilka skulle vilja ha ett ord med i laget, och dessutom borde det ju äfven åt representanter för en så betydande näring som jordbruket lämnas tillfälle att yttra sig, då ju jord-

bruksprodukter importeras i så betydande mån och ofta äro föremål för olika tullbehandling.

Det är på dessa skäl, som jag tager mig friheten att till herr finansministern rikta en vördsam anhållan, att han ville vid organiserandet af den nya byrån på det sätt, det synes honom lämpligast, taga hänsyn till hvad jag tillåtit mig anföra.

Angående
rätt att hos
generaltull-
styrelsen
erhålla upp-
lysning i tull-
behandlings-
rögor
(Forts.)

Häruti instämde herrar *Jespersen* och *Jeansson* i Kalmar.

Herr Röing: Endast några ord. Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet har framhållit de synpunkter, som föranledt honom och regeringen att framkomma med föreliggande förslag beträffande paragraf 4 i nu ifrågavarande förordning. Jag ber att få uttala den åsikt, att, om Andra Kammaren bifaller utskottets förslag, detta icke kommer att hafva någon så stor reell innebörd. Jag hyser nämligen den lifliga förhoppningen och är fullt förvissad om, att vi komma att erhålla en tullteknisk byrå af den beskaffenhet, att vi näringsidkare få all anledning att vara belättna med densamma, men jag har å andra sidan ansett, att det icke kan vara annat än praktiskt, att möjlighet förefinnes att kunna öfverklaga generaltullstyrelsens vägran att lämna en upplysning, för den händelse i spetsen för styrelsen skulle sitta män, som icke voro så praktiska och fria från byråkratism, som vi köpmän skulle önska. Jag har därför anslutit mig till majoriteten inom utskottet och har en helt annan uppfattning än herr finansministern, som framhöll, att det för oss näringsidkare skulle vara lättare att gå en annan väg, för den händelse vi icke vore nöjda med generaltullstyrelsens beslut, nämligen att vinna upplysning genom en profimport. Jag vill nämligen påpeka, att vi näringsidkare icke äro tillräckligt skyddade därmed, att packhusinspektionen, som utgör första instansen, vid importtillfället, åsätter varan en tullsats, som importören anser riktig, utan skola vi vara säkra, måste vi öfverklaga detta beslut i öfriga instanser.

Till min förvåning hörde jag, att grosshandlaren Oscar Almgren i Första Kammaren yrkat bifall till Kungl. Maj:ts proposition å köpmännens vägnar. Jag antager, att han lika väl som jag endast talat å egna vägnar, ty jag vill påpeka för kammarens ledamöter, att alla de näringsidkare, som haft säte i tulltaxekommittén, föreslagit en sådan lydelse af paragraf 4, som utskottet föreslagit, liksom alla näringsidkare inom utskottet gjort detsamma. Jag ber att på dessa skäl få yrka bifall till utskottets förslag.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Swartz: På det att ingen måtte missförstå hvad jag anförde angående herr Almgrens yttrande, vill jag säga, att han naturligtvis lika litet som jag menade, att han hade något *uppdrag* att tala å andras vägnar. Men han förklarade, att han gaf uttryck åt den uppfattning, som inom köpmannakretsar i Stockholm var allmän. Och jag hoppas, att det uttrycket, att han »å köpmännens vägnar» gaf denna förklaring, icke måtte anses innebära något annat än detta.

Det skäl han anförde var, att han ansåg, att genom en sådan bestämmelse som denna, som tillåter klagomål öfver vägrad upplysning,

*Angående
rätt af hos
generaltull-
styrelsen
erhålla upp-
lysning i tull-
behandlings-
frågor.*

(Forts.)

skulle den ena eller andra importören känna sig lockad till att söka på klagovägen få en ändring, som skulle kunna mycket mera praktiskt och snabbt erhållas på en annan väg. Detta var hans skäl, och jag tror, att det kan ligga mycken sanning däri. Jag vill ännu en gång fästa uppmärksamheten på, att det icke i praktiken blir fråga om några andra förhållanden än sådana, där generaltullstyrelsens vägran grundar sig på dess uppfattning om bristande ritningar, bristande beskrifningar eller bristande utredning angående den föreliggande frågan, och att, som sagdt, ifall klagomål sker, detta i praktiken näppeligen torde komma att medföra för näringsidkarne annan effekt än lång tidsutdräkt.

Man tror sig på detta sätt, genom att medgifva klagomål, kunna utöfva en välbehöflig påtryckning på generaltullstyrelsen. Men att denna af rent formella skäl skulle vägra upplysning, där icke reella skäl finnas, tror jag är en uppfattning, som icke har stöd i verkligheten. Och om mot all förmodan något sådant skulle från vederbörande komma till synes, kan nog på annat sätt finnas korrektiv därför.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. Efter det herr talmannen framställt proposition å de därunder gjorda yrkandena, blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 12.

Härefter föredrogs lagutskottets utlåtande n:o 11, i anledning af väckt motion om upphäfvande af frälsemäns och deras vederlikars rätt till särskildt forum i vissa mål.

Utskottets hemställan bifölls af kammaren.

§ 13.

*Angående
aflösning af
afgäld från
afsöndrad
lägenhet.*

Därnäst i ordningen förelåg till afgörande lagutskottets utlåtande n:o 12, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående aflösning af afgäld från afsöndrad lägenhet.

Genom en den 31 december 1906 dagtecknad proposition, hvilken af båda kamrarna blifvit till lagutskottet hänvisad, hade Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagda, i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga ett vid propositionen fogadt förslag till lag angående aflösning af afgäld från afsöndrad lägenhet.

Enligt berörda förslag skulle 1 § i lagen erhålla följande lydelse:

Har för lägenhet, som för alltid blifvit från hemman afsöndrad, afgäld fastställts på grund af 5 § i lagen den 25 maj 1905 rörande afgäld från afsöndrad lägenhet, vare lägenhetens ägare berättigad att få sådan afgäld aflöst mot ersättning, som, där annorlunda ej aftalats, skall utgå med ett penningbelopp, motsvarande tjugufem gånger afgälden för ett år.

Är afgälden bestämd i annat än penningar, och har ej viss grund för beräkning af dess värde i penningar blifvit vid afgäldens fastställande stadgad eller sedermera öfverenskommen, varde det värde beräknadt efter

senast fastställda medelmarkegångspris eller, där sådant pris icke finnes i länets markegångstaxa upptaget för persedel, hvari afgälden bestämts, efter medeltalet af markegångsprisen för de sist förflutna tio åren eller, om beräkningen ej kan ske, enligt länets markegångstaxor, efter ty skäligt pröfvas.

*Användande
af lösning af
afgäld från
afsöndrad
lägenhet.
(Forts.)*

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte antaga det i propositionen innefattade lagförslaget.

Reservation hade emellertid afgifvits af herr *Zetterstrand*, med hvilken herrar *Jansson* i Edsbäcken, *Widén*, *Lindhagen*, *Åkerlund*, *Ersson*, *Nordin* och *Forsberg* instämt, och som hemställde, att Riksdagen, med godkännande i öfrigt af lagförslaget, måtte besluta, att de i § 1 förekommande orden »tjugufem gånger afgälden för ett år» skulle utbytas mot orden »tjugu gånger afgälden för ett år».

Utskottets hemställan föredrogs, hvarefter

Herr *Zetterstrand* yttrade: Herr talman, mina herrar! Vid detta utlåtande är fogad en reservation af samtliga ledamöter i lagutskottet från Andra Kammaren. Den är kortfattad, och jag har ingenting att tillägga till densamma, utan får endast, på de skäl, som där äro anförda, yrka bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr *Persson* i Tällberg: Herr talman, mina herrar! Jag har icke synnerligen stor förhoppning, att den mening, jag omfattar i denna fråga, skall vinna gehör i denna kammare, då majoriteten af lagutskottets ledamöter från denna kammare år 1905, då beslut fattades om afskrifning af dessa afgälder, visade sig hafva så liten förståelse för den klass, för hvilken jag då gjorde mig till målsman. Jag har nu så mycket mindre anledning till förhoppning, som jag till min ledsnad finner, att äfven herr *Lindhagen*, som eljest brukar anlägga en mycket vidare blick än den, som vanligen består utskottsutlåtanden, slutit sig till reservanternas förslag i detta fall.

Jag sökte år 1905 framhålla, att det icke alls är så, som dåvarande justitieministern, och äfven den nuvarande, anført, att det i allmänhet är fattiga och mindre bemedlade som innehafva dessa afsöndrade lägenheter. Jag medgifver gärna, att det finnes äfven sådana, och att de kanske utgöra det större antalet. Men det förhåller sig icke så beträffande de personer, som förvärfvat sig afsöndringar, hvilka uteslutande bestå af skogsmark såsom i min hembygd, utan där är det de stora och mäktiga bolagen.

Jag skall icke upptaga kammarens tid med att anföra, hvilka afsevärda kostnader som äro förenade med att få en afgäld fastställd för framtiden. Det synes mig som om, när en eller annan genom afsevärda kostnader fått denna rätt fastställd hos Konungens befallningshafvande och sedermera afgälden aflyftes, han då bör få räkna efter 4 procent och sålunda få ett högre belopp, än reservanternas här önskat.

Jag skall därför i korthet anhålla att få yrka bifall till utskottets förslag.

Angående
aflösnings af
gäld från
afsöndrad
lägenhet.
(Forts.)

Med herr Persson i Tällberg förenade sig herrar *Ericsson* i Ofvanmyra och *Andersson* i Baggböle.

Herr Sandén: Om jag får döma efter den erfarenhet jag har på ifrågavarande område, tror jag det vara af ringa betydelse, hvilkendera af de föreslagna ersättningarne för afgäldsskyldighetens upphörande man bestämmer sig för, vare sig 20 eller 25 gånger den årliga afgälden. Det är i allmänhet så, att dessa afgälder äro å mycket ringa belopp, vanligen 1, 2, 3 eller 4 kronor. I Skaraborgs län äro de mycket små, och endast ytterst sällan förekommer en afgäld å högre belopp. Jag tror därför, att man har mindre anledning i föreliggande fall att låta billighetshänsyn mot lägenhetsägarna vara bestämmande, såsom det varit för de ärade reservanterna. Däremot anser jag det vara af vikt att söka bibehålla enhetliga bestämmelser med afseende på likartade fall. I den kungl. propositionen åberopas här till stöd för den föreslagna kapitaliseringen efter 4 procent, att »samma räntefot har lagts till grund såväl för inlösen af skattefrälseräntor m. m. enligt förordningen af den 11 september 1885 som ock för aflösning af landskylden i Göteborgs och Bohus län enligt förordningen den 14 oktober 1898». Till detta kan jag lägga, att vid afsöndringar, som egt rum från kronohemman, äfven på sista tiden tillämpats en dylik beräkning. Jag ber att härvid få referera ett fall från 1905 års riksdag. Det angick då upplåtelse af jord från Svartsjö kungsladugård åt Sänga kommun. Af den kungl. propositionen framgår, att kommunen beslutat att såsom löseskilling för området erbjuda på en gång 300 kronor, motsvarande 20 gånger årliga afgälden å 15 kronor. Kungl. domänstyrelsen, hvars yttrande infordrats, hade tillstyrkt den ifrågasatta afsöndringen men tillika hemställt, att i likhet med hvad i föregående likartade fall egt rum köpeskillingen borde bestämmas till ett belopp, som motsvarade den för området föreslagna afgälden, kapitaliserad efter 4 procent, eller motsvarande 25 gånger denna afgäld. Kungl. Maj:t biträdde domänstyrelsens förslag, och detta blef ock Riksdagens beslut.

Af hvad jag nu åberopat synes mig framgå, att det vore med statsmakternas hittillsvarande uppfattning öfverensstämmande, att kapitaliseringen ägde rum efter 4 procent och icke efter 5 procent, såsom reservanterna här föreslä. Då nu härtill kommer, att Första Kammaren redan fattat beslut i denna fråga och bifallit utskottets hemställan, tror jag, att det skulle bringa större reda i frågan, om äfven Andra Kammaren fattade samma beslut. Jag tager mig därför friheten att hemställa om bifall till lagutskottets förslag i denna punkt.

Herr Lindhagen: Jag har närmast blifvit uppfordrad af herr Daniel Persson, som förundrade sig öfver att jag anslutit mig till de öfriga reservanterna från Andra Kammaren i denna fråga. Jag vill då framhålla, att reservationen visserligen går ut på att bereda innehafvaren af den afsöndrade lägenheten en något mindre aflösningssumma än enligt den kungl. propositionen. Jag har också i utskottet verkligen framhållit, att detta blir en orättvisa, då afsöndringen består af större skogsmark, som innehafves af exempelvis ett rikt bolag, som nu är skyldigt att erlägga afgäld. Men i alla öfriga fall anser jag, på

de skäl som äro i reservationen angifna, att man bör gå den vägen att bereda lägenhetsinnehafvaren tillfälle att lösa afgälden mot ett belopp, som utgör kapitalisering efter 5 procent. Detta är också en lösesumma som i ett fall föreslagits af norrlandskommittén och användes på många andra håll, särskildt i utlandet, då det gäller liknande aflösningar.

Nu kan man då tänka sig, att man gjorde undantag för afsöndring af skogsmark, och i det afseendet afgaf jag 1905, med anledning af en motion af herr Daniel Persson, en skiljaktig mening till lagutskottets då afgifna betänkande. Men kammaren var ganska enhälligt af den uppfattningen, att man icke borde göra undantag för skogsmark, utan borde på detta område lagstifta lika för alla afsöndringar.

Både jag och herr Daniel Persson fingo således orätt, och vid sådant förhållande har jag icke ansett mig böra upprepa detta hopplösa tilltag att föreslå särskilda grunder för sådana afsöndringar, som innefatta skogsmark, utan jag har trott detta vara en af kammaren år 1905 definitivt afgjord fråga. Detta är anledningen, hvarför jag icke upprepat den skiljaktiga mening, som jag då anförde mot lagutskottets betänkande.

Herr Widén: Som det synes af betänkandet har jag, liksom öfriga ledamöter i lagutskottet från denna kammare, deltagit i reservationen. Och eftersom den förste talaren icke närmare angaf skälen för densamma, torde jag litet mera få gå in på frågan.

Det är här fråga om den del af afgälden för en afsöndrad lägenhet, som icke motsvarar själfva skatten. Ty den del, som motsvarar skatten, kommer enligt den lag, som antogs år 1905, att bortfalla, så att här är endast fråga om det afgäldsbelopp som därutöfver må hafva betingats. Det förhåller sig nämligen, som bekant, så, att vid afsöndring afgäld skolat fastställas till minst det belopp, som motsvarade afsöndringens skattskyldighet i förhållande till skatten för stamhemmanet, men att det äfven ståt parterna fritt att bestämma afgälden till högre belopp, hvilket då lände till efterrättelse. Till följd häraf har afgälden många gånger bestämts till annat och högre belopp än skatten skulle hafva utgjort. Detta öfverskjutande belopp får enligt den nyssnämnda lagen af 1905 vederbörande jordägare, som upplåtit den afsöndrade lägenheten, behålla, därest han sådant önskar och inom viss tid anmäler det hos Konungens befallningshafvande.

Meningen med nu förevarande författningsförslag är att få bort äfven dessa öfverskjutande belopp, som eljest skulle komma att i form af afgäld fortfarande belasta vissa afsöndrade lägenheter. Samtidigt med lagens behandling väcktes nämligen i denna kammare en motion om bortskaffande äfven af nyssnämnda afgäldsbelopp, hvilken föranledde en skrifvelse till Kungl. Maj:t, som nu besvarats genom framläggande af detta lagförslag. Dessa återstående afgälder, som skulle komma att betunga lägenheterna, äro, kan man säga, en sorts grundskatt, visserligen ej till staten utan till ägaren af stamhemmanet, hvilken grundskatt billigheten fordrar att taga bort, likasom med de till staten utgående ägt rum. Man har tänkt sig, att detta skulle kunna ske genom aflösning.

*Angående
aflösnings af
gälden från
afsöndrad
lägenhet.*

(Forts.)

Nu har Kungl. Maj:t föreslagit, att aflösningen skulle ske efter en räntefot af 4 procent. Reservanterna föreslå för sin del 5 procent, och detta hufvudsakligen af det skäl, att om, räntefoten bestämmes till 4 procent och aflösningssumman således blir högre, det torde vara att befara, att i de allra flesta fall ingen aflösning kommer att äga rum. Redan en afgäld af 10 kronor skulle ju för innehafvaren af den afsöndrade lägenheten motsvara ett för aflösningen erforderligt kapitalbelopp af 250 kronor, och detta belopp skall nedsättas, innan Konungens befallningshafvande kan meddela beslut i ärendet. Det är således högeligen att befara, att författningen, om vi bestämma räntefoten så, att köpeskillingen blir för hög, icke alls kommer att medföra några praktiska resultat. Å andra sidan är det uppenbart, att det för jordägaren bör vara en ganska stor förmån att få en rätt afsevärd summa på en gång och slippa ifrån den understundom besvärliga uppbörderna af en afgäld, som han kanske dessutom i många fall har litet svårt att taga ut.

Hvad nu beträffar det af en talare påpekade förhållandet, att reservanternas förslag skulle medföra tillämpning af en annan räntefot än den, som bestämts i åtskilliga andra fall, så är det ju visserligen sant, att man i de nämnda fallen har beräknat köpeskillingen efter en räntefot af 4 procent. Men dessa fall äro icke alls af samma natur med det nu ifrågavarande, och man bör efter mitt förmenande icke vara en sådan principryttare, att man endast för principens skull anser sig böra fastställa aflösningssumman efter en olämplig räntefot. Jag vill erinra, att norrlandskommittén i sitt förslag just upptagit samma räntefot, som reservanterna här velat fastslå, nämligen 20 gånger afgälden. Äfven annorstädes förekomma i detta hänseende ganska växlande bestämmelser. I Norge föreskrifves t. ex. i olika fall från 16 till 24 gånger räntan eller afgälden, sålunda ganska växlande beräkningsgrunder. Någon anledning att af principskäl bifalla utskottets förslag föreligger enligt mitt förmenande icke.

Det har slutligen anförts, att Första Kammaren bifallit utskottets förslag. Ja, så är ju förhållandet; men jag tror nog, att man kan vara tämligen säker på, att en sammanjämkning eller förening af de båda besluten skall kunna åstadkommas.

Jag får därför för min del biträda yrkandet på bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Jansson* i Edsbäcken, *Forsberg*, *Nylander*, *Eriksson* i Elgered, *Ersson*, *Jonsson* i Hökhult och *Persson* i Hult.

Öfverläggningen var härmed slutad. Efter af herr talmannen gifna propositioner i ämnet biföll kammaren den vid utlåtandet fogade reservationen.

§ 14.

Efter föredragning af lagutskottets utlåtande n:o 13, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Konungen med begäran om fram-

Jäggande af förslag till lagbestämmelser i fråga om äganderätten till allmänna vägar, lämnades på begäran ordet till

Herr Svensson i Skyllberg, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Jag vill med anledning af lagutskottets afstyrkande utlåtande be att få säga några ord.

Lagutskottet säger: »Den af motionärerna åsyftade utredning rörande äganderätten till allmänna vägar kan, i den mån densamma är möjlig att verkställa, uppenbarligen icke åstadkommas utan särdeles omfattande och tidsödande forskningar i äldre handlingar samt undersökningar rörande de lokala förhållandena. Utredningen skulle därför blifva synnerligen svår och för de myndigheter, hvilka skulle taga beaktning därmed, i hög grad betungande till men för andra tjänstegöröms behöriga utförande.» Ja, jag medger, att om utredningen skulle tillgå på vanligt sätt, den skulle blifva ganska svår. Men jag hade tänkt mig, att den möjligen kunde försiggå vida enklare, så att den alls icke blifve så svår och betungande. Jag hade tänkt, att Konung och Riksdag kunde besluta att uppdraga åt Konungens befallningshafvande att å vägstämmor höra de väghållningsskyldige och andra intresserade, om de icke ville medgifva, att i distriktet varande allmänna vägar samt förlagda sådana finge anses såsom kronans egendom, ty det är ju så, att snart sagdt alla allmänna vägar äro kronoegendom. Om då ingen protesterade utan alla medgafve, att vägarna tillhörde kronan, och det sedan lämnades en rundligt tilltagen frist, under hvilken klagomål kunde anföras, samt inga sådana inkomme, vore ju efter fristens utlopp saken klar. Framkomme protest, finge grunderna för den lagligt pröfvas. Om man kunde gå till väga på detta enkla sätt, vore utredningen icke svår att åstadkomma, och jag kan för min del icke inse, hvarför det icke skulle gå för sig.

Så säger utskottet vidare, att det kan vara tämligen likgiltigt, hvem som äger de allmänna vägar, som begagnas. Ja, detta är sant. Det är endast när vägarna blifva aflysta och fråga uppkommer om jordens användande för annat ändamål, som det är af intresse att veta, hvem som har äganderätten till den, d. v. s. rätten att upplåta den till den, som är innehafvare af sådan mark eller vill begagna den. Det är ju endast och allenast för att få fram, hvem som kan gifva upplåtelsehandling på sålunda öfvergifna vägar, som utredningen är önskvärd. Det finnes i detta nu en mängd stugor i vårt land, som stå på sådan ofri grund, hvilken förut varit allmän väg, men icke vidare begagnas såsom sådan. Det har varit så, att angränsande jordägare utan vidare tagit marken i besittning, och ofta nog har det tillgått så, att, om marken sålts undan såsom afsöndrad lägenhet, domstolen lämnat lagfart härpå. På senare tider hafva emellertid inträffat åtskilliga fall, då lagfart å dylika afsöndringar vägrats. Att för hvarje sådant fall draga saken under domstols pröfning, såsom lagutskottet föreslagit, är nog att hänvisa till en omständlig och formalistisk behandling, som kan blifva ganska dyr och betungande i förhållande till de rätt små pekuniära värden, som det kan vara fråga om. Jag tänkte mig, att man i stället kunde gå till väga på sätt vi föreslagit och att, sedan äganderätten blifvit utredd och marken tillerkänts kronan, Konungens befallnings-

hafvande kunde få rätt att å kronans vägnar försälja sådan mark. Då hade saken, synes det mig, blifvit enkelt behandlad och allas rätt likväl tillgodosetts. Den utredning, som göres vid domstol, blir ju icke noggrannare, icke omsorgsfullare än den, som kunde ske på den väg, jag nu antydt. Nå, detta kan ju hända, att denna min uppfattning af ett eller annat skäl icke kan tillämpas. Men jag har velat framhålla den, för att den må kunna tagas under öfvervägande, när, såsom jag antager, frågan kanske snart nog åter kommer upp, på grund däraf, att det blir allt flera och flera sådana lägenhetsägare, som måste söka lagfart på sina jordbitar.

Jag har ju endast velat uttala detta och har naturligtvis intet yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 15.

Andra Kammarens femte tillfälliga utskotts häruppå föredragna utlåtande, n:o 2, i anledning af väckta motioner angående skrifvelse till Kungl. Maj:t rörande vissa ändringar i kungl. förordningen angående eldfarliga oljor och vissa andra därmed jämförliga vätskor den 26 november 1875, blef af kammaren godkändt.

§ 16.

Slutligen föredrogs Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 3, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående bestämmelser i syfte att för försäljning af preserveerade ägg skola gälla samma föreskrifter som för försäljning af margarin.

Kammaren biföll utskottets hemställan; och skulle jämlikt 63 § riksdagsordningen detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas Första Kammaren.

§ 17.

Justerades protokollsutdrag.

§ 18.

Till bordläggning anmäldes:

Riksdagens revisorers berättelse om den år 1906 af dem verkställda granskning af statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1905;

statsutskottets utlåtanden:

n:o 7, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjette huvudtitel, innefattande anslagen till civildepartementet; och

n:o 10, angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde huvudtitel, innefattande anslagen till jordbruksdepartementet; samt

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 4, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran

om utredning och förslag rörande inrättandet af en statens arbetsförmedlingsanstalt till tjänst för utomlands bosatta svenskar.

§ 19.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>P. N. Bosson</i>	under 8 dagar fr. o. m. den 4 mars,
» <i>G. Elowson</i>	» 2 » » » » » 4 »
» <i>E. G. H. Åkerlund</i>	» 6 » » » » » 4 »
» <i>G. S. Neiglick</i>	» 5 » » » » » 5 »
» <i>A. F. Janson</i>	i Bråten under den 4 mars,
» <i>K. Otto</i>	under 2 dagar fr. o. m. den 5 mars och
» <i>E. L. Camitz</i>	under den 4 mars.

Kammarens ledamöter åtskildes häruppå kl. 5,17 e. m.

In fidem

Herman Palmgren.